

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Augusztus 4.

31. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunk második ülészakáról.

I.

Igéretünkhez képest, (lapunk ez évi 1—7 sz.) föl vesszük a tollat, s valamint zsinatunk első ülészakának kimagasló mozzanatait reflexióinkkal kísérelők, a második ülészak reform-alkotásaira nézve is meg tesszük észrevételeinket, legjobb igyekeztünk szerint ez úttal is arra törekedvén, hogy a kellő objektivitást megőrizzük, a mi annál kevésbé fog nehezünkre esni, mivel a napirendre került kérdések fölötti ellentétes nézetek sodrán kívül állván, bizonynyal elfogulatlanabb ítéletet birunk alkotni, mint ha magunk is részesei lettünk volna a lefolyt vitáknak.

Mielőtt, azonban, a második ülészak tárgyalásainak rendjén haladva, e mostani célunk kivételéhez fognánk, magunk és az ügy iránti kötelességünkhez képest, ez objektivitásra nézve kell egy némelyeket elmondanunk, a mit a «S á r o s p a t a k i L a p o k» egy névtelen cikkezője, ama közlöny idei 10. és 11. számaiban szives volt tőlünk megtagadni, nevezetesen ama fejtegetéseinket tekintve, a melyekben azt a tételt igazoltuk, hogy a preszbiteri rendszer nem a Krisztusi vallás-közösség alapelveiben gyökerezik, és azt, hogy az 189 $\frac{1}{2}$. évi zsinat az 188 $\frac{1}{2}$. évi zsinati Törvénykönyv 9. §-ának jogkedvezményét, az erdélyi egyházkerület autonom közgyűlésének illetékes kijelentése ellenére, egyoldaluan eltörülte, adott szavát visszavonta.

Én, annak idején, rámutattam arra a tényre, hogy a mi egyetlen kodexünk, az evangyélium, a preszbiteriánizmusról, s annyival inkább a paritásról nem tud semmit; hogy maga az egyház-közösségi szervezet a történeti idők fejleménye, s így, mint emberi alkotás, a célszerűség szerinti bírálat alá esik; valamint rá arra a tényre is, hogy a keresztyénység az egyént tevén saját sorsának és üdvezülésének egyik főtenyezőjévé, e demokratikus jellemvonásnak nem a paritásos, hanem

a képviseleti egyházszervezet felel meg. Hivatkoztam, ezeken felül, azokra a történeti tényekre, a a melyeknek rendjén, egyfelől, az erdélyi egyházkerület, konzisztoriális rendszerének formáján át, a képviseleti (a «S. P» névtelen cikkezőjét valami derék erdélyrészi auktoritás azzal ámitotta el, hogy a mi egyházkerületi közgyűlésünk maga egészíti ki magát: elhallgatva, nagy bölcsen, az egyházkerületi közgyűlési képviselők választását) egyházalkotmány formájában fejlett, s ez alkotást, az 188 $\frac{1}{2}$ évi zsinat hozzájárulásával, föntartotta és az 189 $\frac{1}{2}$ évi zsinat előmunkálataira adott véleményével is föntartani kívánta, s másfelől, azokra a nem igen dicsérhető historiai tényekre, a melyek rendjén a Királyhágón túli testvér-szuperintendenciákban a csak féleleges demokrácia is, a paritás formájában, csak nagy későn birt érvényre emelkedni. E történeti tényekre hivatkozás után, aztán, kivontam a következtést, hogy a két történeti fejlemény közül azt kell választani, a mely a Krisztus vallásának alapelveivel az egyéni autonomia konzequenciájával megegyező. Ellenfelem pedig azt követeli tőlem, hogy ha hivatkozom a történeti fejleményekre, fogadjam el az övéket, s ne hivatkozzam a magunkéra. Igen szivesen teljesíteném kívánságát, ha az övék nem ellenkeznek a Krisztus vallásának demokrát, az egyéni autonomiát követelő jellemvonásával, s ha nem lennének annak a protestantizmusnak hive, a mely mindeneket megpróbál és azt tartja meg, a mi (belátása szerint) a legjobb.

És hogy maga a zsinat, első ülészakában is, a paritás konzequenciája helyett, a képviseleti rendszer felé egy hatalmas lépést tőn, annak örvendetes bizonyítékaképpen ott van az a határozata, a melylyel a lelkeszi állomások számának megfelelő számú képviselők megállapítása iránt meg tett indítvány mellőzésével, nem is a javaslat szerinti 2000, hanem már 1500 lélek után állapította meg az előre látható módon majdan emelkedő

maximumig a képviselők számát. A rés, tehát, a névtelen ellenfél által égis magasztalt paritás, immár meg van törve, s a ki bizik az igazság fokokint való érvényesülésében, nyugodt bizonyossággal tekint a magyar reformált egyház jövőjébe, erről az oldalról is.

A másik nagy ágyu, melylyel a névtelen cikkező érvelésem második tételét, az 188 $\frac{1}{2}$. évi zsinaton létre jött kétoldalu szerződésnek az 189 $\frac{1}{2}$. évi zsinat által történt egyoldalú megmásításának föltüntetését, semmivé igyekszik tenni, a hivatkozás a Törvény 2. paragrafusára, a mely szerint a magyar-országi reformált egyház a zsinat-preszbiteri rendszer szerint igazgatja és kormányozza magát. E hivatkozással szemben, nem használom föl azt a nyílt ajtót, a melyet e paragrafus tár élém, a midőn nem az egyház szervezetét, hanem igazgatását és kormányzását mondja zsinat-preszbiterinek: nóha amaz az alkotmány alapelve, emez az adminisztráció mikéntjére vonatkozó határozmányt fejez ki, s a névtelen cikkező, gondolom, jó formán meg lenne akadva, ha az igazgatás és kormányzás fogalmából kellene demonstrálnia az egyház-alkotmány preszbiteriánus, vagy éppen paritásos mivoltát. De, én elnézőbb kívánok irányában lenni, s csupán azt kérdem tőle, hogy ugyan, ha az 188 $\frac{1}{2}$. évi zsinatnaka 9-ik paragrafusa megállapítása körül lefolyt tárgyalásait mellőzzük is, miért, minő racionál fogva igtatta a zsinat a 2. paragrafus után a 9. paragrafust törvénybe, ha nem éppen azért, mert méltányos tekintetbe vette az erdélyi egyházkerület történeti fejlődését; a Királyhágón túli testvér-szuperintendenciáktól egészen elütő alkotmány-szervezetét s a magyarországi reformált egyház egyetemének uniólását mindenek fölötti érdeknek tekintvén, készséggel nyújtotta az erdélyi testvéreknek azt a kedvezményt, a melyet, a 2. paragrafus általános határozmányának keretén belől, a 9. paragrafus kivételében méltányosnak és igazságosnak ítelt: a szerencsésen sikerült kétoldalu szerződés létre jövetelét az napi ülésének berekesztésével innepelvén és pecsételvén meg? Az akkori zsinat még nem az unifikálásban látta és kereste az uniót, valamint a magyar állam törvényhozása maig sem lát anomáliát abban, hogy a Királyhágón túli és inneni országos képviselők nem egységes cenzus alapján választatnak, s hogy egynémely törvény érvényes ott, a mi nem érvényes itt. Az akkori és mostani zsinat fölös számú kérdést útalt, igen helyesen, az egyházkerületek hatáskörébe, mert a protestáns individuálistussal nem ellenkezik, sőt,

lényegéből folyva, éppen az egyezik meg, hogy közös alapon és hitcikkelyeken állva és élve, mindenik boldogulhasson a maga módja és meggyőződése szerint. Maga az az egyházkerület, a melynek egyházi közlönyében az én tisztelt névtelen ellenfelem elszörnyülködve jajong az én egyéni nézeteim fölött, s kétségbe vonja objektivitásomat, ugyancsak sajtáságos egyéni jellemvonások által különbözik a másik négy egyházkerülettől, s ha valaki arra kívánná rábeszélni, hogy vetkőzze le gondolkozás-módjának, eljárásának speciilitásait, annak, bezzeg, lenne mit hallania!

Ám, vitassa minden protestáns ember a maga nézeteit, meggyőződéseit, ha oly kevés sikerrel is, mint az én névtelen ellenfelem; de, ismerje el másnak is az autonom individuálistához való jogát, s akkor szent lesz a békesség.

Ennyit a múltakról.

Szász Béla.

A jövő gimnáziumának fundamentuma.

A Protestáns Közlöny folyó évi 26-ik és 27-ik számaiban egy nemesen gondolkozó idealista, ha szabad úgy neveznem, Szakács Mózes kedves barátom, «A jövő gimnáziumáról» töprenkedik. Bocsásson meg tisztelt barátom, hogy e szót használom; fogadja el mentségemül azt a tapasztalati tény, hogy korunk szellemi irányzata, egyetemes működése minden nemesen érző, gondolkozó idealistára, minden embertársainak boldogítására, erkölcsi, szellemi és anyagi előmenetelére, önzetlenül munkálkodó egyénre ólomsúlykint nehezedik, lenyomja, s mint egy tehetetlen vergődésre kárhóztatja.

Kerestem, és keresem ennek okát; nincs reményem, hogy megtaláljam a teljes igazságot. De, nekem úgy tetszik, mintha az embert a tudomány bonckése részekre szedte volna: keresi a lelket, az életerőt, a gondolatok, érzelmek mekhánizmusát, vagdalja az idegeket, sejteket, tudományos disszertációt tart a nagy és kis agyról, dudorodásokról, szürke állományról, koponyáról, mint csalhatatlan igazságot hirdeti, hogy az élet égés, a gondolat is égés, az érzelmek is égés égünk, kedves barátom, fogantatásunk első percétől kezdve, koporsónk bezártáig; égő anyag vagyunk, sőt azon túl is a felszálló atomok és anyagcsere folytán az örökkévalóságig tüzelőszer vagyunk. Platonnak megvolt az ő embere, tollatlan két lábu állatja; a genezis anyagbúi gyúrt emberről beszél; az evangélium isten fiának nevezi az embert, ki örökös, s mint ilyen, nincsen tútorság alatt, hanem vette ez ígéretet az örökéletre.

Ezt az embert szedte szét a mai korszellem, s helyébe nem állított újat; legfőlebb, egy kamatozó tőkét, melynek értéke a hozom nagyságától függ. És a mi különös és megfoghatatlan, ez a kamatozó tőke bizonyos metafizikai fogalmak, rendszerek zsarnokságának van kiszolgáltatva, ezek az uralkodók, irányadók, minden ezeknek kényszer-hatása, befolyása alatt idomúl, alakul. Érthetetlen

és kimagyarázhatatlan, hogy korunk realizmusa, pozitívizmusa hadat izent, s szerencsésen le is győzte a régi metafizikát, minden fogalmával, egész rendszerével; megdöntötte az ember metafizikai fogalmát, eredetét, rendeltetését, világhoz való viszonyát, helyzetét, de a helyett, mit lerombolt, megnyújtató, lelkesítő, fölemelő fogalmat nem adott, célt nem tűzött ki, hanem a régi elvetésével új, egészen elvont, absztrakt, de azért metafizikai fogalmakból rakja össze modern metafizikai rendszerét, a modern társadalmi ember bilincseit.

E modern metafizikai rendszer mai nap nem ismer embert, hanem ismeri az ipart, kereskedelmet, nemzetgazdászatot, jogállamot, különböző rendszereket; ezek kultiválása, érdeke határoz a felett, hogy az embert mikint idomítsák, növeljék, milyen helyet és célt állítsanak fel számára a világ-egyetemben.

Ily világnézet mellett, nem hogy az általános emberiről, de még az emberiről is alig lehet szó; az iskolák, gimnáziumok oly irányu és szellemü berendezése, mint azt idealista barátom nemes szíve óhajtja, fájdalom, hiábanvaló töprengés, egész azon időig, míg a szétmarcogolt ember helyébe a felvilágosodott kor újat nem helyez.

Képes lesz-e erre, vagy nem? Én ezt megmondani, nem tudom. De, annyit ez idő szerint bátran állíthatok, hogy az evangéliom embere, ki vette az ígéretet az örökéletre, s kit Pál apostol fiunak, örökösnek nevez: teljesen magában foglalja az általános emberit, és a nemzetit; annál fölemelőbb, lelkesítőbb definíciót az emberről aligha képes lesz valaha adni a tudomány, nemesebb helyre aligha állíthatja, magasztosabb célt alig ha tűzhet eleibe.

Nem tudok kibékülni azzal a világnézettel sem, mely az ember nemesebb természetének fejlődési törvényét, az ipar, kereskedelem, nemzetgazdász, művészet, gépészet, államszervezet, stb. törvényeivel, az ezekben kifejezésre jutott rendszerekkel azonosítja. Ezek éppen úgy nem lehetnek, legalább véleményem szerint, fejlődési törvények, mint a nemes szőlőtőke hajtásai, levelei, zamatos gyümölcsei nem azok, hanem csak eredményei, produktumai a fejlődési törvényeknek.

Nekem úgy tetszik, hogy a mai világ-nézet az egyes embernek úgy, mint az emberiség élet-nyilatkozatait, jelenségeit felcseréli az azok alapját képező élet-fejlesztési törvényekkel. Ennek tulajdonítom azt az uralkodó élet-principiumot, melyet röviden így lehet kifejezni: «vivamus, dum vivimus». Ezt a mai kor szétszedve, rohamos haladásnak, célszerű kihasználásnak, élet-célnak, s isten a megmondhatója, mi mindennek nevezi, mit az iskola így fejez ki: «non scholae, sed vitae discimus».

Mind megannyi ellentmondás, melyek egymást rontják le, legjobb esetben kijelölik az emberiség fejlődésének diagonális vonalát. Igen. Kijelölik csak, de ez a vonal soha sem jut oda, hová a ható-erők hatása következtében mekhanikailag jutni kellene; hanem, egész máshová, mert az egyes ember, és emberiség fejlődési iránya más törvényektől van függővé téve, mint a mit ama ható-erők számára kijelölnek.

Gimnáziumaink tanterve, tananyaga, egész berendezése, tanárai gondolkozása, világ-nézlete, tetteiknek rugója ama ható-erők befolyása alatt áll; nem az a feladat lép előtérbe, hogy embert kell növelni, hanem az, hogy

az embernek kezébe eszközöket kell adni, melyekkel, mint fegyverekkel, önmagával, a külső természettel a nehéz harcot megharcolhassa, faj és lét fentartását biztosíthassa.

Nézetem szerint, sem a «scholá»-nak, sem a «vita»-nak nem tanulunk, és a ki a gimnáziumok berendezésénél akár az egyiket, akár a másikat teszi alapnak, az az ember nemesebb természete ellen követ el merényletet, az emberre erőszakol oly törvényeket, melyek lényegének nem alap, hanem csak mellékes vonásai. Ez erőszak utóhatásai a társadalmi ember magán, családi, egyházi, állami életén úgy, mint minden alkotásain már annyira hatalmaskodik, hogy a reakció előbb-utóbb, talán hamarabb, mint gondolnók, be kell, hogy következzen. A nem rég egybe hívott miniszteri ánkot, a megtartott tanári értekezletek, itt és ott hangoztatott elvek, kifejezésre jutott nézetek, megerősítenek e föltevésben. Hogy megtalálják-e a helyes utat: erre felelni, nagyon nehéz, mert a miniszter úgy, mint a vezérférjak legnagyobb része annyira a mai gimnázium növeltjei, hogy az ott elsajátított, s a életben kultivált modern világ-nézet hatásaitól egészen nem emáncipálhatják magukat.

Mind addig, míg ez az emáncipáció teljesen meg nem lesz, míg a «schola», a «vita», a «különböző rendszerek», «élet-föltételek» dominálják tan- és nevelés-ügyünket, nem pedig az öszszhangzatos, egyetemes ember lép előtérbe: a jövő gimnáziuma csak álmainkban jelenik meg. Nagyon deprimáló hatással van az az uralkodó tantétel is, mely az egyediség, a szubjektivitás jogosultságát, életét, fejlődési képességét a nemmel (genus) egészen asszimilálja oly formán, hogy amaz csak annyiban létjogosult, a mennyiben emennek létezési faktora. E tantétel szerint, Szakács Mózes, kedves barátom, mint önálló egyed, szubjektum nem létezhetik, nincs joga létezni, nincs sem folytonos fejlődésre, sem örök-életre utálva; az ő létezését csak az igazolja, hogy mint egy atom, az emberiség fejlődésében részt veszen, míg el nem hal. ekkor ki- és leválik a nagy organizmusról, lehull az örök megsemmisülés sötétségébe, a feledékenység éjjelébe. Nagyon természetes, ha a társadalmi ember, az ő egyediségének érzetében, e tan sivárságától megrémülve, a végeredmény rémeitől kínózva, a rövid élet élvezeteiben, kábító mámorában keres altató szert.

Az minden esetre öröndetes jelenség, hogy, bár szórványosan, lehet nagyon is helyes nyilatkozatokat hallani azon irányzat megostromlására, mely a gimnáziumot az egyetemre előkészítő intézetnek tekinti. Évtizedeken át ez a nézet dominálta a helyzetet, ez határozta meg a tananyag miségét és mennyiségét, ez kulminált azon törekvésben, hogy a tanulónak mentől több ismeretet nyújtson, kóstóltassa meg vele a tudományok előízét. Kanállal tömte az ismeretet, mit szeretett tudománynak nevezni, s maguk a szülők is, azt a roppant ismeret-halmazt, hajlandók voltak, tudománynak venni. Két-három generációnak kellett e túlságos tömés miatt megcsömörölni, elbetegesedni, mert nem tudta megemészteni, átalakítani a nyújtott tápszert, míg a veszélyes irányzat nyilvánvalóvá lett. Elég nagy áldozat egy kétes ekszperimentációra. Ehez járul még egy más veszedelem, az t. i. a tudomány, s a tudományos rendszerek hogy a gimnázialis tanulók által megközelíthetők legyenek, hogy azok forgalomba jöhessenek.

senek, fel kellett azokat, hogy én is úgy szóljak, apró pénzre, egyes ismeretet csoportokra váltani. Ez a felváltás bizonyos tendenciával, irányzatossággal történt; a közvetítés funkcióját teljesítő tan- és vezérkönyvek ama főnebb említett modern metafizikai rendszerek szolgálatában, a tudományok drága kincseit, s ezeknek a nevelésre ható nemes befolyását figyelmen kívül hagyva, rideg ismeret-tárházakká, ha úgy tetszik, fegyver-gyárakká deválválódtak a szerint, mint az élet küzdelmei, s az ezek elleni védekezés követelte; az összhangzatos ember neveléséről, az általános emberi fejlesztéséről semmi, vagy legalább nagyon kevés intézkedés tétetett. A ki tanárokkal, főképp a fiatalabb nemzedékekkel, sőt az újabb kor néptanítóival is gyakrabban érintkezett, az megbizonyosodhatott arról, hogy a növelést egyáltalán nem tartották szakmájukhoz tartozónak, véleményük szerint, az ők hivatásuk: az ismeret-nyújtás, a tananyag feldolgozása, az értelem fegyelmezése, rubrikák kitöltése, úgy, mint a leendő modern ember kiképzése követeli.

Ingadozó, és bizonytalan álláspont, mert a modern ember még nem létezik, legfőlebb, mint zoológiai, kémiai, mekhanikai, vagy mit tudom én, miféle összetétel; de, tudományosan meghatározva, helye a mindenségben kijelölve, viszonya kimutatva, élet-célja kitűzve, jelenben nincs; a Krisztustól származó «nagykorúság»-nak, «istenfűség»-nak helyébe, a máj világ-nézet, éltető, elevenítő élet-elvet még nem állított. A jövő gimnáziumának csak egyetlen fundamentoma lehet, és ez Jézus Krisztus; csak ezen az alapon épülhet az általános emberi, a nemzeti és vallás-erkölcsi; csak hogy én ezt a megkülönböztetést nem teszem meg ily élesen, mert a vallás-erkölcsi a két elsőt is magában foglalja.

A föld legnemesebb lakója az ember, mint nagy kora örökös, a ki vette a fiúságnak lelkét és a ki szubjektualiter bírja az ígéretet az örök-életre, a jövő gimnáziumát csak Jézus Krisztusra építheti, a kinél más fundamentom nem vettetett. Ha szilárd épületet akartok emelni, melyben bátorsággal lakhatunk, ez alapra építsetek.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. július 30.

Elnökölt: Gróf Kuún Géza, egyhkerületi főgondnok. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, Szász Gerő, Székely János, Parádi Kálmán, igazg. tanácsosok. Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, költs. ügyi előadó és Kádár János, s. titkár, aai.

Felolvastatván az időközben elnököleg elintéztést nyert tanügyi, kölcsönügyi és közigazgatási folyó ügyeknek jegyzéke, a tett intézkedések jóváhagyó tudásul vétettek.

Gr. Kuún Géza a Kolozsvártt felállítandó theol. akadémiái alapra 200 frt és az egyhk. özv. árvai alapra szintén 200 frt, összesen 400 frt adománya már időközben pénztárra utaltatván, a nemes gróf főgondnok urnak köszönet mondatott.

Előterjesztetett a dunántúli testvéregyházkerület átírata, a melyben kijelentve azt, hogy f. év szept. 4-én köztiszteltben álló főgondnokának, Tiszta Kálmán-nak, 25 éves főgondnoksága jubileumát fogja megülni,

ez ünnepélyre egyházkerületünket is testvériesen meghívja. Igazgató-Tanácsunknak ohajtása az levén, hogy ez ünnepélyen egyházkerületünk, a sokérdemü nagy fér-fuhoz méltóan legyen képviselve, a gondnoki és esperesi kar összes tagjait fölkeri, hogy a kik ez ünnepélyre Komáromban megjelenni, szivesek lesznek, ebbeli szándékukat f. év augusztus 15-ig bejelenteni, méltóztassanak, hogy a megjelenők számáról az illető egyházkerület értesíthető legyen. A megjelenés papi, illetőleg, a világiak részéről, lehetőleg magyar díszöltönyben fog történni.

Br. Bánffy Dezső egyhk. főgondnok azon kívánatára, hogy a jelen évi egyh. kerületi közgyűlés f. évi szept. 10-ik s következő napjain tartassék meg, Igazgató-Tanácsunk e határidőhöz a maga részéről is hozzájárulván, a főgondnoki meghívó, a főbb tárgyak megjelölésével szétküldetni határozatott.

Egy Hunyadmegyében fekvő, az egyházkerületnek megvételre följánlott nagy jószág vételára, a bekért adatok és felvilágosítások szerint, igen magasnak tűnven ki, ily alapon a vásárügyletbe bocsátkozás lehetőnek nem találtatott.

Ugyanazon okból, hasonló közbeeső határozat hoztatott a kackói kisebb egy jószág megvétele tárgyában.

Az udvarhelyi egyházmegyéből, egyh. kerületi képviselővé megválasztott Bedő Ferenc igazoltatott.

A görgényi egyházmegye özvegy-árvai intézetének alapszabálya megerősített és a kamatjövédelmi adómentesség érdekében a miniszternek bemutatás végetti fölterjesztése elhatározatott.

Az erdőszentgyörgy-havadtői társegyház interkaláris papi jövedelmének megosztása tárgyában, az egyházmegyei tanács határozatának megváltoztatásával, szabályszerű újabb tárgyalás rendeltetett el.

A n.enyedi egyház presbiteriumának újra választása alkalmából, a törvény alkalmazására nézve ellentétes nézetek merülven föl az iránt, hogy presbiternek választható-e olyan férfi, a kinek testvére már tanári állásánál fogva a presbiteriumnak tagja; és az iránt, hogy a presbiteriumnak póttagjai, éppen a presbiteriumot megalakító képv. közgyűlésen bírnak-e szavati joggal? Igazgató-Tanácsunk a közbevetett föllebbezés ellátásánál, mindkét kérdésben, a törvény rendelkezése és intenciója alapján, tagadólag határozván, új választás rendeltetett el.

Titkár, megbízatása szerint, az egyházkerület által megvásárolt házak gondozójának útasításával elkészülven, és azt bemutatván, az «útasítás» helybehagyatott.

A közgyűlési tanácskozási szabályoknak kinyomtatása elhatározatott.

A görgényi egyházmegye fölterjesztése alapján, Varga Sámuel volt tekei és n. idai papnak, egyházi vagyonnul való elszámolása ügyében hozott határozata az egyházmegyének, a föllebbezés elvetésével, helybehagyatott.

A csikmegyei körlelkész jelentése, a buzgó működés elismerése s a vallástani díjazása kérdésének elintéztése mellett, tudásul vétetett.

Az erzsébetvárosi új körlelkészi útasítás megerősített.

A kide-csomafái és fehérnyikó vidéki körlelkészi díjlevelek megerősítettek.

A megyesi körlelkészség kérdésében, Igazg.-Tanács kijelenti, hogy a konventtől nyert 100 frt segélyen kívül, a különben is rendkívüleg segélyezett egyházat, a maga részéről újabb összeggel nem javadalmazhatja.

Az árpástói egyház vagyoni zilált viszonyai rendezésének befejezése elrendelése mellett, a papi állomás sürgös betöltése meghagyatott.

Bornemissza Károly papnak, jégverés s egyéb elemi csapások által szenvedett rendkívüli kárai némi enyhítésére 60 frt segély nyújtatott, a jövő évi államsegély terhére.

Nagy Sándor brailai tanító részére, a missziói alap kimerültsége okán, a segély megadható nem volt.

A körispataki lévitai állomásnak, miután központi segély nem adható, a fizetési alap gyarapodása céljából, még egy ideig ürességben hagyása engedélyeztetett.

Az egyhkerületi képv. mándátumok a jelen év végével lejárván, az új választások, a maga idejében, kifognak a törvény értelmében iratni.

Külföldi egyházi szemle.

A praktika theologia művelőit bizonyára fájdalmasan kell, hogy érintse az a szomorú hír, mely ennek egyik kiváló alakja, Krausz, straszburgi tanár haláláról beszél. Krausz nem váratlanul mult ki, már előadásainak tartását is rég megszüntette, mégis sajnálkozást keltett halálának hire, mert közbecsülésben állott mindenütt. Ő főleg a gyakorlatnak volt kiváló mestere, nem pedig a száraz elméletnek embere, ezért hatott tanítványaira, kik közül sokan, éppen az ő keze alatt, elsőrendű szónokokká képezték ki magukat, a mi meglehetősen ritka dolog Németország elvonult, a tanítványokkal keveset érintkező tanárainál. Mint szónok is jó névvel birt Krausz, különösen abban az értelemben, a hogy a predikáció-írás feltételeit ő határozta meg: logikus gondolkodás, a nyelv formáin való uralkodás, a szentirással való folytonos foglalkozás, egyedül arról prédikálás, a miről az ember meg van győződve. Emlékének méltó megőrzéséről a strassburgi egyetem gondoskodik.

Még az egyetemes zsinat elhatározta volt Németországon, hogy nagyobb városokban egyes templomokat tartsanak nyitva, esetlegesen betérők és imádkozni óhajtók számára. Több helyen engedtek is a határozatnak, nyitva hagyták a templomokat egész nap, de mint a zsinat józan felfogását és gondolkodását méltán illusztrálható jelenséget jegyezzük meg, még eddig nem igen látogatják az okosan gondolkozó protestánsok közül ezeket a helyeket, szivesebben cselekesznek a megváltó parancsolatai szerint.

*

A «Free Church» edinburgi «general-assembly»-je, legközelebbi alkalommal, szokásától eltérőleg, igen érzékeny oldalával foglalkozott a skótok vallásának. Megbolygatta a westminsteri konfessziót, melyet még mindig eléggé szentnek és sérthetetlennek tartanak Albion fiai, hogy érte kitegyék magukat. A hitvallás változtatását azért látta az assembly jónak, mert vannak e konfesszióban olyan kötelezettségek és kívánalmak, mint pl. a melyek a kereszteleetlenül elhalt gyermekek s a hitvallomás nélkül meghaltak temetésére vonatkozó intézkedések, melyek tulon-túlzigorúak. Ezeket illetőleg

tehát Rainy, az egyház mostani «principal»-ja egy «Declaratory-Act-ot» terjesztett elő, melyben azok megszelidítése volt javasolva. A javaslat el is lett fogadva, de csak nagy küzdelmek után. Az ellenzék nagyon követelte a hitvallás eredeti fentartását s olyan tiszteletét, mi it a milyen a «kegyelemről» szóló tané, vagy az inspiráció dogmájáé. Ám, hiában, mert a gyűlés többsége nem állott pártjukra s még azokat a kegyetlen támadásokat is visszautasította, a melyek az edinburgi és glasgowi egyetem tanárai, Buce, Candlish, Drummond és különösen Dods ellen lettek intézve. Ezek szerint tehát a skótoknál sem lesznek már pedánsok, egyes kicsinykés és lényegtelen dolgokban, melyek miatt eddig harcot indítottak volna egymás ellen.

*

Hollandiában, még I. Vilmos uralkodása alatt kilépett az állami egyházból pár száz gyülekezet, mert nem tudta elviselni, hogy az állami egyház eltért a tiszta ref. tantól. Hiában igyekeztek, hogy azután közeledésre bírják és visszatérítsék őket, megmaradtak e gyülekezetek kivált helyzetükben és nem tértek vissza. Még az üldözések sem tántorították el őket, melyből pedig bőven kijutott nekik, mert minduntalan eltiltották gyűléseiket, börtönbe vetették papjaikat. Idővel még szaporodtak is s egy korábbi számítás szerint, már 300 gyülekezetük volt, ugyszintén virágzó theol. akadémiájuk Kempenben. Most aztán, hogy még jobban tudják magukat érvényesíteni, egyesületté tömörültek a «ref. egyház egyetemes zsinatja» címen s így szándékoznak teljes egyenjogúságuk elérésében lépéseket tenni, mert ez még mindig hiányzik. Csatlakoztak hozzájuk a Kuyper kiközösített követői, kik eddig szintén önmagukra voltak hagyatva, s most akarnak biztosítani magukat és fenmaradásukat.

Hogy a világtörténetben képtelenebbnél-képtelenebb dolgok megtörténtek már, az bizonyos. Hogy a mi a közönséges értelem szerint, lehetetlen volna, a dolgok intézőinek magasabb felfogása szerint, véghez vihető, arra is van elég példa. De, hogy oly két elvi ellentét, minő pl. Európában a török szultán és a római pápa, kölcsönös barátságra léphessenek, arra csak egyetlen egy példa volt még, midőn V. Károly idejében egy táborban találjuk a török császárt, a «legkeresztyénibb» francia királyt s a pápát. Most, a mi ezuttal még különösebbé teszi a dolgot, mert egyházi ügyről van szó, most ez a csatlakozás megtörtént másodszer. Nem nagy dologrúl, csak az albaniai püspöki szék betöltéséről volt szó. Eddig az volt a szokás, hogy ha egy ilyen püspöki szék megürült, az osztrák kormány előterjesztést tett a pápának, ki annak rendje szerint megtette a kinevezést. Mikor a kinevezés megtörtént, megint az osztrák kormány lépett közre, hogy Konstantinápolyban elismertesse az új püspököt. Igy volt ez már szinte kétszáz esztendő óta. Ezután azonban máskint lesz, mert a Jildiz-kjösksbül, talán, mert a francia és orosz befolyás nagy kelete következtében kissé kényelmetlennek találták ezt az eljárást, a pápa meg lett keresve, hogy ne vegye többé igénybe az osztrák kormányt, mert a török hatalom is meg tudja tenni a kellő lépéseket, a mire a pápa ki is nyilatkoztatta, hogy ezután nem fogja többé figyelembe venni az osztrák előterjesztéseket, elfogadja a török javaslatokat is. S hogy szavainak nagyobb súlyt adjon, értesítette a török udvart, hogy hajlandó a konstanti-

nápolyi örmény patriárkhat, a szultánnál grata persona Azariant Kelet egyetemes egyháza fejének, egyházi rangfokozatban közvetlen maga után valónak elismerni. Azt hisszük,

hogy ezeket hallva, mindenki hí képet tud magának alkotni a római kuria eljárásairól.

TÁRCA.

A szociálizmus.

Tán, nem végzek felesleges munkát, ha közelebről megismertetem a Prot. Közl. t. olvasóközönségét azzal a nyugati államokat oly igen sokszor foglalkoztató és nyugtalanító harccal, mely általában szociálizmus név alatt ismeretes. Nálunk e tanok, melyek felett e harc folyik, nem igen találnak termékeny talajra, a mi természetes is, miután népünk még most is tulnyomó részben földművelő, és miután az ipar és kereskedelem csakis az utóbbi időkben vett nagyobb lendületet. Mindazonáltal, a szocialista mozgalmak egyes hullámverései már nálunk is észlelhetők, különösen nagyobb városokban, az ezekben levő gyárak levén főszékeli e tanoknak, és ennél fogva, éppen nem közönyös dolog annak ismerete és megvitatása az egyházi férfiak részéről, annyival is inkább, mert a szociális kérdések megoldásánál az állam mellett az egyháznak jutott a legnagyobb feladat. Egyébiránt, a téma nem egészen új a Prot. Közl. olvasói előtt. Ugyancsak e becses lap májusi számában jelent meg egy cikk, Szabó Lajos kapusi lelkész úr tollából; azonban, a szerző csupán a legfőbb elveit érintette a szociálizmusnak, és a fősúlyt inkább arra látszott fektetni, mint kell a nyomort és inséget, a szociálizmus e kimaradhatatlan következményeit, orvosolni, a minek aktuális értéke talán csak is ott van, a hol e nyomor és inség már tényleg beállott, teszem fel, Angliában, míg nálunk az vizsgálendő meg, mint lehetne e tanok elterjedésének útját állani, azaz, mint lehetne az e tanok keletkezésére alkalmat szolgáló mizerián a társadalomnak, a mennyire ez az egyház részéről lehetséges, segíteni és orvosolni. Egyáltalában, nem ringatom magamat abban a reményben, hogy én itt egy teljes egészet és minden tekintetben kielégítőt tudok nyújtani; mindazonáltal, jó lélekkel mondhatom, hogy tárgyamat tanulmányoztam, és át, meg átgondoltam.

A szociálizmus lényegében nem egyéb, mint a negyedik, a munkás rendnek harca a többi három és általában, a társadalmi rend ellen. Hasonlítható a középkorban a városoknak, vagy a polgárságnak a lovagok és később a jobbágyoknak a nemesek elleni harcához. Ujnak e harc nem mondható, mert annak nyomaival már a legrégebbi korban is találkozunk. Izrael fiainak menekülése Egyiptomból, a messenai háború, a surlódások a patriciusok és plebejusok között, mind egy-egy mozaik darabjai a nagy szociális kérdéseknek és elkezdve a legrégebbi görög bölcsészeiktől és írótól, minden kor nagy írói és bölcsészei megkísérelték többé-kevésbé megoldását keresni e kérdéseknek.

Nézzük, például, Lykurgus törvényeit, melyek a birtokok egyenlőségét célozzák, melyek szerint, az állam feltétlen ura a polgárnak a 7-ik életévtől kezdve, és a melyek szerint, az egyes akarata nem jöhet soha kérdésbe, hanem csupán az állam jólléte az irányadó. Vagy, még inkább Plátót, kitől a modern szociálisták oly sokat, sőt mondhatni, mindent átvettek, ugyannyira, hogy alig van egyetlen egy új eredeti eszméjük. Plátó ugyanis az «Állam» című mun-

kájában azt kívánja, hogy az egyes magát teljesen az államnak áldozza, a mi által minden önzés nélküli erkölcsi harmonia jöne létre. Az államot a bölcsek kormányoznák, magánvagyon nem léteznék többé, ennél fogva, lenne vagyon- és nőközösség, a kereskedelem csakis az állam érdekében volna megengedhető, stb. stb.

De, nézzük a Bibliát magát. «Hat napon dolgozzál, mondja a tízparancs, a hetedik napon pedig ne dolgozzál, sem te, sem a te fiad, sem a te leányod, sem a te baromod, sem a te vendéged, a mi a te kapudon belül vagyon». (Mellékesen megjegyezve, érdekes, hogy e törvény egy oly kérdéssel foglalkozik, mely nálunk csakis az utóbbi években lett megoldva, t. i. a vasárnapi munka-szünettel.) A hitelezőnek nem szabad, a mózesi törvények szerint, az adóstól a legszükségesebbet elvenni és a szükségben nyújtott segélyért még most sem szabad, a zsidó törvények szerint, a zsidónak hitsorsosától kamatot venni el.

A mi már a keresztyénséget illeti, ez épp azokat öleli át szeretetével, a kik «megfáradva és megterhelve» vannak és az általános emberszeretetet követeli a rangkülönbségnek merőben tekinteten kívül hagyásával. A középkorban nemkülönben találkozunk szocialista mozgalmakkal. Így, például, 1525-ben Mühlhausenben, Münzer Tamás vezérlete alatt, behozatott a vagyonközösség, azonban, mihelyt szétosztották a birtokokat, a kincseket, mindenki félre dobta a munkát és a mikor elfogyott a kincs, a vidéket zsarolták, rabolták ki irtalmatlanul. Mindazonáltal, a középkorban a szociális forrongások nem tudtak maguknak nagy tért hódítani és pedig azért, mivel a város lakóinak nagy része, úgy szólva, az egész lakosság szigorú törvények és korlátok által állotta útját az elégedetlenségre szolgáló okoknak. A céhek örködtek a munkaadók és munkások viszonya felett. E céhek törekedtek ápolni a társulati szellemet és az egyenlőséget behozni. Ezek örködtek a tanoncok, segédek és mesterek fölött. A tagok beleegyezése nélkül, a mesterek számá nem volt szaporítható, a segédek fizetését a tagok határozták meg, a míg másfelől, szigorú föltételeket állapítottak meg, melyek betöltendőek voltak a tanoncok részéről.

A mi az újabb kort illeti, messzire vezetne és talán lehetetlen is lenne, egy ily terjedelmű értekezés keretébe bele foglalni mindazon nemes, korszerű és humanus intézkedéseket, melyeket az államok, egyházak, emberbarátok tettek célszerű törvények, szabályrendeletek, másfelől ingyenes iskolák, ugyanily kórházak, aggházak, stb. felállításával a munkásosztály helyzetének javítására, a nyomor és az inség enyhítésére. Tény az, hogy bármerre tekintünk, mindenütt találkozunk ily célszerű és nemes intézményekkel és lehet okunk, reményleni, hogy idővel mind több és több lesz azoknak száma. Azonban, az is tény, hogy még mindig sok nyomort és inséget tár elénk az élet minden nap. De hát, ki volna az, a ki egy oly társadalmat vélne létre hozhatónak, a melyben megszűnnék mindez, a melyben tökéletes harmonia uralkodnék? A szociálizmus. A szociálizmus, mely meg van győződve, hogy meglelte «azt a nagy ta-

lizmánt, mely a vén földet ifjává teszi», mely tökéletes harmoniát hoz létre a társadalomban eszméinek diadalra jutása által. Lássuk tehát ezeket a nagyráhatott eszméket.

Mindenekelőtt, ismétlem, hogy a szocializmusban alig-alig van valami, a mi új, eredeti eszme volna, és ha van valami, az még silányabb a régiektől átvetteknél. De hagyjuk a kritikát későbbre. Szocializmus, megjegyzem itt, hogy talán lehetne szociál-kommunizmusnak nevezni, miután e két irány az újabb időben annyira aszszimilálódott egymáshoz, hogy csaknem egynek lehet venni a kettőt. A szocializmus főelve és sarkpontja: törültsék el a vagyon és birtok uralma; adassék, a törvény előtti egyenlőség elvéből való materialistikus következtetés alapján, mindenkinek egyenlő jog a földi javakban való részvételre és legyen ennek egyedüli faktora a munka. Ne legyen semmi magán-vagyon, mert ez tolvajlás; legyen közös tulajdon a föld, mint közös a víz és levegő. Törültsék el a család, a családi öröklés, a családi nevelés és legyen nőközösség. Létesítsék egy Plató-féle állam, melyben ne legyen semmi helye a magán-vállalkozásnak, üzérkedésnek, kereskedésnek, hanem mindenki kapjon a közösből egy bizonyos munka-kört és a munkáért, a szerint, a mint igényei kívánják, kapjon a közösből élete fentartására szükséges jutalékot. Hogy pedig ne hogy előálljon az, a mi ellen most küzdenek, hogy az egyiknek többje legyen idővel, takarékosága folytán, mint a másiknak, a felesleg periodusonként ismét elosztatnék közösen. Megszűnnek ily módon, igen természetesen, a börze, a hitelszövetkezetek, takarékpénztárak és megszűnnek, mint csereeszköz, a pénz. Nem volnának többé magán-lakházak, paloták és viskók, hanem építtetnének egyforma középületek, melyekben kinek-kinek igénye szerint osztatnék ki lakrészt. Az egyes nem választhatna magának munkakört, hanem oda tétetnék, a hol szükség van rá, vagy a hova az ezzel megbizottak, az illető gyermek koponyájának, vagy testi szervezetének megvizsgálása után, ajánlanák. Meg volna szabva a munkaidő, a szórakozási idő, általában volna a szocializmus által oly erősen és annyiszor hangsúlyozott: egyenlőség, szabadság.

(Vége következik.)

Előfizetési felhívás

«*Kalássok az Életnek Kenyeréhez*»

című

mindenféle szertartásokra vonatkozó egyházi beszédek gyűjteményére.

Mindnyájan, a kik a gyakorlati lelkészettel foglalkozunk, érezzük a hiányát egy oly beszéd-gyűjteménynek, melyben minden előfordulható alkalomra találnánk megfelelő beszédeket. A legkitünőbb tehetségnek is szüksége van arra, hogy mások eszméi, gondolatai termékenyítő hatásukkal új eszmék teremtésére ösztönözzék. Különösen, ugyanazon egy alkalomnak különböző felfogása nagy hatással van új beszédek készítésére; sőt sokszor az alkalom sürgőssége kényszerít a kész beszéd főbb eszméinek ismétlésére is.

E beszéd-gyűjteménnyel az eszméknek gazdag kincstárát akarjuk nyújtani lelkésztársainknak, mely különböző íróktól és szónokoktól származván, gazdag kalász-gyűjteményt fog tartalmazni amaz életnek kenyéréhez, melylyel híveinket táplálni, szent hitatásunk.

Ha isten segedelmét nyújtja szent törekvésünkre, mint

egy erdélyi lelkésztársunk biztatva mondja: sikerülni fog, mert az egész ország fogja készíteni.

Mi is úgy hiszszük, hogy a munkára eddig ajánlottak nevei kezességet nyújtanak nekünk a megjelenő munkák jelességéről.

Közreműködésüket felhívásunkra felajánlották eddig: Kun Bertalan, Kiss Áron, Szász Károly, Szász Domokos, Zelenka Pál, püspök urak. Továbbá, Fejes István, Antal Gábor, Szász Gerő, Lukács Ödön, Doleschall Sándor-Ede, Bachat Dániel, Horváth Sándor, Vargha József, Scholtz Gusztáv, Poszvek Sándor, Varga József, Takács József, Weber Sámuel, Molnár Albert, Szylveszter Domokos, Garzó Gyula, Petry Elek, Lévay Lajos. Reméljük, hogy e díszes csoporthoz még többen is csatlakozni fognak.

A folyóirat tíz íves füzetekben, é v n e g y e d e n k i n t j e l e n i k m e g, Hornyánszky Viktor nyomdájában.

Előfizetési feltételek: Egész évre 4 frt. Félévre frt. Negyedévre 1 frt. Bolti ára füzetenként 1 frt. 40 kr. lesz.

Az előfizetésektől teszszük függővé a vállalat fentartását.

Az első füzet folyó év október havában fog megjelenni.

Az előfizetési pénzeket, vagy a megrendeléseket kérjük Hornyánszky Viktor úrhoz (Budapest, Akadémia-épület) címezni.

S z e r k e s z t ő k :

Könyves-Tóth Kálmán, és Papp Károly,
debreceni ref. lelkészek. budapesti

Különfélek.

== **A mint egy hozzánk érkezett** tudósításból látjuk, a brassói ev. ref. gyönyörűen fölépített új templom folyó hó 14-én fog fölszenteltetni. A sepsii egyházmegye tanácsa minden lehető elkövet, hogy az ünnepély maradandó nyomokat hagyjon hátra. Az egész vidék magyarsága lelkesedéssel vesz részt e szép ünnepélyen, melynek részleteit későbbben közölni fogjuk.

== **A csekefalvi egyházközségben**, folyó évi július 25-én, két pályázó közül egyhangulag választott meg Jáni Lajos, szacsvai lelkész a fia. Az egyházközség nevezett pap-társunkat az állomás megüresedése alkalmával azonnal meghívta. kijelentvén, hogy a pályázatra való megjelenés költségétől megkíméli, csak is a törvényes eljárás megtartása szempontjából adja be folyamodását. Közeledünk a meghíváshoz. Hozza isten! A választott és választók legyenek megelégedettek és áldottak az egymás iránti ragaszkodásban!

== **Kinek-kinek a hogy az istenek adák!** Mindnyájan nem lehetünk nagyok, és nem legelsők. Csak rész szerint van bennünk a talentum. De, a ki a neki adott talentumot megtoldja igyekezettel és kitartó akarattal és hiven sáfarkodik, megszolgált arra, hogy figyelem kísérje munkálkodását. Egy ifjú ember kéri tőlünk e figyelmet. És mi kész szívvel, egész meggyőződéssel tesszük hozzá, hogy méltán. Theológiát végzett, kolozsvári fiú, most rendelkezés allatti segéd-pap N.-Enyeden, neve S z a b ó J e n ő. A tudományok mellett, nem feledkezett meg szívééről, és táplálta képzelődő erejét. Tanulása és érzése, agya és szíve korán belátta, hogy a vallás és költészet édes testvérek, bennök egyesül az örökszép; mind a kettő szárnyat ad az emberi léleknek. És verseket írt. Ezek közül lapunk is közölt egy néhány vallásos tartalmat. Olvasóink a legjobb véleménynyel lehetnek iránta. Ez ifjú ember nyelvében van báj, szín; a tartalomban hangulat és jól eső szárnyalás. És most közre akarja adni költeményeit. Ez ifjú ember egészen erdélyi; de nem csak pátriótizmusból, a jó ízlés nevében is megérdemli a pártolást. Megjelenendő kötetére 1 forinttal lehet előfizetni N.-Enyeden, Baldi Károlynál.

Ne sajnálják paptársaink e csekély összeget; egy jóra való tehetség megizmosodásának szárnyait növelik általa.

== **Beküldetett szerkesztőségünkhez** a n.-enyedi Bethlen-kollegium, a kolozsvári, a zilahi és a s.-sz.-györgyi államilag segélyezett kollegiumok Értesítői. Mihelyt a még hátralevőket megkapjuk, azon leszünk, hogy teljes képét nyújthassuk középiskolai nevelésügyünknek egyházkerületünkben.

== **Hálás köszönet.** Mező-bodoni ref. egyházamat kedves meglepetés érte. Ugyanis, özv. tkts. Müller Albertné önnagysága egy fehér selyem, gazdagon kivarrott, urasztali kenyér és bor takarót, kedves leánya, Müller Rózika pedig, egy egészen nagy bordó szín selyem, szépen kihimezett urasztali takarót ajándékoztak egyházunknak. A három darab értéke 130 frtra tehető. Szép és nemes cselekedet, mely önmagában hordozza jutalmát. Ugy magam, mint egyházam részéről fogadják hálás köszönetünket. Mező-Bodon, 1892. július 30. Nemes Árpád, ref. pap.

== **A szent városban, Rómában,** van 30 kardinális, 35 püspök, 1369 minden rangu pap, 2932 szerzetes és 2215 apáca, összesen tehát, 6581 szent (!) és lelki dolgokkal foglalkozó ember, és dacára mindezeknek, az «örök városban» 190,000 ember él, a ki sem írni, sem olvasni nem tud. Tehát, a szent város lakosságának több, mint fele tartatik szent butaságban «ad majorem Dei gloriam!» Ugy-e, egyébire kell a Péter-fillér?

== **Ember még úgy leteperve nem volt,** mint e lapok szerkesztője leteperetett a Gyulafehérvártról megjelenő «Köz-
művelődés» által, mely «Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye». Az ok az elkeresztelést tárgyaló cikkünk, egy erre vonatkozó újdonságunk és egy nyílt-postánk, mely egy

jezsuitáról irt tudósítással foglalkozik. Cikkének felirata «Ká-
nikulai vízió». Elmondja ebben e lap szerkesztőjét «tudatlan-
nak», ekkleziáját «olyan malomnak, a mely éjjel-nappal a
pokolnak örül», Pázmánynyal szólva, elnevezi «hamis tanító-
nak, tökéletlen ebnek», olyan esperesnek, «a ki publikumát
jog-, és vagyon-orzásra oktatja», és idézi a 7-ik parancsot, «ne
lopj»; ezzel a finom kifejezéssel él, hogy «Speciális gyártásu
arcbőr van az aá.-nál», vádolja, hogy 10. 15. 20. forintért és
feljebb, prédikál kívánatra, «de senki se látta eddig vala-
mire való irodalmi, vagy más dolgát»; ajánlja, hogy a kál-
vinista papok, «álljanak be urasági kocsisoknak, s mindjárt
meg lesz a jó sor», csak hogy ott «nem szabad ám károm-
kodni, bagózni, és cifrákat köpni, mint a kollégiumban, meg
a házsongárdban»; egy másik cikkekében pedig jövendőli,
hogy «a (kath.) egyház meg fogja érni azt az időt, a mikor
a belfarkas-utcai templomban is fog miszsiót tartatni; elő-
ször persze majd kifüstöli onnan az oda betolakodott eret-
nekséget cökmökostül.» És így tovább, így megy ez elejétől
végig, oly elvadult fánátizmussal, hogy különbséget nem lehet
tenni a havasi tanulatlan tribunusok és e féket vesztett szok-
nyás barátok között, kiket Vaszari Kolos és Zichy Nándor
egészen kiforgatott józan eszükből. Hanem, a ki haragszik,
annak nincs igaza. Ezek az urak most dicsőségük tetőpontján
állanak és mégis haragusznak. Emberi voltuk talán, úgy lehet,
azt diktálja, hogy nincs igazuk. E lapok szerkesztője éppen
elég kicsi pont arra, hogy szídalmasukat számba ne vegye;
de ők, a nagyok, gondoljanak arra: «Tantopere me o Deus
exaltasti, ut lapsu graviore ruam!» És ezzel, a nyilvánosság
és az írói tisztesség nevében, kitérek ez emberek elől.

HIVATALOS RÉSZ.

1946—1892. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az udvarhelyi egyházmegyében újonnan rendszerezített és «f e h é r - n y i k ó v ö l g y i » - nek nevezett körlelkészi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Ezen körlelkészség keretébe tartozik az alsó-siménfalvi anya, a nagy- és kis-kedei leányegyház, valamint a medeséri, szt.-miklósi, tarcsafalvi, tordátfalvi, kadácsi és demeterfalvi szórványok.

A kinevezendő körlelkész javadalma leendő, a kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes papi lakáson kívül, 451 frt. 35 kr. melyből 263 frt. 34 kr. készpénz, a többi pedig a kepe és kanonika porció egyházhatósági becslés alapján megállapított értéke.

Fölhívjuk mindazokat, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy kellőleg fölszerelendő kérésüket, folyó évi szeptember hó 1-ig, főt. Szász Domokos, püspök aához, késedelem nélkül adják be.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártról, 1892. július 31-iki üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

802—1892. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a csikmegyei körlelkészség kántor-tanítói állomására, Csik-Szereda központtal, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, melléképületekkel és 200 frt. készpénz.

Pályázati határnap: aug. 20. Folyamodványok a ref. püspöki hivatalhoz nyújtandók be.

Kolozsvártról, 1892. aug.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1961—1892. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A z s i egyházmegyében újonnan szervezett kidei körlelkészi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Az állomás évi javadalma: 525 frt. 63 kr. melyből 395 frt. 46 kr. készpénz s a többi kepe és a kanonikum

használati értéke. Ezen kívül, tisztességes papi lakás Kideben, kerttel és gazdasági épületekkel.

Ezen körlelkészség keretébe tartoznak: Kide anya, Csomafája és Gyula leányegyházak, melyekben az előforduló lelkészi teendőket kinevezendő körlelkész aa. a megállapított részletes utasítás értelmében leendő köteles végezni.

Fölhivatnak mindazok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen fölszerelendő pályázati kérésüket f. é. szeptember hó 1-éig, főt. Szász Domokos, püspök úrhoz annál bizonyosabban nyujtsák be, mivel az elkésetten érkezők tekintetbe vétetni nem fognak.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártról, 1892. június 30-án tartott üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

823—1892. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett a b o d i egyházközség IV-ik osztályú papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatósági becslés szerint, 400 frt. 33 kr. melyből 32 frt. készpénz.

Pályázati határnap aug. 20. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártról, 1892. aug.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

805—1892. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett magyar-péterlaki egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakáson kívül, 397 frt. 14 kr. melyből 80 frt. fakepe-váltásági pénz.

Folyamodványok augusztus 20-ig, nt. Lénárt József, esperes aához küldendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvártról, 1892. aug. 2.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Augusztus 11.

32. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Elmélkedés a sz.-udvarhelyi kollegium mostoha sorsa felett.

Minden intézménynek létjogosultsága addig van, míg annak a célnak, a melyre szervezték, megfelel. Ha ez az állítás kétségbevonhatlanul áll azokról az intézményekről, melyeket az emberiség anyagi jólétének előmozdítására szerveztek, mennyivel inkább áll azokról az intézményekről, melyek hivatta vannak, az emberiséget erkölcsileg, szellemileg emelni, gyarapítani. Ha már most egy létező erkölcsi intézményről nem csak hogy bebizonyítva nincs, hogy a kitűzött célnak meg nem felel, s mint ilyen törlendő, de sőt inkább százados múlt tanúsítja, hogy feladatát derekasan teljesíti ennek az intézménynek állnia, virágoznia kell, s ennek létét, virágzását a társadalom minden rétegének elősegíteni, kötelessége, esetleg a legnagyobb áldozatokkal is.

Mert egy erkölcsi intézmény olyan, mint a nap, mely jóltevő sugarait vagyonna, nemzetiségre, vallásra és rangra való tekintet nélkül egyiránt szórja mindenkire. Hiszen, egy erkölcsi intézmény célja nem lehet más, mint a szívnek azon humán érzelmeit, nemes indulatait, melyek az egyént az emberiség valódi hasznos tagjává teszik, ápolni, fejleszteni, s cselekvésre indítani. Ilyen szempontból tekintve, egy erkölcsi intézmény speciális irányu nem lehet, s csak elfogult ember állíthatja, hogy egy ilyen erkölcsi intézmény kizárólag csak gazdagok, vagy szegények, csak egy nemzet, vagy felekezet, csak egyrendű, vagy ranguak speciális érdekeinek felkarolására hivatott. Ennélfogva, valamint nem fogadhatom el azon felfogás helyes voltát, mely szerint, pl. egy ipartársulat támogatására csak az iparosok kötelezettek, vagy egy gazdasági jólét előmozdítását célzó intézmény támogatása az emberiség csak egy bizonyos részének kötelessége úgy egy erkölcsi intézmény támoga-

tását kivétel nélkül minden ember kötelességei közé sorozom.

Általános szokás, hogy ha felhivnak bennünket valamely intézmény támogatására, először is azt nézzük, hogy az az intézmény milyen érdeket képvisel, és ha a mi speciális érdekünk forog szóban, megnyitjuk zsebünket, s felajánljuk tehetőségünket; ellenkezőleg, hidegen, részvétlenül fordulunk el, s térünk ki a kérő szó elől. Ez az eljárás, szerintem, önzés, és ha általában mérlegelésnek helye van, az csak arra vonatkozhatik, hogy melyik intézmény törekszik a közjó legégetőbb hiányain segíteni.

Szives olvasóim! A közjó legégetőbb hiányát pótolta, pótolja és pótolni fogja mindig az iskola. Talán részletezzem azt a munkásságot, a mit az iskola a közjó érdekében kifejt? Azt hiszem, erre nincs szükség, ha megnevezem azt a két irányt, melyben az a sok oldalú működés özpontosul. Ezek közül egyik a nevelés, melylyel az iskola a növendékek szívére, lelkére törekszik hatni. Az iskola, mint nevelő intézet, kiegészítő része a családnak. Van-e olyan ember, ki a családot mellőzhetőnek véli? Ha nincs, el kell ismernie minden embernek, hogy az iskolára is, mely a család kiegészítő része, szükség van. Minden ember a családban szerzi meg első készségeit arra a hivatásra, melyet, mint ember, teljesíteni fog; az iskolának feladata, ezeket a készségeket szaporítani, gyarapítani, sőt legtöbbször a lelki életben oly hatalmas befolyással bíró örökléssel szembe szállva, az öröklött, ferde készségeket kiirtani, s azok helyébe újakat ültetni, szóval, a gondjaira bizott egyént emberré tenni a szó legnemesebb értelmében. Ha egy iskola ilyen feladatot old meg, akkor arra szükség van, azt támogatni, segíteni, minden embernek kötelessége.

Az iskola működésének másik iránya a tanítás, melylyel a növendék értelmére törekszik hatni. Az értelmet fejleszti, gondozza, gyarapítja,

hogy ez által a gondjaira bizott egyént képessé tegye, az életben előforduló akadályokat értelemmel legyőzni, a körülményeket a közjó érdekében értelemmel felhasználni, s szerzett ismereteivel családjának, hazájának, az emberiségnek hasznára lenni. Nem tudom elhinni, hogy van olyan ember, a ki az értelmet, s ennél fogva az értelem fejlesztését akár egy nemzet, akár egy felekezet, akár gazdag, akár szegény, akár nagy úr, akár pór kizárólagos érdekének tekinti, s a ki azt állítja, hogy egy iskola, a mely ez irányban is teljesíti feladatát, szükségtelen, s mint ilyen, törlendő.

Az iskola gyümölcsfa, mely vagy terem gyümölcsöt, vagy nem; vagy izletes, jó gyümölcsöt terem, vagy vad, ehetetlen gyümölcsöt. Meg vagyok győződve, hogy a gazda azt a gyümölcsfát, mely nem terem, vagy azt, a melyik terem, de gyümölcse élvezhetetlen, tüstént kivágja: ellenkezőleg, a melyik terem, s jó gyümölcsöt terem, tőle kitelhető szorgalommal ápolja. Valamint a gyümölcsfa hasznos, vagy haszontalan voltát a gyümölcsözéskor lehet megtudni úgy azt is, hogy egy iskola megfelel-e rendeltetésének, az eredményből lehet megtudni, melyet felmutat. Azonban, ha a gyümölcsfa hasznát az évenkénti termésből megítélhetjük, egy iskolának üdvös voltát megítélhetjük-e az évenként tartatni szokott évvégi vizsgálatok sikeréből? Erre a kérdésre tagadólag kell felelnem. Nem állítom ugyan, hogy az évvégi vizsgálatok az iskola munkásságát éppen nem tanusítanak, de állítom azt, hogy a vizsgálatokon felmutatott eredmény csak egy csekély részét tanusítja annak a sok oldalú működésnek, melyet az iskola növendékeinek képzésében kifejt. Hiszen, a vizsgálatokon csak azt mutatják be a tanulók, hogy az iskola támogatásával mennyire haladtak elő az ismeretek elsajátításában; tehát, az évvégi vizsgálat, ide számítva az érettségi vizsgálatot is, az iskola feladatai közül csak az értelem fejlesztésére irányuló működésnek lehet mértéke; hát az iskola erkölcs- és jellemképző hatásának mi a mértéke; mikor és hogyan lehet megtudni, s elbírálni, hogy egy iskola ez irányban is megoldotta feladatát? Én abban a véleményben vagyok, hogy az államkormány, melynek nem csak joga, de kötelessége, az államban fennálló intézmények működésének eredményéről tudomást szerezni, nem teljesíti egészen ezen kötelességet, midőn az eredmény közvetlen megtudása, céljából az érettségi vizsgálatokra képviselőt küld; s azt is hiszem, hogy az érettségi vizsgálatokon tapasztalt ered-

ményből nem mondhat végleges bírálatot egy iskola működéséről. Véleményem szerint, egy iskolának üdvös munkásságát egy ember-öltőig való fennállása után lehet csak elbírálni. Ne sajnálja az államkormány, figyelemmel kíséren külön-külön minden iskola növendékeit az után, mikor az élet küzdelmes terére kiléptek; mert az a küzdelem mutatja meg az erkölcsi bátorságot, melyet a férfi, mint növendék, az iskolai falak között nyert, melyet maga az iskola nyújtott neki, s ekkor vonja le a következtetést, s ekkor mondja ki, hogy ez az iskola fentartandó, ama másik pedig törlendő.

(Vége következik.)

Kovács Dániel.

A «Válopör és Vadházasságok» című cikkhez.

Gáspár János aa. e lapok folyó évi 25-ik számában találó vonásokkal rajzolja azt a régi időktől fogva meglevő, de újabb időben hova-tovább elharapózó bajt, mely a vadházasságokban nyilvánul, s veszedelmet rejt magában, a mennyiben a családi élet tisztaságát támadja meg, s így a társadalmi lét, s ebben az egyházi élet alapját, a tiszta erkölcsöket fenyegeti. Fejtegetései rendjén arra az eredményre jut, hogy «e bajon, ha nem segít is általános, de a vadházasságok főokának biztos elenyésztője lesz», szegénységi bizonyítvány alapján lejáratandó ingyenes válopör. Erre a nézetre akarok néhány szerény észrevételt tenni.

Az a baj, mi cikkíró gondolkozóba ejtette, mindenestre létezik, és pedig hova-tovább terjedőleg. De, vajjon, az ajánlott gyógyszer beválik-e? Vegyük csak a dolgot úgy, a mint van. Cikkíró azt mondja, hogy «legfőbb előmozdítója (a bajnak) a védkötelezettség, mely bizonyos időig visszatartja az illetőt az egyház törvényeinek megfelelő család-alkotástól, sokszor pedig a legégetőbb szükség hajtja erre».

Tehát, a legfőbb oka a törvénytelen állapotnak, a gyakori vadházasságnak szerinte az, a min semmiféle válopörrel segíteni nem lehet, lévén válopörnek helye csak ott, hol törvényes házasság felbomlásáról van szó. Ha már most, az általa ajánlott módszerrel, semmire sem lehet menni a baj legfőbb előmozdítójának a megsemmisítésére nézve, hogyan lesz, vagy lenne a «vadházasságok főokának biztos elenyésztője» az ingyenes válopör: A hol a vadházasságok a védkötelezettség okán gyakoriak, ott egyedüli orvosság csak a felvilágosítás, a törvény ismertetése lehet. Aztán, a védkötelezettség csak bizonyos mértékig akadályozója a házasság megkötésének, mert, kellő okok mellett, az illetékes hatóság soha sem tagadja meg az engedélyt a házasság megkötésére nézve. Arra kell tehát törekedni, hogy az illetők, a kiket talán «a legégetőbb szükség hajt» erre, járjanak utána a kivételes nőülési engedélynek. Ebben a tekintetben legyen jobb kezük a lelkész, s meglátja, hogy eredményes lesz működése. Mert igaza van cikkírónak, hogy a mi népünk nem örömet él tiltott viszonyban, s ha módját, lehetőleg költség nélküli módját találja baja orvoslá-

sára, segít magán. Már pedig, szegénységi bizonyítvány mellett, ha az írásos dolgokat a lelkésze jóindulatulag elvégzi, a kivételes nősülési engedély megnyerése majdnem semmibe se kerül.

Azonban, talán igaztalan is voltam cikkíróval szemben, hogy az általa a legfőbb előmozdítónak jelzett védkötelezettség fölemlítésekor, kitértem az ingyenes válópörre is; hiszen, ő nem az a z é r t létrejövő vadházasságok elenyésztetésére nézve tartja biztos szernek az ingyenes válópört, hanem a z o k é r a, melyek törvényes házasság kötelékébe tartozó felek között állanak fenn. Ezért mondja bizonyosan, hogy «nem segít általánosan, de a vadházasságok főokának elenyésztetője lesz.»

De hát, lássuk, csakugyan sokra lehetne-e menni az ingyenes válópörrel? Abban az esetben, ha a vadházasságban élő felek mind egy, a mi felekezetünkhöz tartoznának, akkor minden esetre az eredmény kielégítő lenne. De, hogy áll a dolog? Úgy, hogy a vadházasságok nagyobb része, legalább itt nálunk, különböző felekezetűek között van meg. Már most, azt kérdem, mit ér az egyik félre nézve az, hogy ő szabad, ha nem szabad az, a kivel békében együtt él, de a ki kötve van? Hát, álljon át hozzánk, s őt is felszabadítjuk. Igen ám, de előbb az ágytól és asztaltól való különvető ítéletre van szüksége, annak megszerzésére pedig esztendőik kellene, s meg talán költség is. A ki jártas az efféle ügyekben, annak sehogysem szükséges ezt a dolgot bővebben magyarázni, világosan áll előtte, hogy minő nehéz itt eligazodni, főleg, ha ingyenes válópörrel van szó. Hányszor kellene az illetőknek most ide, majd amoda menni; egyik egyházmegyéből a másikba vándorolni; egyik paptól a másikhoz járni. A jobban megérthetőségért, mégis egy példát hozok föl.

N. N. ev. ref. vallású férfiú, törvényesen egybekel X. X. róm. kath. nővel. Darabig tartó együttélés után, a nő elhagyja férjét. A kibékítés nem sikerül. N. N.-nek háztája van, nő kell. Összeköltözik Y. Y. róm. kath. férjétől külön élő nővel. Ez az eset, mint botrány, tudomására jut N. N. lelkészének, ki felszólítja őt, hogy a botrányosélettel hagyjon fel, igyekezzék a régi köteleket felbontani, s az újabbat törvényesíteni. N. N. erre hajlandó is. A ref. lelkész azon az alapon, hogy a válókereset az alperes illetékes hatósága előtt indítandó meg, a róm. kath. lelkészi hivatalhoz útasítja, a hová N. N. törvényes neje tartozik. Itt N. N. eljárja ügyét, valahogy kikapja az ágytól, meg asztaltól különvető róm. kath. szentszéki ítéletet, s annak alapján, mint kérelmező fél, a mi házassági törvényszékünk által újabb házasságkötésre felszabadíttatik. De, az a nő, a kivel most már házassági szövetségre léphetne, Y. Y. róm. kath. és törvényes házasság kötelékében van, ki tudja, hol élő férjjel. Már most, ezt is szabaddá kellene tenni, mert csak azután szüntethető meg a törvénytelen állapot. Ebben ismét rengeteg idő telik. Ha már tudjuk, hogy N. N. azzal az Y. Y.-nal zavartalanul élhet, mert a világi hatóság nem zavarja őket, vagy ezt a hatóságot ki is lehet játszani cseléd-könyvvel; ha tudjuk továbbá, hogy a mi népünk, s főleg az a része, mely vadházasságra adja magát, mennyire közönyös ügyei rendezésében, s ha tudjuk, hogy hányszor, meg hányszor kell sürgetni a váló-ügyek lejárátását a kath. házassági fórumok előtt, s hogy mennyi jövés-menéssel van az egybekötve nálunk is: föltehetjük-e,

hogy az olyan ember képes is, és kész is, eljárni ügyében úgy, hogy az eredményes legyen még akkor is, ha teljesen díj nélkül végeznének neki mindent.

Az pedig, hogy az illetőnek, úgy szólván, semmijébe se kerüljön a per, majdnem kivihetetlen. Mert, tegyük föl, hogy az esperes, jegyző, direktor, a szék, az ügyvéd is, az ügy iránti érdeklődésből, lemondanak a díjakról, de vajjon, lemondanak-e arról, a csak a b b a n az esetben, illetőleg, egy esetben működő eskető regiuszok, kik néha távoli községből, egy pár napot elvesztve, kell, hogy megjelenjenek a tanukat kihallgatni?

Meglehet, hogy ezen is lehetne segíteni az által, ha a házassági válóügyek ellátására nézve újabb «Utasítás»-t léptetne életbe az egyházkerület, de akkor is csupán egyes esetekben lehetne annak hasznát venni, de a jelzett baj, a vadházasság meggátlása és megszüntetése elérhető nem lenne.

A házassági törvényszékek, különben e tekintetben, most is méltányosan járnak el, s szegénységi bizonyítvány mellett, ha nem is egészen ingyenesen, mert az nem is tőlök függ, de mérsékelt díjért választanak. A bajt nem részlegesen, de általában kellene gyógyítani, s ezen a mi egyházkerületünk részéről vezetett ingyenes válópör nem segít, sőt, nézetem szerint, alkalmas arra, hogy még növelje a szétváltan, sőt vadházasságban élők számát. Mert, ha a népben tudattá válnék az, hogy nálunk ingyen választanak, még gyakoribb lenne a házasságok versengése, s nagyon felszaporodnék az olyan válópörök száma, melyeknél alig van komoly ok a válásra.

Azonban, a baj megvan, hát keresni kell a gyógyító szert is. Kérdés, hogy itt mi az? Ki segíthet a bajon? Mint-hogy ez nem csak ebben, vagy abban a felekezetben feltűnő baj, hanem általános társadalmi baj természetesen, a társadalomnak kell segíteni. S minthogy a társadalomnak eszköze: a rozsaszálás, a megvetés, a kárhóztatás nem elég erős szer, természetesen, segítségül kell, hogy hívja azt a hatalmat, a mely a korhadt fa gyökerére vetheti fejszéjét: a z á l l a m o t. Az államnak kötelessége, üldözni minden olyan cselekvényt, mely valakinek jogát támadja meg. A vadházasság a családi jogot, s főleg a gyermekek jogát veszélyezteti, tehát, üldözze az állam a törvénytelenül élőket. De, adjon is alkalmat arra, hogy törvényesen élhessenek: hozza be a kötelező polgári házasságot, s a mi ezzel együtt jár, a váló ügyek ellátásával a világi törvényszéket bizza meg, s ez által tegye lehetővé, hogy minden felekezetű polgár, hite elhagyása nélkül is, elválhasson, újabb házasságot köthessen. Természetesen, ha az állam behozza a polgári házasságot, s ezzel kapcsolatosan a váló-ügyekben is a polgári eljárást, mi kész szívvel lemondunk bíraskodási jogunkból származó előnyeinkről, mert egyedül ez oldhat meg oly dolgokat, melyeknek megoldására a felekezetek ereje elégtelen.

Az egyházmegyékből.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

A kolozs-kalotai ref. egyházmegye, július 24—25 napjain, Bánffy-Hunyadon, a papilak tanács-termében, egyházmegyei közgyűlést tartott. A gyűlést megelőzőleg, ugyancsak

e helyen, szombaton délután 3 órakor, általános Papi-Értekezlet volt. Erről is megemlékezem legalább röviden, mert sok, mindnyájunkat érdeklő dolog merült föl ezen alkalommal. Pedig, olyan dolgokat tettünk megbeszélés tárgyává, melyek szoros értelemben nem tartoznak Értekezleteink körébe, noha ki sincsenek onnan zárva, főleg nemes intenciójuk és a bizalmas megvitathatás szempontjából. Nó, meg azon okon is, mert más tárgyaik nem voltak s jobb vala ezekkel foglalkozni, mint semmit nem téve, szétozslani. Általános értekezleti elnök, nagytiszt. Deési Gyula, esperes úr e tekintetben a főérdem, hogy ha másképpen nem lehetett, előrántott egy pár közérdekű dolgot és megbeszélés tárgyává tette.

Bizony, egy elnök fogalmában elméletileg és gyakorlatilag, a nemes méltósággal párosult felelősség rejlik. Vagyis, egy elnök mindig a szó szoros értelmében nevezett nemes eljárásaival, miként az atya gyermekét, képben szólva, a maga hasonlatosságára alakíthatja át azokat, kik megbízták a vezetéssel. Egy hívő, rendíthetetlen sereget gyűjthet maga körül, mely életre és halálra kész követni a szent cél felé. Másfelől, kétségtelenül igaz az is, ki e szép méltóságával visszaélve, olykor hamis hatalmi érdekből kiméletlenül érinti alantosainak is félve őrzött szentélyét, csak a békéltelenkedők, közönyösök tömege szaporodik a közjó kimondhatatlan nagy kárára. Seholy sem látszik annyira, mint egy vezető férfinál, hogy a nemes méltósággal párosult szerény igénytelenség mily nagy tekintélyt és becsülést kölcsönöz. Azért hát, a jóságot és igazságot soha ki nem záró krisztusi szeretettel előre, különösen ti, egyházak vezetői!

A mi elnökünk nemes intencióju, tömört, magvas beszéddel nyitotta meg az Értekezletet. Valóban, mindnyájunkat és az általunk szolgált szent ügyet annyira érdeklő tárgyat nem lehetett volna napirendre tűzni, mint a megnyitásban megoldásra váró kérdést. Vannak helyek, hol e beszédnek nem lett volna semmi értelme, de nálunk, nekünk úgy tetszik, nagyon helyén volt. Forgott pedig e megnyitó az egyházmegyei papság kebelében uralkodó kollegiális viszony barátságtalan, bizalmatlan, rideg volta körül. Olykor-olykor éles, de igaz vonásokkal vala rajzolva a szomorú valóság. Igérte felolvasó elnökünk, hogy a jövő általános Értekezlet alkalmával folytatni fogja gyászos szemléjét. Dacára, hogy a megnyitókat legalább is azon a gyűlésen nem, vagy ritkán szokták vita tárgyává tenni, a beszéd-áradat csaknem feltartóztatlanul megindult. Némelyek kikeltek e vád keménysége ellen és egy protestáns papi testülethez nem illő eme betegséget nem tartották oly mélyen gyökerezettnek. Pedig, a mi szerény és talán még nem eléggé tájékozott nézetünk szerint is, megvan e nem hozzánk illő baj. Hanem, a biztos gyógyszer is kezeink között van. És itt illetéktelenül bár, de tartatnék egy hosszú prédikációt arról, hogy a krisztusi szeretetet miképp kell gyakorolni egymás közötti viszonyunkban is; de hiszem, hogy paptársaim mindenike, kikhez ama szavak intézve lennének, ékesebben volnának képesek szólani e tárgyról. Én csak ama szelid tanácsot vagyok bátor kockáztatni: a mindnyájunk által nagyon jól ismert krisztusi szeretet ne legyen a mi szánkban zengő érc és pengő cimbalom, kövessük egymás között is mindig igazán. És másodsor, öntsünk életet a Papi Értekezletekbe. Vessék az önzetlen munkára kezeiket a fiók-körök és hathatósan, biztatólag lobogtassa zászlaját az általános Értekezlet. Nézetünk szerint,

ha ezen irányban mindent megteszünk, mi reánk vár, rövid idő alatt nem lesz jogosult senki, hogy eme vádat szemünkbe mondja. Most pedig köszönettel tartozunk, hogy éppen azon helyről hangzottak el eme szavak, mely e tekintetben a legjogosultabb lehet. Meg vagyunk győződve, hogy a jó példa nem fog hiányozni. Tehát, előre!

Ezen, hisszük, hogy eredményeiben messze kiható értekezleti mozzanat után, elnök aa. a számbavétel megejtése után, kéri az Értekezletet, hogy miután egy felolvasó sem jelentkezett ez alkalommal, tegyék megbeszélés tárgyává egy már általa több hasonló egyesület megtekintése után készült «Egyházmegyei papi temetkezési egyesület» alapszabályait s ha aztán a közgyűlés is elfogadja, terjesztessék föl, megerősítés végett. Örömmel fogadta mindenki e nemes célu és valóban szükséges egyesület megalakításának eszméjét. Kétszer olvastatott fel és a szükségesnek bizonyult változtatások, betoldások megtétettek.

A 25-én folytatólagosan tartott közgyűlés aztán csaknem szó nélkül el is fogadta. Kötelezett tagja minden rendes és nyugalmazott egyházmegyei pap, önkéntes tagjai lehetnek a ref. kántor-tanítók is. Évi tagsági díj 2 frt. Kor-díj egyszer s mindenkorra 25—40 évig 2 frt. 40—50-ig 4 frt. 50—60-ig 8 frt. 60—70-ig 15 frt. 70-en felül 20 frt. A tartalék-alap 400 frtig emelkedik. Egy halálozás alkalmával egyelőre 50 frtot ad az egyesület, a módoszatok meg vannak állapítva azon esetre is, ha több haláleset fordul elő. Tagsági díjak az egyházmegyei pénztárhoz küldendők, a többi tartozásokkal együtt. Ez aztán átteszi az egyesület által választott okvetetlenül a papok közül való egyesületi pénztárhoz. Esperes az erre valóban jogosultaknak azonnal utalványozza a temetési költséget. Ki az egyházmegyéből eltávozik, az egyesületnek tagja nem maradhat, de betett pénzét három évi kamattal együtt visszakapja. Tudunkkal, több egyházmegye megalakította már ez egyesületet. Ugy látszik, hogy a tapasztalat szerint is, csak az ilyen egyházmegyei egyesületekben lehet valódi életképesség. Szívünkben örülünk, hogy a mi körünkben is életet nyert. Ezzel is közelebb jutottunk ahhoz a magaslatához, melyet a protestáns papságnak el kell foglalnia.

Ezek után, elnök aa. egy másik indítványt terjesztett elő, az özvegy-árvai alap érdekében. Hogy az alapot oly gyakran fenyegető vészes felhők eloszoljanak s hogy e mindnyájunk szent öröksége gyorsabban növekedjék: indítványozza, hogy a közgyűlés elébe terjeszzen az Értekezlet javaslatot, mely szerint, az eddigi fizetés után kötelezett százalékos évi díj helyett, minden pap utóda egyenlő arányban részesülvén a segélyben, egyenlően fizesse az évi járulékot, fizessen minden lelkész tíz frtot. A tőke szaporulatától eltekintve, ha a helyzetet nem ismernők, mi is visszaesést kellene hogy konstataljunk e tervzetben a régebb elfogadott gyakorlattal szemben. De tudva azt, hogy különösen a jobb egyházakban lévő paptársaink, kiknek többet kellett fizetni s mégis özvegyeik csak annyit kaphattak, mint a legkisebb egyház papjái: minden évben élére állították a dolgot és nem egyszer azon ponton állott a közgyűlés, hogy még nagyobb falakat állítson a papok közé az által, hogy az özvegyeket a betét aránya szerint részesíti segélyben. A veszélyt eddig ezen alap kikerülte. Most a fenti javaslat volna hivatva arra, hogy a kollegiális viszonyoknak is ártó botránkozás köve megszünjék. Pedig, kétségtelenül az volt egy protestáns papi testülethez

méltó határozat, hogy mindenki tehetsége szerint fizesse évi járulékát s mégis egyenlően részesüljenek az özvegyek. De ha már multunkhoz és hivatásunkhoz hiven, nem mi akarunk egyesületek alakítása tekintetében is mintát szolgáltatni az államnak, a társadalomnak, hanem a közönséges igazságon, jogon alapuló, de a valódi szellemi motívumokat nem mindig eléggé respektáló állam és pénzügyi intézményeknek csupán külső nyereségre irányuló szabályait kezdtük követni; ha egy kis anyagi áldozat árán már nem tudunk elvi magaslatra felemelkedni: a lehető rosszak közül, mi is a kevésbé rosszat fogadjuk el. Így legalább az egyenlő 10 frt. kötelezettséggel a legkisebb egyház papjának özvegye sem kap felhányt kegyelem-segítséget.

Mivel a meglévő özvegy-árvai alapok szabályai átdolgozást, átalakítást igényelnek sok tekintetben, Értekezlet ennek elkészítésére Deési Gyula, Biró András és Bod László, aait küldi ki. S utasítja bizottságot, hogy az egyházmegyéből eltávozott tagokra nézve is tegyen javaslatot. Két nézet merült föl a jelen voltak között e tekintetben. Egyik része az eltávozottakat végképp ki akarja zárni az egyesületből. A másik, bizonyos feltételek mellett, hajlandó, megtartani. Ha itt is nem csupán pénzügyi spekuláció hivei akarunk maradni, az utóbbiakhoz kell csatlakoznunk. Így, mint egyik öreg paptársunk mondá, bebizonyítjuk, hogy jó lelkünk van s egy krajcár kárt sem fogunk vallani. Mert, ha a távozó tagot az évi díj kétszeresére kötelezzük az együletben való maradás esetén s két évi nem fizetés után kilépettnek tekintjük, az alap kárt nem szenvedhet és semmi nagy vesződség nem lesz vele. Egy ilyen értelmű pont felvétele tehát inkább az egyesület erkölcsi érdekéből kívánatos, mert alig ha 20 frt évi kötelezettséggel valaki tagja marad. Nem egy példát tudunk rá, hogy négy forint évi díjjal sem maradtak tagjai, pedig ez már a legszegényebb viszonyok között élőknek sem sok, mikor a legszentebbnek és legkedvesebbnek, a családnak érdekéről van szó.

(Vége következik.)

X.

Külföldi egyházi szemle.

Franciaországgal szemben, jónak látta a pápa megváltoztatni eddig követett politikájának irányát, mert látta, hogy megszokott elveivel nem fog boldogulni. Ezért, oly nagy republikánus lett, hogy a francia püspököknek és érsekeknek kiadta a jelszót, álljanak a köztársaság szolgálatába és mozgassák elő ennek céljait tekintélyükkel és befolyásukkal. A francia püspökök szót is fogadtak, s a verduni püspök a náncyi

ünnepélyen Carnot elnöknek teljes fegyver-letételt és meghódolást fejezett ki oly módon, mely a pátriotizmus és anti-germán chauvinizmus tekintetében alig hagy fenn valami kívánni valót. A «Moniteur de Rome» hirdeti is erre, hogy milyen jó támogatói a katolikusok a francia kormánynak. Ám, arról hallgat, valamint hallgatnak az érsekek és püspökök is, hogy tulajdonképpen mit akarnak? Csakhogy a franciákat nem olyan könnyű felültetni, mint hiszik. Ők kétségen kívül, mert igazán mondják, örvendenek, hogy a pápa közeledik hozzájuk, mert e tényével úgy mutatja be magát, mint a hármasszövetség ellensége, de azért nincs feltartóztatva a kormány abban a művében, melyet a francia nép elegendő háziasság érdekében folytat. Ne is legyen. S pedig azért, mert Franciaországban egyháziatlannak, vallástalannak lenni, csak éppen annyit tesz, mint ellensége lenni a róm. kath. egyháznak. És így, mert ilyen irányban működik, üdvös és helyes foglalkozása lehet a kormánynak.

*

Az angol házassági jog csak a nő hűtlenségét ismeri el olyannak, hogy az válás alapját képezheti; a férfit csak abban az esetben, ha ahhoz rosz bánásmód is járul. A skótoknál már észszerűbben van, mert ott e tekintetben férfi és nő között egyenlőség van. Az angolok tudják is ezt s ezért a parlamentben legközelebb indítványt tettek, hogy az angoloknál is legyen úgy, mint a skótoknál van. Mindenki azt gondolta, hogy el is fogadják, hiszen, a családi életet sehol sem védik úgy, mint Angliában, ha a nőkről van szó, még is hetven szóval negyven ellenében, elvetették. Ime, az elmentétek. Egyik oldalon szigorú pedanság, a másikon teljes meglazultság; egyik oldalon az a törvény, mely megtiltja a férfinak, hogy nője testvérét elvehesse, másik oldalon felszabadítás a hűtlenségre, az elhagyásra. Bizonyára, ez is angolosan van így.

*

Oroszországban, a szent zsinat már régebben kimondta, hogy a zsidók, ha az orthodox hitre áttérnek, új házasságot köthetnek. Most meg azt mondotta ki, hogy a görög-keletiek és protestánsok közt kötött házasságok csak abban az esetben érvényesek, ha a gör. kel. pápa teljesítette az esketést, ezért minden eddig nem így kötött házasságot meg kell újítani, ha ezt nem teszik, a felek egymástól teljesen szabadok. A szent zsinat e határozata élénk visszatetszést szült mindenütt, csak azoknál nem, kik nejeiket elhagyni akarták, mert ezek törvényesen léphettek új házasságra s midőn a prot. pap, mint már is megtörtént, az ilyen egyént bigamiaért a hatóságnál feljelentette, semmi következménye nem lett.

T Á R C A.

A szociálizmus.

(Folytatás.)

Most, azt hiszem, a t. olvasó kíváncsi lehet arra, hogy minő helyet foglal el ez új állam tervezetében az egyház? Semmiyent. A szociálizmusnak nincs szüksége az egyházra, miután tagjai izról-izre vallástalanok és nem is tűrnék azt meg az új államban, vagy ha legkegyelmesebben meg is engednék létezését, csak mint együletnek, szabad tásulatnak, melynek költségeit az együleti tagok hordoznák.

Ime, ez lényegében a szociálista «igéret földje». Én

nem tudom, úgy van-e más is, de én, a mikor ezekről a merész álmódosításokról hallok, vagy olvasok, s pedig hány-szor van alkalmam, mindannyiszor eszembe jut az a bizonyos varga, a ki elábrándozván egy szép napon a felett, mit tenne ő, ha az urasági kastély az övé lenne, nagy bölcsen abban állapodott meg, hogy kilökvén abból a fényes bútorokat, érdekes régiségeket, ereklyéket, átalakítaná azt csizmadia-műhelynek.

Ugy van az, mert a kinél a beteges rajongás meg nem rontotta az agynak gépezetét, azonnal átláthatja, mily monstrum lépne ily módon a jelen társadalom helyére. Min-

denek előtt azoktól, a kik az általános emberiség üdvének megalkotójaként akarnak fellépni, föltétlenül megkivántatik, hogy ismerjék az embert, annak örök természetét. És ismeri-e a szocializmus, a midőn nem tudja azt, hogy maga a teremtő vetette meg az egyenlőtlenség alapját; hogy az hozzátartozik az emberi gondolkozáshoz, az emberi élethez, mint attól elszakíthatatlan örökség. Az egyenlőtlenség örök természetéről való bizonyosság azonban nem zárja ki azt, hogy kísérlet tétessék ezen állapot sebeit orvosolni és kiegyenlítését megfelelő eszközökkel munkálni, csak hogy az orvos, a ki többet akar tenni, mint a természetnek segíteni, a ki az egyenlőtlenséget egy csapásra megsemmisíteni igéri, az nem egyéb, mint egy ámitó egoista.

És, vajjon, csak a birtok, a földi javak egyenlőtlensége az, a mi az embert lenyomja? Nem találhatik-e a testi szervezetben is az egyenlőtlenség, mely gyakran a világ előtt boldogra is egész súlyával nehezedik. S ha az egyenlőtlenség kiirtatik, vajjon, nem nyílik-e ez által új út az egyenlőtlenségre?

Ha, teszem föl, egyike azon céloknak, melyekre most törekednek, megvalósul, t. i. mindenkinek egyenlő díjazása, úgy ismét előáll az arcátlan egyenlőtlenség, hogy a törekvő, a szorgalmas a tunyával állíttatik egy sorba.

Nem csekélyebb mértékben van meg az emberben az ösztön a vagyon és birtok után. És a természeti vágyban: az életet szeretni és megtartani, az ember nem csak a jelen pillanatra gondol, sokkal inkább gondoskodik, miközben a muló perc éléről lemond, a jövőért. Mindenkinek természetében gyökereződik, ha nem egyéb, egy kis zúgot szeretni magának, a melyről elmondhassa: ez az enyém, a melyet törekedjek otthonossá tenni, a melyben kipihenhesse egy-egy darabra az élet fáradalmait. És a midőn a szocializmus a magán-birtokot s ezzel együtt a családi életet, sőt a hazát is eltörölni akarja, azzal igazolván ezt, hogy míg egyfelől a földet az emberiség közös birtokává akarja tenni, másfelől az összes emberiséget egy nagy család, egy nagy haza fiaivá és polgáiraivá, talán maga sem vetett számot azzal, minő végtelen drága kincseitől fosztaná meg az emberiséget. Mert hisz, a mint Madách Ádámja mondja a phalansterben:

Az ember kebel
Korlátot kíván, fél a végtelentől,
Belterjében veszt, hogy ha szétterül;
Ragaszkodik a multhoz és jövőhöz;
Félek, nem lelkesül a nagy világról,
Mint a szülők sírjáért lelkesült.
Ki a családért vérét ontaná,
Barátjáért legfeljebb könyje van.

A birtok közösségével és egyenlőségével, természetesen, következnie kell a munka egyenlőségének is. A nagy szellemek, a kik most egy-egy fél életen tartó szellemi munkában igyekeznek nagyot, magasztost alkotni az emberiség számára, azok ott, ez utopiában, esetleg mennének az eke után, vagy az emberiségnek lábballal való ellátásán munkálkodnának. Nem mulaszthatom el ez alkalommal felhívni a t. olvasó figyelmét Madách Ember-tragédiájának XII. színére, a hol a genialis író megdöbbenő hűséggel tárja elénk ez állam képét és annak visszataszító mozzanatait. És aztán, milyen volna ez a munka? Mindenki csupán azt tenné, a mi élete fentartására okvetlenül szükséges, az előbb civilizált emberiség a vadság állapotába térne vissza. Mi is volna, a mi a munkára

ösztönt, ingert adna? A nép-boldogítók persze azonnal készen vannak egy-egy frázissal, teszem fel: «kötelesség-érzet», vagy Saint Simon szerint: «felebaráti szeretet», Fournier szerint: «paszszió». Így hát, nem az emberrel számolnak, a milyen tényleg az ember, hanem egy ideális lénnyel, egy angyallal; és csodálatos, az ember-ideálnak mindama kiváló tulajdonságai ebben az államban nyilvánulnának, melyeknek hirdetői és hívei, mint a legutálatosabb bestiák, képesek a régi államot és minden velök szembe szálló elemet tűzzel és gyilkolással megsemmisíteni, a mint azt újabban kedves elvtársaik és kebelbarátjaik, az anarkhisták Párisban produkálták.

Nem folytatom tovább a kritikát. Hisz, láthatja mindenki az elmondottak után is, hogy ez az «ígéret földje» nem embernek való, legalább nem addig, míg meg nem változik izról-izre, míg le nem vetkőzi mindazt, a mi benne magasztos, szép, nemes; ha pedig ezt megtette, akkor ez az állam éppen neki való, akkor különbet úgy sem érdemel.

Még talán helyén volna itt, szólanom a szocializmusnak az egyházzal való viszonyáról és annak ezzel szemben tanúsított magatartását bírálgatnom, ha nem éppen a Protestáns Közlöny számára írnám e cikket. Így, azonban, csupán annyit vélek megemlítened, hogy a szocializmus gyűlölsége az egyház iránt az a miatti vak dühből származik különösen, mert ez, a mennyire lehet, igyekezik, legalább igyekeznie kell, útját állani a szocialista törekvéseknek, mint a melyek nem az emberiség javát, üdvét célozzák, de sőt romlását, és nem engedi, hogy isten törvénye: «szent legyen előtted a te felebarátod tulajdona», lábball tapodtassék.

Minden esetre, nagy tévedés volna, szemet húyni a mozgalmak előtt; nagy tévedés volna, kicsinyelni az okokat, melyek e mozgalmak keletkezését eredményezik. Tény az, hogy a mai társadalom, a mint cikkiró-társam előbb mondá, vajmi kevésbé felel meg egy tiszta vallás-erkölcsi társadalom eszméjének. Évtizedek óta egy hamis erkölcsi nézet uralja azt, a durva materializmus, a mely az emberi élet rendeltetését, célját a földi javak és élvezetek lehető legteljesebb kielégítésében találja. E hamis nézetnek aztán igen természetes kifolyása, ha egyfelől azoknak nagy része, kik birtokaiknál fogva az uralkodó állást foglalják el a társadalomban, tehát, a birtokosok, az általuk foglalkoztatott birtok-nélküliekben (munkásokban) nem egy erkölcsi szentélyt látnak, hanem csupán egy, a saját javukra kihasználható munka-erőt, eszközt; addig másfelől a munkások is az általuk teljesített munkában nem egy erkölcsi szolgálatot látnak, hanem csupán módot, eszközt minél nagyobb keresményre tenni szert, tekintet nélkül a munkaadó érdekeire. A hol pedig minden törekvés csupán a földi javak gyűjtésére irányul, s pláne az erkölcsi törvényeknek, az erkölcsi javaknak tekintetbe vétele nélkül ott előbb-utóbb beáll a Mammon imádása, a mely a társadalomra annál rothasztóbban hat, minél nagyobb a földi javakban való gazdagság, a mint ezt Francia-, s közelebről Németország példája mutatja. Tévedne azonban az, a ki azt hinné, hogy ez állapotokra rögtön és egyetlen egy eszköz által segíteni lehetne. A szocialis kérdés a maga egészében sokkal inkább csakis a társadalom minden erkölcsi erőinek összeműködése által oldható meg. Erre pedig első sorban van hivatva az állam. Azonban, korántsem az a feladata ennek, hogy csupán csak elnyomja a szocialista hiányokat; sokkal inkább, hogy keresse és munkálja a munkás osztály jóllétének előmozdítását. Ezt pedig munkálhatja célszerű és helyes törvények al-

kalmazása által, mint pl. az általános iskola-kötelezettség, vasárnapi munka-szünet, egy normál (nyolc órai) munkaidő szigorú megtartása feletti örökös által, stb.

(Vége következik.)

Különfélék.

== 2048—1892. Meghívó a közgyűlésre. A múlt évben tartott egyházkerületi közgyűlés 65. jkvi szám alatt kelt határozatából kifolyólag, egyetértőleg a méltóságos állandó Igazgató-Tanáccsal, tekintettel egyházi törvényeink 99-ik §-ára, az 1892-ik évi egyházkerületi rendes közgyűlés megnyitását Kolozsvár sz. kir. városában, az ev. ref. kollegium nagy termében, f. évi szeptember hó 10-én d. e. 10 órára tűzöm ki, mely alkalomra és közgyűlésünken való részvételre (cimedet) ezennel tisztelettel meghívom. Egyházi törvényeink 99. §-a értelmében jelzem egyúttal, hogy Ig.-Tanácsunk kijelölése szerint, közgyűlésünk főbb tárgyai lesznek: 1. Az ifju papok fölszentelése. 2. Főtiszteletű püspök aa. évi jelentése. 3. Az Ig.-Tanács közigazgatási és kölcsönügyi osztálya évi működéséről szóló jelentései. 4. Egyházkerületünk közpénztárának 1891. évi zárszámadásai s 1893. évi költség-előirányzata. 5. A kinevezett ig.-tanácsi titkár és segédtitkár véglegesítése. 6. A házassági főtörvényszék 12 bírójának; az országos közalap végrehajtó bizottságába egy rendes és egy póttagnak s az egyetemes tanügyi bizottság 4 rendes és két póttagnak megválasztása. 7. Gondnokok választása. 8. Tanárok választása. Kolozsvárt, 1892. július 30-án. Br. Bánffy Dezső, egyházker. főgondnok.

== Főtiszteletű püspök aa. a nagy-enyedi theol. akadémián megtartandó ez évi szak- és alapvizsgálatoknak idejéül szeptember 1. 2-dik napjait tűzte ki. Szolgáljon az érdekelteknek tudásúl.

== A brassói templom-szentelés programja.

1. A főtiszt. püspök úr Brassóba érkezik f. hó 13. d. u. 2 óra 9 perckor. 2. Az indóháznál az egyházmegye és egyházközség nevében fogadja Zágoni Pál, esperes; innen dísz-bevonulás az Európa-szállodába, hol főtiszt. püspök úr elszállsolva lesz. 3. E napon d. u. 4 órakor tisztelegnek az egyes testületek. 4. 14-én 1/29 órakor kezdődik a templom-felavatási isteni tisztelet, melyen: a) Imát mond Zágoni Pál, sepsi egyházm. esperes. b) Egyházi beszédet tart, egyházker. főjegyző, Szász Gerő úr. c) A templomot fölszenteli főtiszt. Szász Domokos, püspök úr. d) Urvacsorai ágendát tart tisz. Kiss Albert, ilyefalvi lelkész s az úrvacsorát kiosztja tisz. Rác Albert, egyházm. direktor közreműködésével. e) Esket egyházm. főjegyző, tisz. Vén Mihály, bikfalvi lelkész. f) Keresztel egyházm. aljegyző, tisz. Józsa Sándor, erösi lelkész. g) Az isteni tiszteletet imával bezárja Molnár János, brassói ref. lelkész. h) Az isteni tisztelet folyama alatt az egyházi éneklést a brassói virágzó és jóhirü magyar dalkör fogja végezni. 5. d. u. 2 órakor az Európa-szállodában közebed. 6. Estve a templomépítési költségek fedezésére a brassói protestáns nőegylet zeneestélyt fog rendezni.

== Az alsó-sófalvi károsodottak számára újabbban vettünk Kiss György paptársunktól 6 frt. 20 krt, melyet a ny.-sz.-benedeki hívek gyűjtöttek. A legszivesebb köszönetünk mellett, nyugtázzuk. El fogjuk küldeni rendeltetése helyére, a lapunk 29-ik számában kimutatott 3 frt. 30 krral együtt. Ez újabb összegecske tehát 9 frt. 50 kr.

== Görög-pótló tanfolyam. A jelentkező 48 tanár közül 40 állandóan látogatja az előadásokat. Dr. Csengeri János tart irodalomtörténeti, régiségtani és metodikai fejtegetéseket. Pasteiner Gyula a művészettörténelem klasszikus koráról tart értekezéseket. Aug. 5-én Lázár István, enyedi tanár, a maga tanári praxsisa alapján, gyakorlati előadást tartott, mely valószínűleg többeket is ösztönözni fog hasonló gyakorlati irányú működésre. Felmerült az az eszme, hogy jövőre Hellász klasszikus földjén folytassák a tanfolyam hallgatói görög nyelvi és régiségtani tanulmányaikat, ha ugyan

erre a szükséges támogatást megnyerik a közokt. kormánytól. Dr. Csengeri elnökle alatt előkészítő bizottság alakult, melynek feladata a kormány előtt felfejteni ilyen tanulmányút hasznát a klasszikus tanításra s a külföld példájára hivatkozott, hol már régebben divatoznak e fajta tanulmány-utak, a minisztert az eszmének megnyerni. A bizottság tagjai: Csernyi, Lázár, Sirokai, dr. Varga, tanárok.

== Pályázati hirdetés. Az államilag segélyezett, de azért a felekezeti autonóm egyházhatalmasági kormányzata alatt álló csurgói ev. ref. főgimnáziumban a német nyelv tanszéke, melyhez 1100 frt. fizetés, 50 frt. ötdéves pótlék, s 200 frt. lakbér van, mint évi javadalom, köve, megiresedőben lévén, hogy betöltése a tanév elejére megtörténhessék, felhívom az e tanszékre pályázókat, kik az államsegély iránt az intézet képvisellete részéről kötött szerződés szerint csak ev. ref. vallásúak lehetnek, hogy ez iránti kérvényüket a nagyméltóságú m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz, mely a belső-somogyi ev. ref. egyházmegyének, mint az intézet fentartójának, meghallgatása mellett, a tanszéket betölteni fogja, címezve, rövid életrajzuk kíséretében s korukat, állapotukat, végzett tanulmányaikat, képzettségüket, erkölcsiségüket, védkötelezettségi viszonyukat, testi épségüket s ha már alkalmazva voltak, eddigi szolgálatuk minőségét mutató okmányaikkal felszerelten hozzám bezárolag folyó hó 25-ig küldjék be. A nyertes pályázó a gimnáziumhoz tartozó tanári nyugdíjintézetnek is köteles és jogos tagja lesz s összesen 21, esetleg ha a görög-pótló tanfolyam behozatala következtében folyton szaporodó terhei a tanári karnak úgy kívánják, 22 heti óra-szám erejéig, a német nyelv mellett más tárgyat is, melyre képzettsége terjed, tartozik tanítani. Kelt Csurgón, Somogy megyében, 1892. évi, auguszt. 5-kén. Verbay István, ev. ref. lelkész, a gimnázium igazg.-tanácsának elnöke.

== Köszönet. Tiszt. Almási Lászlóné, szül. Zöld Kata, csaknem ötven esztendeig volt a ketesdi egyház hívei között. Férje halála után, búcsut vett azoktól, a kiket annyira szeretett. De hálás, jó szive nem nyugodott addig, míg nevének valami élő emléket nem állított. Julius 26-án egy 20 forint értékű díszes szószéktakarót küldött. A nép egykori kedves papnéjának ezen ajándékát valódi meghatottsággal fogadta. Isten áldja meg öregségében megérdemelt nyugalommal és az önzetlen adakozók felemelő, boldogító tudatával. Kettesd, 1892. augusztus 3-kán. Lajos János, ref. lelkész.

== Hálás köszönet. Néhai mélt. Cserey Ákosné, született Ziegler Hermin öngysága, végrendeletében, ákosfalvi egyházunknak egy díszes urasztali takarót ajándékozott, melynek értéke, szakértők becslése szerint, 120 forint. Emléke a legszebben van megörökítve egyházunk történetében. Továbbá, nagytiszt. öz. Vályi Pálné, született Csont Judith, egyházunknak egy urasztali poharat kegyeskedett ajándékozni, 32 forint értékben; valamint ifj. Ince Lajos, 12 drb énekes könyvet 6 frt. 60 kr. értékben. Fogadják a nemes szívü adakozók úgy magam, mint egyházam nevében, hálás köszönetünket. Ákosfalva, 1892. aug. 4. Kiss György, ref. pap.

== Sajnálattal kell kijelentenünk, hogy «Zsinatunk második ülészakaról» feliratu és múlt számunkban közölni kezdett vezér-cikk sorozatunk további közlését, tőlünk nem függő akadályok miatt, későbbre kellett halasztanunk.

Szerkesztői nyiltposta.

== J. F. Küküllővár. Dehogy tiltottuk meg, dehogy, a vélemény-mondást, az indokolást. Ellenkezőleg. Mi szivesen fogadjuk. Csak azt akartuk azzal kifejezni, hogy munkát nem akarván okozni, megelégszünk a szubjektív meggyőződés nyilatkozatával. A «szerkesztői gyönyörökrül» ne beszéljünk olyan kicsinylőleg. Csodálatosan szépek azok, ha valaki a tinta-illatot tartja legszebbnek a világon. Pedig, az!

HIVATALOS RÉSZ.

2101—1892.

FELHIVÁS,

mindenik egyházmegye Nagytiszteletű Esperesének, a marosvásárhelyi, deési és fogarasi p. egyházközségek tt. Tanácsának, az egyházkerületi közgyűlési képviselők megválasztása ügyében.

Az 1888-ik évben megtartott általános képviselő-választások alkalmával mandátumot nyert egyházkerületi közgyűlési afiak megbízatása a folyó 1892. év végével lejárván egyházi törvényeink 96-ik paragrafusának g) pontja értelmében az általános képviselő-választást ezennel elrendeljük, sfőlhívjuk a Nagytiszteletű Esperes urakat, és az érdekelt egyházközségek tt. Tanácsát, hogy hivatolt törvényünk 44. és 67 paragrafusai l) és m) pontjai értelmében, az idei képviselő-választást oly időben hajtassák végre, hogy a választások eredménye folyó évi december hó végéig Igazgató-Tanácsunkhoz multhatatlanul bejelenthető legyen.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártrt, 1892. július 30-iki üléséből.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

2075—1892.

KÖRLEVÉL

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. tt. Elöljáróságának.

Ezennel hivatalosan tudatjuk, hogy az ez idei javító, s pótló érettségi vizsgálatok a marosvásárhelyi ref. főgimnáziumban folyó évi szeptember hó 5-én, báró Kemény Domokos főgondnok úr elnöklése mellett fognak megtartatni. A miről a kollégiumi m. tt. Elöljáróságok és az érdekelt tanuló-ifjúság mihez tartás végett értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártrt, 1892. július 31-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

829—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerületben, a kolozsvári egyházmegyében, a kolozsvári egyházban:

1-ször: A belső-farkasutcai VI osztályu leány-iskolában egy tanítónői állomásra.

Évi javadalom: az iskolai épületben tisztességes lakás, és 350 frt. fizetés.

2-szor: A hidelvei VI osztályu vegyes népiskolában, leány-növendékek tanítására, egy tanítónői állomásra.

Évi javadalom: 350 frt fizetés és 100 frt. lakás-pénz.

Mindkét állomásra pályázati határidő 1892. augusztus 20-ika, és mindkét állomásnál egy évi próba-idő.

Kellőleg fölszerelt folyamodványok egyházmegyei főgondnok, nsgs. dr. Kolosvári Sándor úrhoz adandók be.

Az ev. ref. püspöki hivataltól.

Kolozsvártrt, 1892. augusztus 8. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

835—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyében, a kebelezett péteri egyházközség leány-tanítói állására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalma: tisztességes lakás, és 299 frt. 35 kr. egyházhatalosági becslés szerint.

Pályázati határnap folyó évi augusztus 31. Folyamodványok nt. Nagy László, esperes aához, Szilágy-Somlyóra, küldendők.

Kolozsvártrt, 1892. augusztus 4. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

844—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. Egyházkerületben, a szil.-szolnoki egyházmegyében kebelezett szilágy-somlyói egyház segéd-lelkészi és esperesi iroda-vezetői állomására, ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom 1. Egy bútorozott szoba (ágynemű nélkül).

2. Kézpénz 255 frt. 33 kr. 3. Az esperes asztalánál teljes ellátás. 4. Stóla, mely évi 100 frtra tehető.

A rendes segéd-lelkészi tisztén kívül, kötelessége, a községi és elemi, és róm. kath. algimnáziumba járó ref. növendékeknek a vallást heti kilenc órán tanítani.

Pályázati határnap: szeptember 10-ike. Folyamodványok hozzám küldendők be.

Kolozsvártrt, 1892. augusztus 8. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1124—1892.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagy-enyedi ref. Bethlen-kollegium főgimnáziumánál az 1892/3. isk. év kezdetével egy helyettes-tanári állomás töltendő be.

Évi javadalma 1000 (egyezer) forint.

Pályázhatnak a nyelvészeti szakcsoportok bármelyikére oklevéllel képesített tanárjelöltek. Elsőbbség illeti azokat, a kik tanári gyakorlatot is szereztek már.

Az okiratokkal kellően fölszerelt folyamodások e hó 25-ig alulirt igazgatóságához küldendők be.

Nagy-Enyed, 1892. augusztus hó 7-én.

*A nagy-enyedi ref. Bethlen-főiskola
gimnáziumának Igazgatósága.*

839—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerületben, a sepsii egyházmegyében kebelezett oltszemi egyház kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás és egyházhatalosági becslés szerint, 347 frt. kepe-, és kánonika-porcio haszon-élvezete.

Pályázati határnap augusztus 31. Folyamodványok nt. Zágoni Pál, esperes aához küldendők, Nagy-Borosnyóra.

Kolozsvártrt, 1892. augusztus 4. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

836—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sz.-szolnoki egyházmegyében kebelezett egrespataki egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalma 220 forint, melyből 100 frt. kézpénz, 120 frt. terményekben.

Pályázati határnap f. évi aug. 31. Folyamodványok nt. Nagy László, esperes aához, Sz.-Somlyóra, küldendők.

Kolozsvártrt, 1892. aug. 4. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

1177—1892.

MEGHÍVÓ.

A görgényi ev. ref. egyházmegye ez évi tavaszi közgyűlésén azon indítvány fogadtatván el, hogy ref. felekezeti tanítóink, az általános tanítógyűléseken kívül, legalább három évenként egy tanítói Értekezletet tartsanak, van szerencsém az első Értekezletet f. évi szept. 14. d. e. 9 órára Sz.-Régenbe, az egyházmegye tanácskozó termébe összehívni. Társorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az irvaolvasás tanítása, előadja Szilágyi József. 3. Az Ig.-Tanács által kiadott órarend mikinti alkalmazása, a magánfoglalkozások kiosztása egy heti időtartamra, felolvassa Szabó Miklós. 4. Keresztesi Miklós jelentése a könyvtár-állásáról. 5. Csekme Ferenc jelentése a pénztárról. 6. Egységes óra- és tanrend. 7. A tanítói és papi-könyvtár összecsatolása. 8. Tanítói temetkezési egylet alapítása. 9. Önkéntes tagokból dalárda szervezése. 10. A tulmagasra becsült kepe-fizetési érték leszállítása. 11. A fiksz-fizetések viszonya a kepe-fizetők és a tankötelesek szaporodásával. 12. Tanítói és kántori fizetések külön választása. 13. Egyéb lehető indítványok. Lelkészek, tanügybarátok szívesen fogadtatnak.

Gernyeszeg, 1882. aug. 4.

Csekme Ferenc,
tanügyi előadó.

Felelős szerkesztő és kiadó: *Szász Gerő.*

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Augusztus 18.

33. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők *Külmagyarutca 9. sz.*

Elmélkedés a sz.-udvarhelyi kollegium mostoha sorsa felett.

(Vége.)

Nem vonom én kétségbe az államkormány azon jogát, hogy törvénnyel szabja meg a munkakört, melyet egy iskolának teljesítenie, betöltenie kell sőt, bár némi kétkedéssel, elfogadom azt az intézkedést is, hogy e munka elvégzésére meghatározott számú tanerőt követel. Azonban, ha egy iskola működési eredményéből az tűnik ki, hogy rendeltetésének megfelelt vajjon, méltányos és igazságos eljárás-e, az iskolát csak azért, mert a törvényben előirt számú tanerővel nem rendelkezik, feloszlatni, törülni Nem igazságosabb dolog-e, ez iskolát talán áldozattal is oda segítni, hogy a törvény ez irányú követelményeinek is megfeleljen

Az iskolák keletkezési történetét tekintve, megkülönböztetünk olyan iskolákat, melyek királyok, fejedelmek, vagy más hatalmas pártfogók nemes áldozatkészsége folytán jöttek létre; olyanokat, melyeket a felekezetek állítottak híveik buzgó anyagi támogatásával olyanokat, melyeket az állam jövedelmeiből az államkormány szervezett olyanokat, melyeket egyes városok, községek saját költségeiken rendeztek be; s végre, olyanokat, melyeket egyesek saját költségeiken tartanak fenn.

Az iskolák között különbséget csak keletkezésükben találok, mert a cél, a rendeltetés, melyre alapítottak, egy; tehát, akár állami, akár felekezeti, akár községi, akár magán-jellegű az iskola, egy és ugyanaz annak a célja, rendeltetése, s ha egyszer hivatásának megfelelt, létjogosultsága van, s ha anyagi segítségre van szüksége, ezt a segítyt az állam minden rétegétől várni, követelni, joga van; s az államkormánynak az ilyen iskolát nem feloszlatni, de támogatni, kellő segítyben részesíteni, kötelessége.

Úgy állunk ugyanis, hogy a fönnebb kifejtett különbségből kifolyólag, legjobb helyzetük van anyagi tekintetben az állami iskoláknak, mert ezek fentartására az állam jövedelméből határozzák, s szavazzák meg azt az összeget, melynél kevesebb nem elég; ezzel szemben, az alapítványi, vagy felekezeti iskolák a leggyarlóbb körülmények között vannak, mert ezek jövedelmé az évi szükséglet-hez képest nem módosul, s jövedelmük csak egy újabb alapítvány nyerésével emelkedhetik. Ha most már, a kor igényeinek növekedésével, egy ilyen intézet kiadásai szaporodnak, egyszer csak a meglevő jövedelem nem képes fedezni a szükségletet. Igen tisztelt olvasóim! Ha egy ilyen iskolának háta mögött százados múlt van, mely a legfényesebben tanuskodik működésének sikeréről helyes-e, méltányos-e, igazságos-e, megengedni, hogy ez az iskola, anyagi forrás hiányában, lelépjen erkölcsi működésének szinteréről; egy ilyen iskola rimánkodva kérje-e az államkormány támogatását, vagy önérzetesen követelje azt?

A fönnbbi terjedelmes elmélkedést elkerülhetlenné tette tulajdonképpen tárgya e pár soroknak, mely nem egyéb, mint az a mostoha részvétlenség, melyet az államkormány a sz.-udvarhelyi ev. ref. főiskola irányában tanusít.

A sz.-udvarhelyi ev. ref. főiskola már kétszáz évnél idősebb intézet alapítóinak fényes nevei hangosan hirdetik, hogy létrejövését, s fennállását magasabb cél követelé. Kétszáz éves működése a legvilágosabban igazolja, hogy e célnak megfelelt, feladatát derekasan teljesítette. Igaz, hogy ez állításom igazolására föl kellene most sorolnom mind azokat az egyéneket, kik ez iskola falai közül az életbe lépve, az emberiség jólétének előmozdításában tevékeny részt vettek. Hosszú lenne az a névsor, melyet közbe kellene iktatnom, pedig bizonyosan hiányos lenne; azonban, bármily tanulságos, s talán legnagyobb bizonyító erejű lenne is e névsor, most el kell mellőznöm, azon ígéretem

mellett, hogy esetleg kívánság elöl nem fogok ki-
térni. Egy körülményt azonban nem mellőzhetek el,
és ez az, hogy boldog emlékű Gál Mihálytól kezdve,
ki ez intézet iránt érzett hálája jeléül vagyona-
nak nagy részét ez intézet oltárára rakta; nem egy
növendéke volt ez intézetnek, ki a hálának hasonló
nyilvánulásával viszonzta azt a szellemi, s erkölcsi
kincset, melyhez ez iskola támogatásával jutott.

A legközelebbi évek alatt két ízben tölthette
el a megelégedés örömeivel ez intézet fentartó tes-
tületét az elismerésnek tanítványai részéről történt
nyilvánulása. 1891-ben, huszonöt éves találkozóra
gyűltek össze a sz. udvarhelyi ev. ref. főiskolában
1866-ban érettségi vizsgát tett és életben levő nö-
vendékek most már férfiak, s hálájok tanújelekint
200 frtos alapítványt tettek az intézet legszüksé-
gesebb kiadásának fedezésére. A jelen évben ha-
sonló örömmel vette tudomásul az intézet fenn-
tartó testülete, hogy 1867-ben szárnyukra bocsá-
tott növendékei, huszonöt év múlva, visszatértek
édes anyjuk kebelére, s a fészket fenyegető ve-
szélyt látván, szintén 200 frttal járultak a veszély
elhárítására. Azt kérdelem most tőletek, tisztelt ol-
vasóim nem hangosan hirdetik-e e tettek, hogy
ez intézet feladatát teljesítette, midőn nem csak
értelmes és kiváló társadalmi állású férfiakat nö-
velt, hanem olyanokat, kik a közjó érdekében tár-
cájokat megnyitni, s a hála oltárán áldozni, készek.
Az az intézet, mely ilyen férfiakra hivatkozhatik,
mint tanukra, büszkén vallhatja, hogy rendelteté-
sének megfelel.

És, tisztelt olvasóim, ez az iskola, most, a
megélhetés nehézségeivel küzd. A nagy nevű ala-
pítók áldozata nem elég, hogy az évenként szapo-
rodó szükségletet fedezze. Ez az iskola, bár az állam-
kormány képviselőjének határozott kijelentése sze-
rint is, a törvényben megállapított számú rendes tan-
erő hiánya ellenére is, rendeltetésének teljesen meg-
felel a nagymélt. miniszter úr részéről az első
megintésben részesült. Jól tudja azt a nagymélt.
miniszter úr, hogy éppen ez az iskola kétszáz éves
fennállása óta élő emlékoszlopa a hívek s pol-
gárok áldozatkészségének, hiszen nincsen év, mely-
ben ez oszlop felírata egy-egy sorral ne bővülne;
de, jól tudja a nagymélt. miniszter úr azt is, hogy
ennek dacára, ez az iskola a középiskolai törvény
anyagi követelményének önerején most nem tud
megfelelni: vajjon, megvonja-e a nyilvánossági jogot
a nagymélt. miniszter úr, vagy segítségére siet?

Ez intézet legszorgosabb anyagi szükségle-
teinek fedezésére előbb 7000, most újabban 2000

frt. évi segílyt kért a fentartó testület. Vajjon,
az államkormány, melynek képviselője elég erős
volt, elismerni ez intézet érdemeit: rideg, érzéketlen
marad-e e kéréssel szemben? Hiszen, ez összeg az
állami költségvetésben nem segíly, de alamizsna
néven szerepelhet. Nem tudom elhinni, hogy ez
ismételt kérés is sikertelen lesz; de, ha az lesz,
akkor igazán mindenkinek hangosan kell köve-
telnitni ez intézetnek működésével kiérdemelt lét-
jogosultságát mindaddig, míg az államkormánytól is
meghallgattatásra talál.

Kovács Dániel.

Anyakönyvi jegyek.

Úgy vagyunk vele, hogy a mit fiatal korunkban
láttunk, megismertünk és jónak találtunk, ahhoz később
is ragaszkodunk, s óhajtjuk, azt további életünkben és
munkakörünkben is meghonosítani.

Igy vagyok én az anyakönyvi jegyekkel, melyek
családi ügyekben a hívek, az anyakönyv-vezetésben a
papok dolgát nagyon megkönnyítik.

Az anyakönyvi jegyek hasznos voltát én különösen a
debreceni és n.-váradai népes egyházközségekben tapasztal-
tam, a hol azoknak használata valóban áldásnak mondható.

Lássuk egyenkint az anyakönyvi jegyeket.

Kezeim közt van a debreceni egyházban használt
«Keresztelési, himlő-oltási és konfirmációi
jegy». Rovatai: «Szülők neve, vallása és lakhelye. A
gyermek neve. Keresztelési ideje. Oltás ideje. Konfir-
máció ideje. Halál ideje.» Alant jegyzetképpen ez áll:
«Ezen jegyet a szülők az oltást teljesítő orvos és kon-
firmáló lelkész által aláíratni; gyermekök elhalása ese-
tében, az anyakönyvet vezető lelkészi hivatalhoz beadni;
az illetők pedig házasságra lépésük alkalmával a lel-
készek bemutatni, köteleztetnek.» Hely, idő; p e c s é t
nélkül a lelkész neve. Ezt a jegyet a keresztelő lel-
kész, keresztelés után, azonnal ingyen kiállítja, s a ke-
resztanyának átadja.

És mitől jó ez?

Először is, a szülők, ha megőrzik e jegyet, már
pedig megőrzik, mert a manapság, ebben a merőben írásos
világban, szokva vannak az emberek mindenféle írásokat
megtartani, az adókönyvekkel egyetemben, a láda fiában,
vagy a kapcsos bibliában; mindig biztosan tudhatják
gyermekük születési idejét, a mi nagy könnyebbségül
szolgál az anyakönyvi kiadványozáskor, még az esetben is,
ha a családkönyv rendszeren vezetettik, még a legkisebb
egyházban is, mert több egy nevű ember lakhatik egy
kis községben is; de meg, átköltözhetnek a szülők egyik
helyről a másikra, és például egy családív kiállításakor
hasznos szolgálatot tesz egy vándorló család születési
adatainak összekerítésénél. Másodsor, a más vidékre köl-
tözött szülők gyermekeiket pusztán e jegy előmutatása
által a tankötelesek közé beirathatják s konfirmációhoz
előkészíthetik. Továbbá, igazolhatják vele a szülők a
gyermekük beoltását, vagy megtudhatják az újraoltás
idejét. Egyébiránt, mivel erről külön jegy adatik, ez

szinte fölösleges, annyival inkább, mert ez nem tartozik szorosán a pap dolgai közé. Jó ez a jegy a cselédkönyv váltáshoz is, mert 15 kr.-os bélyeg ráragasztásával, e célra elegendő okmány gyanánt szolgál. Ez esetben különben a lelkész 50 kr. díjért szokta kiadni e jegyet. És végre, jó e jegy azon ritka esetre is, ha pl. az anyakönyvek elégnének, mert a legutolsó évi anyakönyv, mint a mely nem szerezhető meg a polgári hatóságokhoz beadott anyakönyvi másolatokból, egy kis utánjárással, ezekből eléggé pontosan összeállítható.

A másik anyakönyvi jegy: az «esketési jegy», mely a gyermek keresztelesekor a keresztelő lelkésznél felmutatandó. Ez nem rovatos. Szövege ez: «Alólirott által hivatalosan igazoltatik, hogy vallásu ., és vallásu (hely, idő) törvényes úton, házassági eskü által összeköttettek és anyakönyvezettek (Esketési anyakönyv.. kötet, lap). Kelt Aláírás», pecsét nélkül.

Ezt a jegyet is az esketés után azonnal ingyen kiadja a lelkész, utasítván a házaspárt, hogy azt minden gyermek keresztelesekor küldje föl a lelkészhez. És ez által van nagy előnye e jegynek. Ugyanis, a pap minden keresztelese alkalmával biztosítva van, hogy vadházasságban élők gyermekeit a férfi nevére nem írja s a vegyes házasságokból származott gyermekeket el nem kereszteli, sem a szülők nevét nem írja be tévesen, a mi az egyszerű bemondás utján gyakran megtörténhetik. De különösen jó e jegy akkor, ha a szülők máshonnan költöztek be, és gyermekök születik. Ez esetben ugyanis sem a keresztszülők, sem a bába nem szavatolhatnak a szülők törvényes házasságáról; azt meg nem lehet minden esetben, átutazás, gyermek betegsége, szülők nagy szegénysége eseteiben, keresztülvinni, hogy a szülők messze földről meghozassák az esketési bizonyítványt. Közlebről egy keresztelese esetem volt. A gyermek beteg volt. A szülők különböző vallásuak voltak; másutt keltek össze. Az apának általános használt neve Milák, — a valódi pedig Cifra volt. Ez utóbbit diktálták. Kétkedtem benne; de szerencsére, az előbbi gyermek keresztelese adataiból rájöttem a valódi névre. Nem így az anya nevével. Az anyának a most feladott neve a valódi volt ugyan; de az előző adatnál téves. Mily jó ilyenkor a mindig kéznél levő esketési jegy, s mily kellemes meglepetésem volt csakhamar ezután, mikor egy alföldről ideszármazott házaspár, gyermekének keresztelesekor küldte az esketési jegyet azon kérelemmel, hogy irjam a háttára a gyermek születési adatait, s láttam rajta már előzőleg egy pár gyermek nevét a keresztelő lelkész által feljegyezve. Így ez egyszerű jegy rögtön eligazított a család állapotán s nyugodtan megkeresztelhettem a gyermeket. Ebből az egy esetből az is kiviláglik, hogy az esketési jegy célszerű használata által a szülők előtt mindig ott van az ő családjok ugynevezett családíve. Ki ne látná be ennek a jegynek előnyös és hasznos voltát?

Van még egy jegy: A konfirmációi emléklap. A debreceni minta szerint, a lap keretében négy felől I. Kor. XI. 28.; I. Kor. XI. 24. I. Kor. XI. 15.; Zsolt. CXVI. 13. alkalmi bibliai helyek olvashatók. A kereten belül felül két búza-kalászszal övezve egy kehely áll. Alatta: ev. ref. vallásu növendék az úr asztalához készítő vallásos ismeretekből kellő készületünök találatván: kon-

firmáltatott és az úrvacsora-élésre fölhatalmaztatott. Kelt... Pecsét, aláírás.» Ez emlék-lapnak haszna az esketés előtt a kikérdezéskor tapasztalható leginkább. De ezen kívül, nem kis haszonnak tartható az is, hogy ez emlék-lap a konfirmáltakban minden rátekintéskor felébreszti a vallásos buzgóságot és a növendék tudván, hogy egy bizonyítványt fog kapni, nagyobb igyekezettel készül a konfirmációhoz. Az alföldön, egy nagy községben az volt szokásban, hogy az emlék-lap átadásakor a konfirmált növendékek néhány krajcárt adományoztak valami egyházi nemes célra. Fölösleges mondani is, mily lélekemelő volt ez a jelenet, midőn a szertartás végeztével, a pap kezéből mindenki megkapta az emlék-lapot, s a meghatott lélek ez ünnepélyes pillanatban könyörületességének is jelét mutatta. Mélyen a szívbe nyomódik az ily jelenet, s élet-fogytig emlékezetes marad!

Ily emlék lapot nyomtatott közelebről, díszes kiállításban, Hornyánszky Viktor, a Sziládi Áron utasítása szerint, melynek mintája ajánlattal szétküldetett. Bár csak általánossá lehetne a mi egyházkerületünkben is!

A felsorolt anyakönyvi jegyek nagy előnyeivel szemben, mondhatni, számba sem vehetők az esetleges ellenvetések. Mert, mik lehetnének ezek?

Pénzbe kerül? Egy-egy jegy egy nyolcad, vagy tizenhatod ív papirból kiáll, a mi nagy mennyiségben nyomtatva, a kezelési költségeket is beszámítva, fél-, vagy negyed-, sőt nyolcadkrajcárba kerülne darabonként.

Az egyháztagek idegenkedését sem lehet felhozni ellenvetésképpen, mert ingyen kapnák a jegyeket, a mi pedig pénzbe nem kerül, azt szívesen fogadják. És kellő közhírré tétel után, ha, leginkább az esketési jegyeket, a tiz-tizenöt utolsó évben összekeltek mind megkapnák, az általánossá lével által mindenki megértené annak becsét, s nem hányná el.

A papok dolga szaporodnék vele? Csakis az első évben. Ekkor is inkább csak a népes egyházakban; a mely egyházak papjai pedig már csak azért is szívesen vehetnek maguknak e részben egy kis fáradságot, mert ez által későbbre sok kellemetlenségtől és bizonytalanságtól óvják meg magukat. De úgy is lehetne intézkedni, hogy a jegyeket a kitűzött időig el nem vivő egyháztageoknak később bizonyos csekély díjért volnának kiadhatók e jegyek, a mely díj aztán vagy a papé lenne, vagy a jegyek beszerzésére fordíthatnák.

Kevés költséggel és valamivel több fáradsággal ily módon megkönnyebbíthetnők igen sokszor kényes és veszélyes következményü anyakönyvvezetési dolgainkat. De, minden esetre csak úgy lehetne valóban hasznossá és előnyössé ezen jegyek használatba hozása, ha egész egyházkerület, sőt országszerte életbe léptetnék.

Ajánlom főnebbieket az intézők és paptársaim figyelmébe.

Az egyházmegyéből.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

(Vége.)

Még egyik paptársunk valami gyakorlati kérdést akart a házassági jog köréből felvetni. De az Értekezletnek nem volt türelme, meghallgatni, noha tagjai a türelmet sokszor prédli-

kálják. Ha mások jó akaratú lépéseit érdemlett méltánylásban részesítjük, egyfelől a kollegialitás viszonyát ápoljuk, másfelől a közügynek is egyesek megnyerése által szolgálatot teszünk. Igaz protestáns elvünk szerint, az egyházi élet körébe minél többen bevonatnak, ügyei iránt minél többen érdeklődnek: annál egészségesebb a fejlődés.

Julius 24-én reggel 9 órakor a közgyűlés vette kezdetét. A világiak közül heten jelentek meg, a papság elég szép számmal volt képviselve. Deési Gyula, esperes aa. magvas és találó beszéddel nyitotta meg a gyűlést. Jelenti, hogy megejtett vizsgálata alkalmával csaknem mindenütt igyekezetet, rendet és előhaladást tapasztalt. Csak sok iskolánk nem üti a kellő mértéket, vagy egy, vagy más tekintetben. Megemlékezik a pontos és kötelesség-teljesítő gy.-monostori fiatal pap, Csákány János haláláról, szívesen üdvözlí az egyházmegyébe belépett Szilágyi László, györgyfalvi és Lajos János, ketesdi ifjú lelkész fiait, kiket az egyházmegyének ajánlva, áldást és segédelmet kér működésükre.

A névsor-olvasás megtörténte után, megszólaltak a harangok s mindnyájan a templomba mentünk. Itt esperes aa. imája után Técsi József, kajántói fiatal lelkészünk beszélt. A ki még nem látta, most gyönyörködhetett a Kalotaszegen páratlan festői népviseletben megjelenő nagy számú hallgatóságában. Még csak egyet nem hagyhatunk e helyen szó nélkül. Nem mindnyájan jelentünk meg legalább is palástosan. Pedig a törvényt is magunkra olvashatnók s egyházunknak imponáló szent célja is ezt követelné tőlünk. Hiában, mi ugyan inkább a léleknek emberei vagyunk, de a világ, mindnyájunk tapasztalata szerint, inkább tekinti a külsőségeket s ha mi is bölcs mérséklettel a viszonyokhoz alkalmazkodunk, csak használhatunk saját ügyünknek. Engedjünk a kicsiny dolgokban, hogy a nagyokat megnyerhessük.

Templomozás után, a közgyűlés tovább folytattatott. Esperes aa. tette meg jelentését az egyes egyházközségekről. Ugy anyagi, mint szellemi tekintetben előnkbe tárta a létező viszonyokat. Különösen megrótt egy néhány inkább népes egyházközséget kibeszélhetetlen közönyösségükért. Ezen nagy gonddal, pontossággal és lelkiismeretességgel összeállított munkájáért közgyűlés esperes aa.-nak elismeréssel fejezte ki elismerését.

Erre Biró András, főjegyző aa. olvasta fel az egyházmegyei tanács működéséről szóló valódi ügyszeretettel összeállított jelentését. A tanács kilenc ülést tartott és hatvan négy tárgyat intézett el. A közgyűlés elismeréssel vette tudomásul.

Julius 25-én a közgyűlés tovább folytatta tanácskozásait. Egy tanács-bírói és egy köztörvényszéki pót-bírói állás betöltése vált szükségessé. Az előbbi helyre dr. Albrecht Lajos, b.-hunyadi ügyvéd, az utóbbira Somodi István, kolozsvári ügyvéd, választott meg egyhangulag. Mindketten le is tették az esküt. Valahányszor egy-egy új világi tagot vonhatunk be az egyházi élet körébe, mindig igazi lelki örömet érzek s úgy tetszik nekem, mintha az egyház testének vérforgása élénkebben lüktetne. Áldás kísérje munkájukat!

Csákány János korai halála után a nyomtatványok kezelésével ideiglenesen Mihály Elek, m.-valkói lelkész aa. biztatott volt meg. Most ezen állást szabályszerűen be kellett tölteni. A közgyűlés egyhangulag Mihály Eleket választotta meg.

A köz- és gyámintézeti pénztár számadásainak megvizsgálására kiküldött bizottság nevében, Bitai Kálmán aa. tette meg jelentését. Mindkét pénztár ügye teljesen rendben találtatott. A buzgó és pontos pénztáros felmentését a szokásos fentartással a bizottság indítványozza. A közgyűlés készséggel és teljes bizalommal hozzájárul. A régi özvegyárvai alap tőkéje 2484 ft. 36 kr. kamat 202 ft. 33 kr. Egy osztalék 12 ft. 40 kr. Az új alap tőkéje 10,708 ft. 17 kr. Ennek kamataiból 14 özvegy részesült személyenként 67 ftban. Az időhez mérten elég szép segély. Ezen közgyűlésen elfogadott 10 ft. évi illeték a növekedést még gyorsabbá teszi s a kegyelem-morzsák, isten segédelmével, mind nagyobbak, meg nagyobbak lesznek, mégis egy néhány paptársunktól, szegyeljük is kimondani, végrehajtás útján kellett eddig is évi illetékét behajtani. Bod László, pénztáros, az egyházmegye sajnálatára, lemondván a gyámintézeti alap kezeléséről, a közgyűlés Deési Gyula afiát bizza meg e tisztességgel.

Ezután, Mihályfalvi József, Jakab Sándor és Kátai István tanítók bekebelezése történt meg, kik az esküt is letették.

Esperes aa. szép beszédet intézett az egyházmegye új munkásaihoz. Rámutatott terhes, szép, nemes hivatásukra. Buzdította ennek hí, lelkiismeretes, buzgó teljesítésére s végre istennek segédelmét kérte munkálkodásukra. A jó kívánatokhoz mi is őszintén csatlakozunk.

Esperes aa. jelenti, hogy az országos közalap járulékaik teljesen befolytak, a számadások rendben vannak. A közalap bizottság munkálkodásának eredménye s a főtabella a közgyűlés asztalán van, mindenkinek szabadságában áll, megtekinteni. A gyűlés jóleső örömmel vette tudomásul e megnyugtató jelentést. Sok jó és üdvös intézménynek volt már eddig is forrása ezen alap, rajtuk papokon áll leginkább, hogy oszlopai minél inkább megerősödjenek.

A megállapított tárgysorozat szerint, Kolozsvári Antal, számvető olvasta nagy gonddal és kiváló pontossággal összeállított jelentését a múlt évi számadatokról. A számadások körül feltűnőbb hiányt nem észlelt. Mégis egy néhány egyházközség számadására jóakaratu megjegyzéseit megtette. A közgyűlés helyeslőleg vette tudomásul és a hol szükség volt, olyan értelemben határozott. Valóban, e terhes és híven végzett munka a közgyűlés köszönetét és elismerését méltán megérdemelte.

Következett a tanügyi előadó, Bari Zsigmond jelentése. Részletesen szól az egyes egyházközségek iskolai viszonyairól. Az adatokból különösen három dolog emelkedik ki. A mulasztások feltűnő nagy száma, melynek oka főleg abban keresendő, hogy nagyon sok helyen a csorda-rendszer még nincs életbe léptetve s a szülők tanköteles gyermekeiket marha-örízésre alkalmazzák. A közgyűlés elhatározta, hogy e tekintetben lépéseket teszen a megyei közigazgatásnál. Vannak tanítók, kik egész odaadással nem végzik kötelességüket. Ezen a bajon, közgyűlés szerint, fokozottabb ellenőrzéssel lehetne valamit segíteni. De a legnagyobb baj az, hogy a tanítói állomások nagy része igen szegényesen van dótálva, sőt egy néhányat betölteni sem lehetett hosszabb időn keresztül. Megnevez a közgyűlés egy néhány iskolát, hol már a segítség csakugyan elodázhatatlan, főleg nagy mérvű nemzetiségi veszély kísért, fenyeget. Mivel ezen egyházközségek teljességgel nem tudnak magukon segíteni, rész-

ben az Ig.-Tanács, részben az állam atyai figyelmébe ajánlja őket.

Előadó aa. hivatkozva még a mult évben beadott lemondására, kéri a közgyűlést, hogy mivel családi és más körülményei miatt hivatalában a követelmények szerint ezután nem járhat el, fogadja el visszavonulását. A közgyűlés a helyzetet megfontolva, elfogadja a lemondást. Helyébe Lajos János, ketesdi lelkészt választja meg egyhangulag. Ifjú barátunk bizonyára törekedni fog, hogy az előlegezett bizalomnak megfeleljen.

Az «Egyházmegyei papi temetkezési egyesület» egyhangú elfogadása után, meglehetősen izgatottságba hozta közgyűlést a gyámintézet részére megszavazandó 10 frtos egyenlő évi illeték. Régeni Ferenc, aljegyző aa. lelkes meggyőződéssel mutatott rá a multra, ismertette a hasonló jelent, szépen megfelelt a «nincsen»-re is, a Papi Értekezlet javaslatának elfogadását melegen ajánlja. Több felszólalás történt az ellenzők és pártolók részéről egyiránt. Majd két ettől eltérő indítvány terjesztetett elő. Egyszer csaknem oda jutott a közgyűlés, hogy az elhalasztást kimondja. Végre, mikor mindenki kibeszélte magát, az ellenkező indítványok visszavonattak s a közgyűlés előtt újra a régi gyakorlat és az Értekezlet új indítványa állott. Az ellenzék egy része nem szavazott, az új indítványt a többség elfogadta. Hisszük, hogy magunk és a közjó hasznára.

Végre, Ketesd egyházközség, papi ház-javítás iránti kérése s egy pár kisebb ügy elintézése után, közgyűlés a jegyzőkönyv hitelesítését a másnap összeülendő köztörvénysszéki és közgyűlési tagokra bizza s elnöklő esperes aa. szívélyes szavak kíséretében bezárta a közgyűlést.

X.

Külföldi egyházi szemle.

Svédországban, ez idő szerint, az állami s egyházi törvények összhangzatba hozatala uralja az egyházi mozgalmakat. Eddig egy kis eltérés, hogy ne mondjuk, ellenmondás volt ez országban a kétféle törvény között, mert az állami törvényhozás az «alaptörvény» második paragrafusában több tekintetben megszorította a kötelező erejű szimbolikus könyvek számát s nem ismert el olyanokat, melyeket az egyházi törvény megtartott. Az eltérést azonban alig vette észre valaki, annyira nem vont maga után semmi következményt s most, midőn a megegyezést kívánatosnak tartják, ezt tulajdonképpen az összhang kedvéért teszik, nem pedig mélyebbre ható reformokért, a mit mutat az is, hogy egyházi körökben is éppen a szigorubb irányú hitvallásokat és szimbolumokat hagyják figyelmen kívül. Nem is feltűnő ilyen körülmények közt, hogy a liberalis párt, mely az állami törvényeket akarná megtartani csupán s az egyházi törvényeket e szerint módosítani, még azt is veszélyesnek tartja, hogy az egyház külön törvényeket alkot, miért nem elég az állami törvény, kérdi igen gyakran, hiszen, Svédországban kétféle körülrít és megerősített állam-vallás az evangélikus vallás.

A hannoveri tartományban pár héttel ezelőtt tartották meg a ref. egyházak egyetemes zsinatjukat. A zsinat működése kiváló mértékben a lelkészi nyugdíj rendezésére irányultak. Sokan abban az értelemben akarták volna ezt elin-

tézni, hogy csatlakozzanak a luth. lelkészek nyugdíj-intézetéhez, a kik kifejezték, hogy nagyon szívesen elfogadják ref. paptársaikat; de a bizottság, mely kiküldve volt, egy önálló szervezetnek felállítását javasolta. A zsinat a bizottság indítványát fogadta el. Sokáig tartó tanácskozás folyt még az annyira elmérgesedett katekizmus-ügy felett is, mely már szinte tíz év óta folyvást szőnyegen forog. A tanácskozások után nagy többséggel a kötelező használatot mondták ki. Több kisebb fontosságú kérdést intéztek még el, különösen az egyházi közigazgatás elvei köréből; míg az érdemleesebb tárgyak elővételét, mivel nem voltak kétféle előkészítve, elhalasztották a jövő évre, mikor a zsinat folytatni fogja most félbeszakasztott tárgyalásait.

*

Érdekes két gyűlést tartottak nem régebben Londonban a kongregacionalisták és a baptisták; egyikén úgy, mint a másikon heves jeleneteket provokálva amott egy személyi, emitt egy elvi kérdés miatt. A kongregacionalisták gyűlésén az unio ügyvezető titkári állásának betöltése volt a tárgy, mivel Hannay mult évben történt elhalála miatt ez üresen állott. Tulajdonképpen csak megerősítésre volt szükség, mert a közvélemény már rég kijelölte egyik híres papját Woodsot, ki maga is annyira befejezettnek tekinté megválasztását, hogy egy idő óta tényleg vezette is az ügyeket. Ám, a gyűlés előtt kevéssel, mikor már közeledett a választás ideje, egy névtelen levél jelent meg a «The Daily Chronicle»-ban, mely Woodsot plagiummal vádolta, hogy dr. Dykes prédikációit adta ki, mint saját szerzeményét. Ez váratlanul jött s az angol szokások következtében, egy ilyen eset feltétlenül elbuktatott volna bárkit, nem csak őt. Szerencséjére azonban Woodsnak, hogy a további elintézni valókra idő nem jutott, mert a gyűlés elfoglalt mindenkit. Azonban, nem tudott megmenekülni, mert mégis akadt, ki ellene támadt éppen ott, a gyűlésen. Maga Parker, az európai hírszónok kelt ki a plagizáló ellen. Csakhogy oly hevesen s így annyira túllöve a célon, hogy a gyűlést Woods pártjára terelte, kit meg is választottak. Parker, látva a hangulatot, elhagyta a gyűlést, ott kínos benyomást keltve kegyetlen kiméletlenségével. Ez történt a gyűlésen, de folytatása másnap következett, midőn egy másik hirlapban meg azt mutatta ki egy újabb névtelen, hogy Parker szintén plágizált. Erre Parker még nem felelt, s hogy felel-e, még a beavatottak sem tudják. Azt mondják, Woods írta a cikket. A másik gyűlést a baptisták tartották, el akarván dönteni, vajjon felbocsáthatnak-e templomi szószékeikbe unitárius papokat. E kérdést Spurgeon «down-grade» mondásának bevonása tette elvi jelentőségűvé, máskülönben alig kétségeskedtek volna rajta, annyival is kevésbé, mert nem akut eseményről volt szó, csak arról, hogy egy baptista igehirdető bebocsátott a templomába egy unitárius papot. Mivel aztán elvi határozat kellett, ezt úgy formulázták, hogy a baptisták, bár a testvéri érzetet minden emberrel szemben ápolják és fentartják, de azokkal kezdet fogni, kik a Krisztus istenségét (Deity) megtagadják, még sem akarnak. A magyarországi protestánsok, kik közül sokan elhiszik az unitáriusok meséit, mikor Angliára, az ók nagy Mekkájára hivatkoznak, hátrább óhajtanának-e állani a baptistáknál?

T Á R C A.

A szocializmus.

(Vége.)

Nem kisebb feladat jutott e tekintetben az egyháznak. És e feladatát első sorban az által töltheti be, ha minden erejével igyekszik, a társadalmi életet az evangélium kovászával hatni át; ha igyekszik azon hamis és keresztyénellenes alapfogalmakkal szemben, melyek abban uralkodnak, a keresztyén vallás-erkölcsi igazságoknak szerezni érvényt; ha isten igéjének alapján törekszik, meggyőzni a társadalmat a felől, hogy az egyesnek, mint az általánosnak célja nem csupán önmagában van, sokkal inkább csak lépcső, csak eszköz az ember és az emberiség legmagasabb örök-rendeltetésének elérésére. A módozatot, elveinek érvényt szerezni, megtalálja az egyház az isten igéjének hirdetésében és az általa feltétlenül tanusítandó szolgálatra kész szeretetben. Minden kor valamire való egyházi szónokai azon bűnöket ostorozták és azok ellen harcoltak, melyek bizonyos időben és bizonyos viszonyok között isten országa elterjedését gátolták. Az a jelenkorban sem lehet másképpen. Ostorozni, valahányszor csak alkalom adatik reá, a társadalmat mind inkább átható durva materialisztikus felfogását az élet céljának, a földi javak tulbecsülését, az erkölcsi törvényeknek tekintetbe vétele nélkül való meggazdagodásra törekvést és hangsúlyozni, hogy a mint a nagy gazdagság nem biztosítéka a földi boldogságnak, úgy a nélkülözés sem zárja azt ki és hogy úgy a gazdag, mint a szegény ezen életben is csak az erkölcsi javak nevelésében és isten országa szerinti magaviseelkedésben talál valódi meglegedést. Hangsúlyozni, és pedig minél nagyobb a küzdelem és hajsza a nyereség után, minél nagyobb a mérhetetlen gazdagság és a mérhetetlen nyomor és inség közvetlen egymás mellettsége, minél nagyobb a hideg elzárkózottság és a dölyfös keménység az egyik részen és a keserű gyűlölség s emésztő irigység a másik részen: annál szigorubbán hangsúlyozni az irás azon tanát, hogy isten előtt minden ember egyenlő, hogy egymásnak testvérei vagyunk. A magasabb osztálynak öntudatába vésni, hogy a rangnak, a hirtoknak és a képzettségnek különbsége az ember erkölcsi értékén nem változtat és hogy minden előny e téren csak az előnnyel bíró felelősségének a mértékét növeli és hogy isten ítélete alá eső rablás az, ha valaki felebarátját önző érdekeinek kielégítésére használja fel. Épp így figyelmeztetni az alsóbb osztályt, hogy a földi javaknak és adományoknak különböző megosztása istennek nem az embereknek egyenlőségével ellentmondó rendelése és hogy a földi javaknak mohó kívánsága ugyanazon ítélet alá esik, mint azoknak önző célokra való felhasználása. Épp így a családban, mint isten örök törvényén nyugvó kis társadalomban fölébreszteni az öntudatot, hogy az minden egyes tagjának, még azoknak is, a kik csak ideiglenesen és szolgálati viszonyban tartózkodnak abban, gondoskodni tartozik nem csak anyagi, testi jóllétéről, hanem erkölcsi és társadalmi kiképzéséről is. Épp így élővé tenni a tudatot a mesterekben és főnökökben, hogy nem szabad nekik, tanoncaikban, segédekben csakis üzletük sikeres üzése szempontjából nélkülözhetlen munkásokat látni, sokkal inkább a felelősséget hordozni, hogy azok komoly és jóakaratu törekvés által, úgyszintén gondos technikai és társadalmi képzettség által hi-

vatásuk jövő önálló betöltésére kiképezve legyenek. A másik oldalon, szívébe vésve a tanulóknak a negyedik parancsot, nevelni a felsőbbség iránti köteles tiszteletben, óvni a naponkint növekvő élvezethajhásztól, fölébreszteni az érzéket egészséges családi élet örömei és a kívánságot egy nemes társasággá egyesülés iránt. És végül, és mindennek felett, élővé tenni mindenkben a hitet egy örök istenben, a ki szerető menyeei atyánk mindnyájunknak és egy jövő életben, a hol az élet ellentétei egy szent, örök harmóniába olvadnak össze.

A szociális mozgalmakkal szemben, e tanok hirdetését és hangsúlyozását tekintem én az egyház feladatának, úgy a szószékben, mint a nyilvános életben, a hol csak alkalom adatik reá. Érvényt szerezni ezeknek, bizonyára, nem lesz könnyű feladat, mert hisz hálásabb a nép-ámitóknak egy fántásztikus, fényes képet mutatni a jövő ködében, nehéz és hálátlan dolog pedig a munkás osztályt arra emlékeztetni, hogy csak helyes életmód, szorgalom, takarékoság és tiszta öntudat biztosíthatja az ők és gyermekük jövőjét. De hát, az egyház soha sem kereste a küzdelem könnyebb felét. És ha feladatát e téren hiven betöltötte, nyugodtan nézhet e nagy társadalmi kérdés megoldása elébe, tudván, hogy isten a jó és igaz ügyet előbb, vagy utóbb, de bizonyosan győzelemre vezeti.

Különfélék.

= Július hónapi pályázatunkra vonatkozólag augusztus 15-ig beérkezett 35 szavazat. Ezek közül 24 esett a «Vallás és Társadalom» feliratu cikkre. Erre szavaztak Nagy Mihály, Lőrinci Gábor, Gáspár Albert, Csiki József, Zayzon János, Józsa Ferenc, Nemes Árpád, Szabó András, O. Weres Sándor, Kusztós Gyula, Lőrinci Lajos, Id. Muzsnai Pál, Thamó Gyula, Tókos Sándor, Csekme Ferenc, Benkő Gergely, Ince Lajos, Bogdán József, Nagy József, Kiss Károly, Vajda Mihály, Kerekes Endre, Benke István és Bőjtje Géza. A «Pályázom» című cikkre esett négy szavazat: Koós Ferenc, Bedő Ferenc, Tavasz József és Puskás Lajos. «A tanítónői hivatásról» feliratu cikkre szavaztak Pap István, Szabó Lajos, Kovács Gyula. «A mindnyájunk dolga» című cikkre szavazott Bitay Béla. Az «Ütközet előtt» című cikkre: Lénárt József, Ferenci István, Csák Aladár.

A cikkek szerzőinek neve itt következik: «A tanítónői hivatásról», írta Bőjtje Gézané, ev. ref. papné; «A mindnyájunk dolga» és «Egy kis statisztika», írta Vajda Ferenc, püspöki titkár; «Ütközet előtt», írta Bitay Béla; «Pályázom», írta Dr. Kaposi Lucián, pápai tanár; «A konfirmándusokról, stb.», írta Kiss Ferenc, gegei pap; «Vallás és Társadalom» feliratu két cikk szerzője, Gáspár János, búzai pap. E szerint, a 15 forint jutalom az utoljára említett cikkek szerzőjének kiadatott.

= A brassói ev. ref. templom fölszentelése, a mi isten-tiszteleteinket magasztosan jellemző egyszerűséggel, de megható bensőséggel és fölemelő nyomokat maga után hagyó érdekeltség között ment végbe folyó hó 14-én. A felekezeti érdek mellett, a mely szerint háromszázhetven esztendő után immár biztos és erős gyökeret vert Brassóban az ev. ref. egyház, mindennek felett, a nemzeti érdek eszméje domborodott ki hatalmasan, ez hevitette a szíveket, és adott szárnyakat a hazáját szerető, azért fennen dobbanó lelkesedésnek. Az a gyönyörűen fölépített egyszerű templom nem csak a földet köti össze az éggel; hanem egybe fűzi a magyar hazáért forrón érző szíveket. Ez lesz az alap, melyen fölépül hazánk e végvárában biztosan egy szilárd nemzeti bástya, melyen a pokolnak kapui diadalmat nem vehetnek. Érezte ezt

minden ember ott és nem csak az ott helyben lakó, hanem a vidéki magyarság is tüntető lelkesedéssel adott külső kifejezést e szép célba vetett reményének. Az ünnepélyen részt vettek az összes hatóságok, a róm. kath. papokon kívül, az összes felekezetek, a katonaság; a sepsii, kézdii és orbai egyházmegyék papsága és ki tudná, mindazokat előszámolni, kik őszintén vettek részt a közös örömben, és hogy e testületek mindannyian tisztelegtek főtiszt. püspök aa.-nál, azt hisszük, mondani is felesleges; valamint hogy püspök aa.-nak lekötelező modora és a hazafiságtól duzzadó szavai mindenkit megnyertek. Az isten-tisztelet végzésében, főtiszt. püspök aa. nagy hatású fölszentelő imája mellett, részt vett Zágoni Pál, ki imádsággal nyitotta meg a szertartást; lapunk szerkesztője, ki az alkalmi beszédet tartotta; Vén Mihály keresztelt, és Kiss Albert úrvacsorát osztott, míg a helybeli pap, Molnár János imával végezte be az isten-tiszteletet. Ennél magaszosabb és végeredményeiben fontosabb ünnepély rég nem volt Brassóban; hisszük, hogy az elhintett magvak teremni fognak hatvan, és százannyit. Ennyit egyelőre. Alkalmoszerűleg visszatérünk ez eseményre, mely főtiszt. püspök aa.-nak hervadhatatlan érdeme, és egyházkerületünknek méltó büszkesége és mindazoknak boldogító elégtétel, kik örömet éreznek a szépek és magaszos dolgoknak diadalma felett.

== **Tisztelettel kérem**, köztudomásra hozni, hogy a hajdú-nánási ev. ref. gimnázium tanári állomására a pályázati határidő f. év aug. 25 napjáig meghosszabbított; s hogy pályázhatnak nemcsak a latinnyelv és történelemre képesítést nyert egyének, hanem azok is, kiknek szaktantárgyuk a latin-magyar, esetleg, latin-görög. Hujdú-Nánás, 1892. augusztus 10. Pákozdi Lajos, ref. lelképásztor.

== **Pályázat-hirdetés ének-, zene- és tornatanári állásra.** Az államilag segélyezett, de azért a felekezet autonóm egyházhatósági kormányzata alatt álló csurgói ev. ref. főgimnáziumban az ének és zenetanítása, melynek évi javadalma 400 frt, hogy az alkalmazandó egyén állása annál tisztességesebb legyen, a torna, illetve, testgyakorlat tanításával, melylyel ugyanannyi fizetés jár, egyesíttetni szándékoltatván, felhívom az ez állásra pályázni kívánókat, hogy ez iránti kérvényeiket, korukat, képesítettségüket, erkölcsiségüket, testi épségüket s a véderőhöz való viszonyukat mutató okmányaikkal felszerelten, hozzám folyó hó 25-ig küldjék be. A testgyakorlat heti 16, az ének és zene rendszerint heti 12 órán át tanítandó, tekintettel azonban bizonyos ünnepélyes alkalmakra, melyek csak ritkán fordulnak elő, hogy az ifjusági énekhez ezekhez kellőleg előkészíttessék, ez utóbbi óraszám időközönként szaporíttatni fog. Kelt Csurgón, Somogy megyében, 1892. évi aug. hó 8-án. Verbay István, ev. ref. lelkész, a főgmn. igazg.-tanács elnöke.

== **Hálás köszönet.** Dr. Pap Sámuel országgyűlési képviselő úr, torda-túri ev. ref. egyházam pénztára javára, a folyó évi jul. 10-én megtartott nyári táncvigalomra tekintettel, utólagosan, 15 frtot kegyeskedett felülfizetni és Jakab Károly benedeki ev. ref. lelkész úr 1 frtot. E 16 frttal összes bevételünk: 87 frt. Kiadás: 21 frt. Tiszta jövedelem: 66 frt o. é.-ben. Minden szép cselekedet önmagában hordja jutalmának csiráit és a jötettekért csak jót várhatunk. Fogadják a kegyes felülfizetők, úgy magam, mint egyházam nevében, elismerő, hálás-forró köszönetemet. T.-Túr, 1892. aug. hó 10-én. Mező Lajos, t.-túri ref. körlelkész.

== **Nyilvános köszönet.** Az alvinci ev. ref. egyház, elhasadt haragja újraöntésére, folyó hó 7-én erkölcsileg és anyagilag fényesen sikerült nyári táncmulatságot rendezett, mely alkalommal felülfizetni kegyeskedtek: W. Batta Rózália 1 frtot. Deák György 1 frt 50 krt. Özv. Zudor Jánosné felejtethetlen jó fia, néhai Zudor Ákos főszolgabíró emlékére 8 frtot. Özv. Balogh Józsefné 2 frt 50 krt. Özv. Gondol Dánielné 1 frtot. Nussbaum Herman 10 kr. Hell Ede 1 frtot. Özv. Butyka Dánielné 1 frtot. W. Batta Bertalanné 50 krt. Imre József 50 krt. Benedek Károly 50 krt. Pucher Anaklét róm. kath. lelkész 50 krt. Mány Miklós gör. kel. lelkész 50 krt. Pásztohi Odón 50 krt. Istvánffy Miklós 50 krt. Raner Viktor ezredes 50 krt. Kommandó százados 50 krt. Zeller Izidor 50 krt. Újvárosy János 50 krt. Biró Szilárd 50 krt. Dr. Zlamál Agost 50 krt. Warga tanár 50 krt. Jónás Gyula 50 krt. Baranyai István 50 krt. Dr. Vajna Izidor 50 krt. Telegdy Ferenc 50 krt. Molnár Sándorné 50 krt. Kovács N 50 krt. Frenkel Árpád 40 krt. Ifj. Kovács Károlyné 40 krt. Steiger főhadnagy 50 krt. Glück Mór 50 krt. Höhn Károly 50 krt. Kövér Lajosné 50 krt. Felülfizetéseik összege 29 frt 40 kr. Fogadják a nemes szívű felülfizetők úgy egyházközségem, mint magam, hálás köszönetét. Alvinc, 1892. augusztus 10. Benedek Károly, ref. lelkész.

== **Tudomásul.** Midőn Révész Bálint irodalmi hagyatékából ezen I-ső kötetet napvilág elé bocsátom, tudomásul óhajtom előre jelezni, hogy a II-ik kötet f. évi szeptember végéig s a III-ik november végéig mindenesetre meg fog jelenni. A II-ik kötet tartalma következő lesz: I. Kiváló emberek, tudományos pályán működött egyének, vagy hozzátartozóik felett mondható; II. Korporsónak más sirba áthelyezésénél mondandó; III. A királyi felségért élete különböző mozzanataira mondott, vagy mondható; IV. Ünnepi és alkalmi; V. Alkalmi köznap; VI. Betegéért mondandó imádságok; VIII. előfohászok és megáldások. A III-ik és következő kötetekben orációkat, majd változtatva, temetési, alkalmi, ünnepi és közönséges egyházi beszédeket fogok közzétenni. Tisztelettel kérem mindazokat, kik ezen műveket t. Hornyászy Viktor urnál, vagy nálam megrendelték, ha a pénzt még nem küldték be, legyenek szivesek azt e kötet vétele után hozzám eljuttatni; könnyebb kezelés céljából kérem pedig az ezen évben megjelenő hírom kötet árát, 6 frtot lehetőleg egyszerre beküldeni. Az egyes kötetek bolti ára 2 frt 50 kr. Az ezután jelentkezőktől már csak ezen összeget fogadhatom el. Az expedírást egyelőre még én teljesíttetem. Mihelyt pedig e műveket elárúsítás végett átadom valamelyik könyvárusnak, erről egyházi lapjaink útján tudósítani fogom a nagyérdemű érdeklődő közönséget. Dehrecen, 1892. július 30. Csiky Lajos.

HIVATALOS RÉSZ.

2263 - 1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ref. kollegium m. t. t. Előljáráóságának.

Folyó évi 2075. számú körözünyünk kiegészítésétől, tudatjuk, hogy a f. é. szeptember hó 5-én, m. vásárhelyi ref. kollegiumunkban tartandó pótló és javító érettségi vizsgálatokhoz a közoktat. m. kir. miniszter úr f. é. 3502. sz. a. György Endrét, m. tud.-akadémiai tagot küldötte ki az államkormány képviselőjéül.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácstól, Kolozsvártt, 1892. augusztus 15.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

2175 - 1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljáráóságának és valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék tiszteletes lelkészeinek.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi 17.940 szám alatt tudatja, hogy a következő című műnek az ország

bármely tanintézetében való használatát a benne előforduló közjogi tévedések miatt, az 1883. évi XXX. tc. 49. és az 1876. évi XXVIII. tc. 7. §-a alapján, eltiltotta: Leitfaden beim ersten Schulunterricht in der Geschichte und Geographie, Von Prof. Dr. Ernst Kapp, Siebente durchaus-verbesserte Auflage. Branschweig Westermann, 1870.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. augusztus 5-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyette.

2175 - 1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ev. ref. kollegium méltóságos Előljáráóságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter folyó évi 26.715. szám alatt kelt leiratban arról értesít, hogy a Hölzel és társa magyar földrajzi intézete, megbízására, elkészítette Palesztina új iskolai fali térképét, melynek címe:

«Palesztina a bibliai események színhelye. Berec Antal

és Cherven Flóris közreműködésével, tervezte és rajzolta Kogutovic Manó. A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter megbízásából kiadta Hölzel és társa Magyar földrajzi intézete, Budapest, 1892.»

A térkép egy példányának bolti árát, vászonra húzva, magyarázó szöveggel 6 forintban, pálcákkal 7 forintban állapította meg.

Hasonló címmel megjelenni a tanulók kézi használatára készült kis kiadás is, melynek egy-egy példánya 15 kr.

Van szerencsénk, erről a mélt. t. Elöljáróságot oly felkéréssel értesíteni, méltóztassék intézkedni, hogy az eddig használt Palesztina-térképek lehetőleg kiküszöböltessenek és helyükbe a fenti térkép beszereztessek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. auguszt. 7-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

2156—1892.

KÖRLEVÉL,

az erdélyi ref. egyházközségek és kollegiumok mt. Elöljáróságaihoz.

A m. kir. igazságügyi miniszter úr, azon törekvés által indítva, hogy a mellőzhetetlen fegyenc-munkáltatás versenye a szabad iparral szemben a lehető legalacsonyabb fokra leszállíttassék, a vallás és közoktatási m. kir. miniszter úr útján azt a kérést intézte hatóságunkhoz, hogy mindamaz egyházi és iskolai szükségletek, melyek fegyenc munka-erővel állíthatók elő, az államkincstár érdekében is, jövőre az országos fegyintézetek ipariüzeteinél rendeltessenek meg.

Méltányolva az igazságügyi miniszter úr által felhozott indokokat, felhívjuk a mt. Elöljáróságokat, hogy ezen túl mindazon iparcikkek megrendelésénél, melyek az országos fegyintézetekben készíttetnek s iskolai szükségletet képeznek, lehetőleg az igazságügyi miniszter úr említtett méltányos kívánságához alkalmazkodják.

Értesítjük e végből, hogy az illavai, lipótvári, munkácsi, nagyenyedi, soproni, szamosújvári és váci kir. orsz. fegyintézetekben összesen 36 iparág üzetett, illetve, folytatatik és pedig: az asztalos, cipész, szabó, lakatos, kádár, kosárkötő, szalmafonó, bádogos, takács, kötő-szövő, halina posztó és pokróc, hajlított butor, könyvkötő, stb. iparágak.

Mindezen iparágakra vonatkozólag, az előállítani szokott cikkek és azok árát feltüntető árjegyzékekkel minden egyes fegyintézet igazgatósága rendelkezik és azt kívánatra, meg is küldi.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. augusztus 6-án.

Márkus Fános,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

2236—1892.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A kolozsvári m. kir. Ferenc József tudományos egyetemen tanári pályára készülő, ev. ref. vallásu, szegény sorsú és jó előmenetelű 12 ifju részére Ig.-Tanácsunk a Kolozsvártt felállítandó ref. theologiai fakultás belkirály-utcai házában ingyenes benlakást rendezvén be: fölhevük mindazokat, kik ezen kedvezményt megnyerni óhajtják, hogy iskolai előmenetelükről, magukviseléséről, vagyoni és családi állapotukról szóló bizonyítványaikkal fölszerelt kérésüket, folyó évi szeptember hó 5-ig Igazgató-Tanácsunkhoz nyujtsák be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. augusztus 13.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

864—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházme-
gyébe kebelezett rigmányi egyházközség lévítai állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom tisztességes lakás, beltelekkel, gazdasági épületekkel és egyházhatósági becslés szerint, 177 frt. 48 kr.

Pályázati határnap szept. 10. Folyamodványokat Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtő.

Kolozsvártt, 1892. augusztus 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

871—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházme-
gyébe kebelezett köbölkuti kántortanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakáson, stólán és tandíjon kívül, egyházhatósági becslés szerint, 233 frt 98 kr, melyből 90 frt rendszeresített államsegély. A fizetésnek földhasznélvezet által való növelése iránt a lépések a főbb hatóságoknál megtéttettek.

Pályázati határnap szeptember 10. Folyamodványok nt. Lénárt József esperes aához küldendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvártt, 1892. augusztus 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

873—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szil-szolnoki egyházme-
gyébe kebelezett é r-s z e n t k i r á l y i egyházközség kántor-tanítói állásra ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalma: tisztességes lakás és frt 40 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap: f. év szept. hó 10. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához, Sz-Somlyóra, küldendők.

Kolozsvártt, 1892. augusztus 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

863—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházme-
gyébe kebelezett ká p o s z t á s s z t. m i k l ó s c s i b a i egyház-
község énekevezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás gazdasági épületekkel, kerttel és egyházhatósági becslés szerint, 274 frt. 20 kr.

Pályázati határnap szept. 10. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtő.

Kolozsvártt, 1892. aug. 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

875—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházme-
gyébe kebelezett széki egyházközség segédpapi állomá-
sára ezennel pályázat nyittatik.

Javadalma: tisztességes lakás, 300 frt. készpénz és az esperes asztalánál ebéd.

Kötelesség: a díjlevélben is megszabott teendők mellett, az esperesi irodában szükséges munka teljesítése és az állami iskolában vallástanítás.

Pályázati határnap szept. hó 10. Folyamodványok az ev. ref. püspöki hivatalhoz nyujtandók be.

Kolozsvártt, 1892. augusztus 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

872—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz-szolnoki egyházme-
gyébe kebelezett kr-mihályfalvi egyházközség kántor-tanítói állására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalma tisztességes lakás és 105 frt. 95 kr. egyházhatósági becslés szerint.

Pályázati határnap f. évi szeptember hó 10. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához, Sz-Somlyóra küldendők.

Kolozsvártt, 1892. aug. 16. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Augusztus 25.

34. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bármintu
küldendők: *Külmagyarutoa 9. sz.*

Zsinatunk második ülészakáról.

(Lásd lapunk 31-ik számát.)

II.

Most, hogy a március 9-ikén megnyitott második ülészak eseményeinek, annak idején bennem keletkezett, emlékezetét fölújítandó, a zsinati napló hosszúra nyúlt lapjait átolvasom, őszinte, résztvevő tisztelet kél bennem a zsinati elnökség nem nagyon irigylendő hosszútűrése iránt, saját saját bosszankodásom után következtetve arra a kellemetlenségre, a melyet az elnökségnek kelle kiállania, míg napról-napra vala kénytelen, molnárkodni a zsinati garat körül, melyből annyi és annyi korpa lefolyását kelle végig néznie és ellenőriznie, ahhoz az aránylag oly kevés tiszta liszthez képest, a mely a megőrzésre és állandó használatra érdemes.

Zsinatunk belátó, magát elvek és az érett tapasztalás eredményei által vezetettő része, s örömmel konstatáljuk, hogy ez jelentékeny többségben vala, ismételten emelte ugyan föl óva intó szavát, hogy egyházi érdekeink ügyének intézésétől tartsuk távol a politikai küzdelmek modorát, és mesterfogásait; de, bizony, ez a bölcs és mind egyre szükségessé vált figyelmeztetés a kisebbségnél süket fülekre talált, s ez a mi fakciózus minoritásunk, a maga kedvenc jelszavának, a presbiteriánizmusnak áldatlan harcát csak úgy, mint az országos politikai ellenzék a maga közjogi shibolethjét, minden alkalmas és alkalmatlan esetben, meg-meg kifejtette, végig csépelte, leőrölte, s ad majorem dei gloriam, a névszerinti szavazások tragikomikai peripeciáin is keresztül kényszergette.

Akárki meggyőződhetik, ha a zsinati napló immár két vastos füzetre terjedő lapjait, nem csekély türelem ráfordításával, végig örli, hogy ez a megjegyzés egykint illik mind az első, mind a második ülészak tárgyalásaira; de ezúttal, mostani föladatunkhoz képest, a második szeszziórúl kellén szólanunk, az egyházmegyék, az egyház-

kerületek és a konvent fejezeteinek négy hosszú ülésen át folyt tárgyalására mutatunk rá ebből a szempontból, a midőn e kisebbség szívességéből, minden egyes fejezetnél megindult a szentiványi ének, és az első ülészak folyamán a lélekszám arányában való képviselő elvének törvénybe iktatása ellenére is, meg-meg hosszúra nyúlt vitát provokáltak az illetők a presbiteriánizmus érdekében és, természetesen, következetes mellőzésére.

A többség szónokai hiában mutatták ki minden egyes fejezetnél következetesen, hogy a presbiteri alapon álló egyházközségek az egyházmegyében, az egyházmegyék az egyházkerületben, az egyházkerületek a konventben és az országos egyház a zsinatban a képviselő elve szerint nyerik meg egyen-egyen a maguk fokozatosan megillető jogaiknak érvényesítését; hogy e fokozatok természetes egymásutánja és szerves összefüggése az egészséges életműködést tegye lehetővé az egyetemes reformált egyházban, mind a benső, autonóm fejlődés biztosítására, mind a külső, az állami és felekezeti közti reprezentáció foganatos érvényesítésére: a kisebbség, jobb ügyhez méltó szívóssággal, mindhárom fokozatnál csak ismét megkísérlette, hogy hátha a következő fensőbb fokozaton mégis csak sikerülni találna, kedvenc jelszavát becsempészni egyik-másik szakaszba, hogy megnyerhesse a vámon, a mit vesztett a réven. Hogy ez ádáz erőlködésének valamelyik ponton való véletlen sikerének nyilván a Törvénykönyv különböző részeinek elvi ellentéte lett volna a következtetés, arról, úgy látszik, az illetőknek fogalmuk sem volt, s hogy ez a következtetlenség a gyakorlati életben mi csoda anomáliákra és összeütközésekre fogott volna vezetni, azt ezek a bölcsök figyelmökre nem méltatták, legalább, következetesen üzött következtetlenségük ezt látszott bizonyítani.

Bár már előbb is, megannyiszor, de mégis a legkirívóbb módon vált e mesterkedés evidenssé annál az alkalomnál, a midőn az 188¹/₂ évi tör-

vénynek a konventi képviselők választási módjára vonatkozó és az akkori napló, meg jegyzőkönyv tanubizonyosága szerint: elnézésből tévesen szövegezett kifejezésébe kapaszkodva, minden módon azt akarta a kisebbség kieroszakolni, hogy a historiai múlt tényeinek, valamint az eredeti törvényszakasz célzatának ellenére, a konventi képviselőket a preszbiteriumok, ne pedig a képviseleti elv fokozatos érvényesítésének megfelelően, egyházkerületi közgyűlések válaszsák.

Némely egyházkerület ugyanis, a debreceni zsinat óta, saját törvényes jogkörén túllépve, törvény-magyarázatra merészkedett, s a konventi képviselők választását csakugyan a preszbiteriumok útján ejtette meg, s az illetők aztán, mint a legilletékesebb helyről, igen helyesen, ki is jelentette ez abuzus törvénytelen tényére hivatkozva, egér-úton ezt a visszaélést generálizálni próbálták, s törvénybe igyekeztek iktatni a természetes fokozatok szerint való képviselet elvének e megfontását.

Jó szerencse, azonban, hogy zsinatunk, mint a kisebbség által ismétlen provokált névszerinti szavazás bizonyította, éppen kétharmad többséggel juttatta érvényre a törvény eredeti célzatát, a fokozat szerinti képviselet már előzetesen törvénybe iktatott elvét, a konventi képviselőknek az egyházkerületi közgyűlések által való választását.

És, hogy a politikai eljárásmodnak az egyházi élet körébe való becsempészésére törő tendenciáját nem alaptalanul vetettük előbb e kisebbség szemére, hivatkoznunk kell arra a fölöttébb hosszúra nyúlt vitára, a melyet a kisebbség egyik korifeusa azzal az indítványával provokált, hogy a zsinati előkészítő munkálatok a preszbiteriumokkal is közöltessenek, sőt pláne a megválasztandó zsinati képviselők quasi programadásra köteleztessenek, az elintézés alá kerülendő kérdésekkel szemben elfoglalandó álláspontjukra nézve.

Valóban, éppen még csak ez hiányzott, hogy az amúgy is sok tekintetben önző világi érdekek közbejárásával elhomályosított egyházi ügyek, és kérdések elintézés is ilyen útasításszerű és kortesüzelmeknek tág ajtót nyitó fakciók útján legyen megmételezhető! Az illetők, ugyan, midőn ez indítvány ellenzői fejükre olvasák propozíciójuk e gyakorlati következményeit, nemeskedő méltatlankodással útasították vissza ez u. n. inzinuációt, mindamelllett is azonban zsinatunknak majdnem egy fél ülés idejét kelle e «mellékesen közbeve-

tett» indítvány elútasítására fecsérelnie, s így nincs miért csodálkoznunk, hogy e második ülészak is, annyi érett elme, helyes belátás és önzetlen jóakarát odaadása mellett is, aránylag, oly kevés valódi munkát végezhetett, ülésezéseinek hosszú időre nyúlt tartama alatt.

Szász Béla.

Fizetés-javítás; kepe-váltás.

Több év óta hirdetik e lapok, s ismerték be egyházi ügyeink vezetését intéző főbb testületeink, hogy a szegényebben dotált papi fizetéseket legalább 600 forintra föl kell emelni, s az igen rosz minőségben fizetett és sok panaszra okot adó kepet meg kell váltani; de, mindez ideig, mondhatni, csakis óhajítás maradt, mit bizonyít az is, hogy a körlelkészségek nagy része csakis III. vagy IV. oszt. fizetéssel állítottak fel, a kepe-megváltás ügye pedig az egyes egyházak buzgóságára bízott.

A közelebbről lefolyt évtizedre visszatekintve, be kell ismerni, hogy egyházkerületünk területén sok új templom és papiház épült, tétettek javítások, nyertek segélyt papok és egyházak, állítottak fel körlelkészségek, s mindezek annyira felhasználták a különböző alapokból nyújtható segélyt, hogy a III. és IV. oszt. papi fizetések fölemelésére semmit sem fordíthatott egyházkerületünk, sőt a kérelmezők nagy része így is elútasított, s meg vagyok győződve, hogy jövőben is több folyamodás nyujtatik be, ha nem javíttatnak a fizetések.

Miután tudom azt, hogy a különböző alapok évről-évre erősödnek, s remélem, maga az állam is nagyobb évi segélyben fogja részesíteni egyházkerületünket, mint eddig, jónak vélem, ha az egyházkerület első sorban a III. és IV. oszt. papi fizetéseket emeli II. osztályuakká, hogy bár 600 frt. évi fizetés legyen biztosítva a legszegényebb falusi papra nézve is, így ifjaink is többen nagyobb kedvvel vágnak készülni papi pályára, látva, hogy lassan bár, de erősbittetnek a fizetések. E végett ugyan sok pénz kell, s csak későn lehet elérni e célt, mert a 87 III. oszt. papi fizetéshez kell 4200 frt. évi segély; továbbá, van 102 IV. oszt. egyház, melyben üti, vagy meghaladja a 400 frtot; ezen 189 egyház papi fizetéséhez évi 20,000 frt. szükségeltetik, még marad 400 frton alól 172 papi állomás, mely ismét 50,000 frt. évi segélyt vesz igénybe.

Hogy az egyetemes zsinat mit határoz, minő folyamodvánnyal járul a kormányhoz, s a kormány mennyit szavaz meg évenként, azt tudni, nem lehet, csak remélni, hogy többet ad, mint eddig, tehát marad elég, mi felett az egyes egyházkerületeknek kell intézkedni. Nem kis feladat, eltalálni a módot, miképpen lehetne a lehetőségig a leggyorsabban segíteni az igen számos csekély papi fizetésen.

Régi közmondás «segíts magadon, megsegít az isten is». Tudom azt, hogy egyszerre minden állomást II. oszt. tenni, nem lehet, s azért, mert nem lehet, abban hagyni, s az eddig gyakorlatba vett évi segélyezést követni tovább is, céltalannak tartom, ugyan azért jónak látom, véleményemet közre bocsátani.

A különböző segély-alapokból határozza meg az egyházkerület évenkénti 10,000 frtnak ily célra leendő

fordítását; ezen kívül, az ürességbe jött papi állomásokat, az özvegy-tartási idő elteltével, még egy évig ne engedje betölteni. Ezen idő alatt, a kisebb jövedelmű és népességű állomásokba csekély díjjért (50 frt.) szolgáljon be a legközelebbi pap, a jobb jövedelemmel ellátottak tartsanak segédet, legfőnebb 200 frtért; így, miután középszámítás szerint 15 egyház jön évenként ürességbe, 300 frttal számítva, 4500 frt. gyűl ugyan e célra, kötelezve levén e végett minden fenmaradt papi jövedelmet beszolgáltatni; a 4500 frt. után járó kamattal 3—5 III. oszt. papi fizetést lehet 600 frtra emelni tíz év alatt 30—50 egyházban, és a tizezer forint kamatjával évenként 5—10 egyházban; és így tíz év alatt a 140,500 frt. kamatjával biztosan lehet minden III. és csaknem minden most 450 frton felüli IV. oszt. papi fizetést 600 frtra emelni, levén a III. oszt. papi fizetések 4200 a 450 frton felüliek 6600 frttal emelendők. A fizetés-javítást azért kell a III. és IV. oszt. jobban dotált állomásokon kezdeni, mert így ezek közül ürességbe jött állomások több évi járulékot fizetnek be a központba, s népesebbek is. Így időrül-időre apadni fog a segélykérők száma is, mert csak a 400 frton alúl álló jövedelműek folyamodnának,

Lehet, hogy tervem ellen, lesz oly kákán göcsöt kereső egyháztag, ki ellenezni fogja a papi állomás ürességben hagyását, vagy még inkább a papi fizetés központba leendő beszolgáltatását, de miután beszolgálat, vagy segéd tartás mellett, hiány nincs, nem lesz, remélem, az ilyen egyháztag is bele fog nyugodni, úgy sem lesz rovatallal terhelve, vagy talán éppen saját papi állomása erősbitésére fog fordíttatni. Miután idővel minden fizetés 600 frtra emelgetik, tovább folytatandó 600-ról 700-ra, 700-ról 800-ra, stb.

Kepe-megváltás végett, jónak látom, ajánlani s felhívni az egyházkerület közgyűlési tagjait ily határozathozatalára: ott, hol még fennáll a kepe-rendszer, minden kepező fizesse be első sorban papi egyházi adója $\frac{1}{5}$, vagy adjon be 8% kamattal járó, 5—10 év alatt részletekben törlesztendő kötelezvényt, s ezzel szemben ő is nyerni fog az előjáróság útján biztosító okiratot arról, hogy 18 év elteltével kepe-mentes, mert így 8% kezelés mellett, 18 év alatt az $\frac{1}{5}$ -ből lehet előállítani a kepe húszszorosát, s e határozatban kimondandó az is, hogy az ellenszegülők, vagy netalán avertálni akarók, mint tiszta tartozást, kötelesek az egyházkerület pénztárába befizetni.

Végre, óhajtandó az is, hogy az egyházkerület könynyitse meg az egyes egyházak részére a kölcsön nyereség módját. Egy világi egyén, saját javára, biztosíték mellett, tud nyerni törlesztő kölcsönt, de az egyház csak úgy, ha presbiterium és egyházközség bele nyugszik; bajjal jár, ezt keresztül vinni értetlen, vagy rossz akaratú emberekkel; van elég, ki ezt mongja: «Nincs annyi jövedelem, mégis élek, éljen meg a pap is»; vagy, ha az egyház javára kéretik, előáll: tegyünk rovatalt, s mikor fizetni kell, éppen azok a legkésedelmesebb fizetők; de, ha pap és esperes meg tud nyerni egy, vagy több biztosítékkal bíró aláírni kész egyháztagot, nem látom át, miért ne kaphatna az egyház is kölcsönt, s jó kezelés, 8% kamat mellett, már a kilencedik év végével meg lehet a tőkét kétszerezni, míg a 32 éves törlesztő kölcsön szerint csakis egyszer. Ha tehát az egyházkerület úgy a kölcsönzött pénzt, mint a kepe-megváltási alapot a takarékpénz-

tárak mintájára 8% kamattal ugyan, de évenként csak egyszer megújító váltó mellett adja ki, ez úton meg lehetne nyerni azt, hogy hiveink a költségesebb, s váltóikat évenként több ízben megújítani kellett takarékpénztárakat mellőzve, egyházkerületünk pénztárához folyamodnának, a kezelő személyt, vagy személyzet fizetését könnyen lehet fedezni, ha szakít a magyar ált. biztosító-társaságnál esz-közölt tűzbiztosítással, mert az iskolák javára visszaszolgáltatót pénz, és a netalán fölmerült tüzeset által okozott kár megtérítése nem emésztí fel a biztosítási összeget.

Egy pap.

Az imádkozásról.

Sokszor, csaknem minden nap hallhatni az emberek ama ferde nyilatkozatát: «Miért menjünk a templomba, hisz, otthon is épp úgy tudunk imádkozni.» Megengedem, hogy a magános imádság szívet-lelket gyönyörködtet, de hogy oly ihlettséget, buzgóságot keltsen, mint a közönséges isten-tiszteleten elhangzott imádság, azt merőben tagadom.

A magános imádkozás legtöbbször nem egyéb, mint megszokottság, mikor az imádkozó elővevén régi, avult Könyörgéses Könyvét, melyet, isten tudja, már hányszor olvasott át, elmormolja belőle, vagy tán csak a lapra tekintvén, minden könyv nélkül is elmondja, a különféle alkalmakra készített könyörgést, és így vége levén az ihletett, buzgóságnélküli könyörgésnek, félre teszi ismét oda, honnan elővette, hadd nyugodjék szép-csendesen addig, míg megjön az alkalom az imádkozásra.

Nem akarok pálcát törni a magános imádkozás felett, megvan, megjön annak is az ideje. Az aggkor az, mely leginkább igényli a magános imádkozást. De vannak más kiváló esetek is. Nem imádkozik-e az édes anya beteg gyermeke ágyánál, mondván: Istenem, tartsd meg gyermekemet. Nem imádkozik-e a családtya hű neje kihült tetemei fölött: Óh, én istenem, miért nem tartottad meg legféltettebb kincsemet! Nem imádkozik-e az ifjú, midőn a pálya küzdterére lép: Én istenem, segélj meg, hogy célot elérhessem. Nem imádkozik-e a földmives, midőn ekéjével barázdát hasít szántóföldjén: Jóságos atyánk, adj áldást munkámra!

Igy lehet és tud is minden ember imádkozni, de ez az imádság csak félelemből, aggodalomból, kétségből, és reményből származik. Óh, minő vonzóbb, megragadóbb, magaszosabb és lélekemelőbb a közös imádkozás, midőn egy buzgó gyülekezet, az ő lelkipásztorával, ki örömben, bánatban együtt érez az ő hiveivel, a könyörgés édes hangján együtt emelkednek szívben és lélekben az ég és föld urához. Sokszor volt alkalmam, tapasztalni, a közisten-tisztelet alkalmával, hogy egy szívhez szóló, buzgó könyörgés elmondása könnyeket csalt a hallgatók szemébe, mert jegyezzük meg azt, nagyon sokan vannak, kik olvasni nem tudván, csak a templomban, az isten-tisztelet alkalmával fohászodhatnak papjukkal a mindenható istenhez.

Éppen azért, mivel oly igen fontos és nagy hatású szívre, lélekre a közös imádkozás: óhajtandó, kívánatos, hogy a nt. szerkesztő úr, miután fel van vetve már az eszme, a jövő «Prédikatori Tárbán» adjon könyörgése-

ket is, még pedig vasárnapiakat, inepieket és alkalmiakat, mert erre kiválóbb szükség van, miután köznapokon kevesen látogatják az úr házát. Azonban, egy másik kötetben jöhetnének köznapis és időszi imák is.

De hát, míg ezek napvilágot látnának s használat alá jönnének, melyik imádságos könyvet használjuk? A magunk készített imádságokat? Igaz, hogy nekünk is kell írni, de jó könyörgést írni, a legnehezebb s ezért a jót szívesen használjuk. «Révész imádságai» pedig jók: miért ne használhatnók addig? Közönséges lett, mondják; az igaz, de, hogy a hivek, mikor a pap hozzá kezd valamelyik imádsághoz, már előre mondják, azt nem tapasztaltam, pedig régi munkás vagyok az úr szőlőjében. Mi papok, kik hosszú éveken keresztül használtuk és használjuk, mi magunk sem tudjuk, hogyan tudná az, ki egy héten egyszer megy a templomba s ha akkor imádkozott, tovább nem gondol az imádsággal, ott hagyta, a hol hallotta; a templom falai között. Magunkról is tapasztalhattuk, hogy egy imádságot, vagy egy beszédet, már egy hét múlva, ugyan legyen emlékező tehetőségünk, hogy elmondani tudjuk, s hát az, a ki a hét minden napját munkában, fáradtsággal tölti el: az tudná előre mondani a templomi imádságot, ha be nem tanulta? Egyes szavakra tán emlékezhetik, de hogy előre mondja: azt már teljességgel nem hihetem.

Nem azt akarom mondani ezzel, hogy borúra-de-rüre használjuk Révész imádságait, de azt merem mondani, hogy nincs miért félni attól, hogy a hivek előre mondják a templomban. Dehogyan mondják, dehogyan mondják! Elhallgatják s azzal vége. Csak bennünk van a félelem, hogy miután sokszor használjuk, hátha már a hivek is tudják s mikor hozzá kezdünk, már előre mondják. De én az ellenkezőrül győződtem meg. Soha még egy hallgatóm sem mondta: Tiszteletes úr! én ezt az imádságot jól tudom, miért nem mond már mást? Tán szerénységből teszik, hogy elhallgatnak? Alig hiszem.

S bár ez meggyőződésem, azért szívvél, lélekkel óhajtom, hogy a «Prédikátori Tár» könyörgéseket is tartalmazzon. Jól tudván azt: a változatosság gyönyörködtet.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. augusztus 21—23.

A három napon át folyt ülésen elnökölt főtiszt. Szász Domokos, püspök afa. Jelen voltak: Dr. Szász Béla, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, dr. Sárkány Lajos, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, k.-előadó, és Kádár János, s.-titkár.

Főtiszt. elnök afa. szívélyesen üdvözölvén a hosszas távollét után az Igazgató-Tanácsot, bejelentettek és jóváhagyó tudásul vétettek az időközben elnöki úton elintézett ügydarabok.

Gróf Bethlen Sándor, gondnok afa. ki a gezei iskolának saját épületében engedett régebb idő óta helyiséget, azt a kegyes ígéretet is tette, hogy egy más épületét, saját költségén, imaházzá fogja átalakíttatni, ha az egyházkerület gondoskodik az iskola épületének fölemeléséről, s ez utóbbi kívánatának teljesítése mostanáig haladván, a kérdés eldöntése érdekében kereste meg Igaz-

gató-Tanácsunkat. Miután az egyházközségnek néhány száz forintnyi iskolai tőkéje is van, Igazgató-Tanácsunk fölkeri nevezett pátronus afiát, hogy készíttesse el az iskola-épület tervét és költségvetését, hogy így mind az imaház, mind az iskolai épület kérdése óhajtott megoldásra legyen juttatható.

A krajcáros élőtöke kamatainak több évről felgyűlt összege szegény népiskoláink taneszközökkel való ellátására levén fordítandó, tanügyi előadó afa. vett megbízásához képest, összeállította a segélyre szorult népiskolák jegyzékét, s a szükséges taneszközök kimutatását, és pedig azokra az egyházmegyékre levén első sorban tekintettel, a melyek az utóbbi kiosztások alkalmával ilyen segélyben nem részesültek. A jóváhagyott előterjesztés alapján, aztán, 787 frt. 16 kr. értékű adományban részesül a nagyenyedi, k.-kalotai, dézsi, széki, n.-sajói, sepsii és marosi egyházmegyék számos egyházközsége, különböző falitáblak, tan- és segéd-könyvek, s Arany János műveiből a Ráth-féle olcsó kiadás több példánya kerülvén kiosztás alá.

Tárgyalás alá került ezután br. Wesselényi Miklós, kollégiumi főgondnok úrnak, a zilahi kollégium tanári kara által pártolólal fölterjesztett ama kérése, melyben hat gimnáziumi osztályt végzett fiát, jövőre, a görög nyelv tanulása alól fölmentetni kéri. Tekintettel azonban arra, hogy a görög nyelv tanulása felekezeti gimnáziumainkban kötelezőnek van kimondva: Igazgató-Tanácsunk a kérés eldöntése felett nem határozott, hanem fölterjesztette azt a vallás- és közokt. miniszter úrhoz határozat-hozatal végett, különös tekintettel arra, hogy egyik államilag segélyezett gimnáziumunkban élvezendő kedvezményről van szó, melynek megadhatása különben is a nevezett miniszterium jogkörébe tartozik.

Ezek után az ülés, az idő előhaladottsága okán, bezáratott.

Az augusztus hó 22-én tartott folytatólagos ülés megnyitása után, Márkus János, titkár afa. előadásában tárgyalás alá került:

1. Zabolai egyházközségünk kérése, melyben 25,335 frt. 45 krt. tevő kepe-váltó alapjának évi 1564 frt. 27 kr. kamatai terhére a termény-kepe megváltását kéri engedélyezni, lelkésze készpénz fizetését évi 1000 frtban és öt évenként nyújtandó 25 frt. korpótlékban, énekvezére fizetését pedig 500 frtban és 12 frt. 50 kr. ötödéves korpótlékban állapítván meg. Igazgató-Tanácsunk a kepeváltó alap jövedelmét elégségesnek találván a jelzett fizetési összegek fedezésére: a kepe-váltás keresztülvitelét engedélyezte, de az ötödéves korpótlékok kilátásba helyezését elejtette, mert a tartalék-alap jövedelméből, a kamatláb leszállása esetén, az fedezhető nem lenne, hanem útasította az egyházközséget, hogy a mennyiben öt év múlva a korpótlékok kiadására kellő fedezettel birand: folyamodjék a kiadás engedélyezése végett az akkori Ig.-Tanácsunkhoz.

2. Barátosi egyházközségünk, eleget téve Igazgató-Tanácsunk útasításának, fölterjeszti esperesi úton, az egyházközség papja és kántora helyesbitett díjleveleit, melyekben a papi fizetés, az előbbi 648 frt. 15 kr. helyett, 930 frt. 19 krban, s a kántori fizetés 462 frt. 15 krban van föltüntetve. Igazg.-Tanácsunk ama díjleveleket elfogadta, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, némi módosítással megerősítette, s azok egy-egy

példányát, az állomások szabályszerű pályázat alá bocsátása céljából, főtiszt. püspök aához áttette.

3. Nagy-Enyedi Bethlen-kollégiumunk mtt. Előljárássága bejelentvén azt, hogy Nagy-Enyeden egy részvénytársaság gőzfürdőt óhajt építtetni, kéri, hogy a részvényesek közé való belépés a kollégiumnak is engedtesse meg, 1000—1500 frt. erejéig, mert e gőzfürdő létesítése a tanuló-ifjúság közegészségi követelményeit egészítené ki első sorban, s mert jelentékenyebb összegű részvényvásárlás nélkül nem lehetne a tanulók részére a fürdő használatára nézve kedvezményeket biztosítani. Igazgató-Tanácsunk a kollégiumi előljárásnak megiratni határozta, hogy bár elvileg nincs kifogása a részvényvásárlás ellen, a felelősség megóvása tekintetéből, a végleges engedélyt csak akkor adhatja meg, ha a részvényesek névjegyzéke fölterjesztetik, s a kollégium által nyerendő kedvezmények mértéke eleve megállapíttatik, s ezen megállapodás Igazgató-Tanácsunkkal is közöltetik.

4. Ezek után az egyházkerület által megvásárolt Mäetz-féle telekre építendő, s Alpár Ignác, budapesti műépítész és Horváth Lajos, helybeli építész által készített gőzfürdő tervek mutattattak be, melyek felülvizsgálása után, az Igazgató-Tanács kimondotta, hogy az építés terve elfogadatik, s egy bizottság küldetik ki, főtiszt. Szász Domokos, püspök afa. elnöklete alatt, Gyarmathy Miklós,

Szász Gerő, dr. Sárkány Lajos, és Márkus János tagokkal, melynek feladata leendő, önmagát szakértőkkel kiegészítve, kimerítő tervet és költségvetést dolgozni ki, az építés részleteire nézve és eljárása eredményéről jelentést tenni az Igazgató-Tanácshoz, az építés eszközlésének végleges elhatározhatása végett.

5. Bejelentetett, hogy borosjenői Tisza Kálmán, dunántúli ref. egyházkerületi főgondnok, 25 éves főgondnoksága alkalmából, Rév-Komáromban tartandó ünnepélyen, egyházkerületünk részéről: Br. Bánffy Dezső, Szász Domokos, püspök, gróf Bethlen Pál, Ugron János, Simó Lajos, Fejérvári Károly, Pogány György, Pogány Károly, Zeyk Gábor, Hegedüs Sándor, dr. Hegedüs István, dr. Kolosvári Sándor, Szász Gerő, Somkerek Miklós, Deésy Gyula, Nagy László és Bartha Lajos afiai fognak megjelenni. Igazgató-Tanácsunk a bejelentést örvendetes tudásul vevén, a bizottság tagjait fölkérni határozta, hogy az ünnepélyre leendő együttes utazhatás céljából, folyó év szeptember hó 4-én, d. e. 9 órakor Budapesten, főtiszt. Szász Károly, dunamelléki püspök úr lakásán összegyűlni sziveskedjenek. Egyúttal a jubileumot rendező bizottság elnökségével is közöltetett az egyházkerületünk részéről megjelenendő bizottság tagjainak fönnbbi névsora.

(Folytatása következik.)

TÁRCA.

Könyvismertetés.

(Erdélyi ev. ref. Chorálkönyv, négyszólamú tételben, orgonára alkalmazva, 50 elő- és utójátékkal megtoldva, erdélyi tanítóképző-intézetek és ev. ref. kántorok használatára szerkesztette Borsay Samu. Ára 3 frt. Kapható Baldi Károly könyvkereskedőnél, Nagy-Enyeden.)

Mi, ev. ref. kántorok, mióta templomainkban istentiszteletünk magasztosságának emelésére orgona áll egyházi éneklésünk kíséretének szolgálatában, régen éreztük szükségét egy ilyen munka megjelenésének. Hogy templomainkba mikor hozták be az orgonát, bizonyosan meg nem mondhatom, hanem annyi bizonyos, hogy másfél századdal ez előtt az orgona bevitelét templomainkba botránynak tartották s csak lassankint szívárgott be. Kezdetben a róm. katolikusoktól ránk maradt templomokban meghagyatván, a kor haladtával többi templomainkba is bevitetett s ma már erdélyi egyházkerületünkben alig van egy néhány olyan egyházközség, hol részint önjelől, részint nagylelkű pártfogók buzgóságából és kegyes adakozók szives áldozatkészségéből egy-egy kisebb-nagyobb orgona ne lenne a végre, hogy hiveink lelkében a vallásos buzgóságot fokozza s az élő hitet szívökbe beoltsa. S méltán, mert e szép hangszer, párosulva az énekevezér részéről szép, tiszta hanggal, kellő zenei jártassággal, nagyban hozzájárul istentiszteletünk buzgóságának emeléséhez.

Csak hogy, fájdalommal kell bevallanom, kántorainknál éppen e zenei készütség nagyon ritka. Hogy az idősebbeknél mennyiből áll, azt tudjuk s hogy a fiatalabb nemzedéknél sincs másképp, sajnos tapasztaljuk. Megmondom miért. Velem együtt, fiatalabb kartársaim nagy része az újabb időben az állami tanítóképző-intézetekből került ki s miután ott semmi utasítást sem kaptunk az egyházi zene köréből, kénytelenek voltunk, öregebb kollegáinkhoz folyamodni, kik

aztán bevezettek minket az egyházi énekek orgonán való kísérésének titkaiba úgy, a mint ők is tudták. S hogy később, midőn az önképzés folytán annak helytelenségéről meggyőződünk, a már egyszer megszokott rossz útról, a már el-sajátított helytelen iránytól eltérni, mily nehéz, mennyi fáradságba kerül: fölösleges bizonyitanom.

Legyen hála tehát közoktatásügyi miniszteriumunk azon bölcs intézkedésének, mely szerint jövőre az állami tanítóképző-intézetekben is nagyobb gond fordítandó az egyházi zene művelésére, mi által valahára e majdnem tűrhetlenné vált helyzeten némileg segítve lesz.

Ez elhanyagolt állapotot akar segíteni művével Borsay S. ev. ref. tanítóképző-intézeti ének- és zenetanár, ki, már ez állásánál fogva is, első helyen van hivatva a baj orvoslására, megmutatván nekünk, ev. ref. kántoroknak az útát, melyen elindulva, a mindnyájunk által óhajtandó cél felé haladhatunk. Ugyanazért, Borsay művét, mely egy rég érzett hiányon kíván segíteni, részemről örömmel üdvözlöm.

Hasonló munka a magyarországi ref. egyházkerületekben több is van, de nálunk, Erdélyben speciális chorál-éneklésünket is figyelembe vevő, rendes kótázattal jelölt ilyen fajtájú munka tudtommal egy sincs, legalább nyomtatásban meg nem jelent. Hiszen, kántoraink nagyobb része istentiszteletünk alatt az orgonán még ma is, vagy a Spetha módorában Bothos J. által szerkesztett, 1856-ban kiadott s gúnyos néven ló-kótának nevezett utasítás, vagy Boros, nagyenyedi volt zenetanárnak nyomtatásban soha meg nem jelent munkája szerint kíséri egyházi énekeinket.

E munkákat kegyelettel tegyük könyvpolcainkra, mint a melyek a múltban sok és nagy szolgálatot tettek, korunk azonban őket már rég túlszárnyalta s századunk legutolsó tizedének fejlettebb zenei ízlése az egyházi zene terén is haladást vár.

Korunk halad, s nekünk, kántoroknak is, haladnunk kell. Valljuk be őszintén, azonban, hogy mi bizony a zenei téren kissé elmaradtunk. Tekintsünk szét, nézzük meg és hasonlítsuk össze zenészeti készségünket más hitfelekezeti, értem, a róm. kath. és evang. kántorokéval; s ez összehasonlítás, alig hiszem, hogy ránk nézve kedvező legyen. Pedig, a szép ének és a szép orgonázás isten-tiszteletünknek nem csak kiegészítő, hanem egyik lényeges részét képezi. S míg egy gyakorlott zenész az orgonával, e főséges hangszerrel, csodákat mivel, addig a kontárkodó az ünnepélyes helyzet méltóságával össze nem egyeztethető helytelen cifrázatokkal valóságos botrányt okoz. Mert, valamint a beszédben még nem elégséges, hogy valaki csak megtalálja gondolataira a szavakat s szabatos helyes írással le is tudja írni: úgy kántorainknál sem elégséges, az isten-tisztelet alatt akármilyen összhangzatokat összefogdosni s azokat minden rendszer nélkül összefűzve, eljátszani. Gondolat, forma, szellem legyen az élő beszédben; ugyanez kell a zenében is. S hogy ezt valamennyire is megközelíthessük, igyekezzünk, orgonázásunkban lehetőleg tűrhető, szabatos harmóniai egymásutánt, egybeköttetést és szabályos feloldásokat tüntetni fel.

Borsay könyve e cél felé törekszik. Igyekszik, kivételtetni egyházi zenénket azon rég elavult formájából, mely a zeneművészet mostani állásával össze nem egyeztethető. Igyekszik, megértetni, hogy ma már szabad áthágni azon régi szabályt, mely az alhang-vezetésben csak egyedül a tiszta ötöd, tiszta negyed és nyolcad hangközökkel való vezetést engedte meg. (Schuster-Bassus). Műve huszonkilenc dicséretet, huszonhét zsoltárt a Hymnuszt, Szózatot és ötven elő- és utójátékot foglal magában. Az egyházi dallamok a szokott és könnyebben játszható hangnemekben akkint vannak négy szólamú tételekben írva, hogy azokat vegyes énekkar is énekelhesse. Mindenik ének után többnyire az illető hangnem alaphangjára épített orgona pontos zárlatot csatolt, melyeket, véleményem szerint, csakis gyenge változatokkal szabad játszani s ezt a mindenki által ismert *p* betűvel ki is lehetett volna tüntetni.

Az énekeket közjátékokkal is ellátta, melyekre nézve ezt mondja előszavában: «A közjátékokat szigorúan ütenyszerűleg kell játszani, különben üres cikornyává fajúlnak, a mi a dallamok folyékonyágát zavarná és az összbenyomást csorbítaná.» Ha szerző maga beismeri, hogy ezen közjátékok cikornyává fajúlnak s zavarják a dallamok folyékonyágát, csorbítják az összbenyomást: miért ad erre alkalmat? Miért írta oda? Mi szükség van ott azokra? E közjátékokról 1856-ban Bothos fennemlített könyvében szóról-szóra ezeket mondja: «A közjátékokat a nép már annyira megszokta, hogy nélkülözése szinte lehetetlen, pedig szoros értelemben nem helyes, mert igen gyakran melodia-ellenes megtóldással, sőt oda nem illő hangoknak is szertelen egybe-elegyítésével szokott megtörténni.» Magam is e lapok múlt évi folyamában elmondtam véleményemet az orgona-közjátékokról, ismétlésekbe nem bocsátkozom. De, ha már Bothos majdnem négy évtizeddel ezelőtt kimondotta azt, hogy az orgona-közjátékok nem helyesek, képtelen vagyok, megérteni, hogy egy oly hivatásos zenész, mint Borsay, miért ragaszkodik ez ósdi szokáshoz s mi fő dolog, miért akarja a tanítóképzők növendékeinek, a jövő kántor-nemzedéknek is ez izléstelen, a dallamhoz nem tartozó, némelykor nagyon is zavarólag ható közjátékokat megtanítani és megtaníttatni. Ne-

kem ez egész műben legfőbb kifogásom e közjátékok ellen van, melyeket, nézetem szerint, teljesen el kellett volna hagyni, s a chorálokat tisztán, az ők egyszerűségökben meghagyni. S legyen meggyőződve szerző, hogy így sokkal szebbek, sokkal szívhez szólóbbak templomi énekeink, mint a művében írt közjátékokkal, melyek mindenikéről ugyanis nem mondhatom el azt, hogy azok egytől-egyig kifogástalanok s megfelelnek azon képelt célnak, mely szerint a következő sorra rávezető lépcső gyanánt szolgáljanak.

A mű gondos összeállítása mellett tanuskodik, az, hogy az egyes énekek a lapokon úgy vannak elosztva, hogy azokat játszás közben forgatni ne kelljen. A toldalékban, a Hymnuszon és Szózatoton kívül, kitűnő zeneszerzők szerzeményeiből még negyvenkét rövidebb, nyolc hosszabb és nehezebb elő- és utójátékot csatolt, melyek közül a három utolsó temetkezés alkalmával használandó. Ezekre nézve megjegyzem, hogy a negyvenkét rövidebb elő- és utójátéknál is ki kellett volna tüntetni a gyorsaságot, vagy lassúságot a zene terén ismert műszavakkal (andante, allegro, lento, stb). Különösen pedig egy kis tájékozást mindenestre kellett volna nyújtani az erőfokra nézve, hogy melyik elő- és utójátékot körülbelül milyen erős, vagy gyenge változatokkal kellene játszani. A megjelölésre tökéletesen elégséges a mindenki által ismert *pp. p. mf. f. és ff.* betűk. Mert, hogy ez elő- és utójátékok egyformán jól hangzanak, akár teljes orgonával, akár egy, két, vagy három gyenge nyolc lábas változatokkal játszuk, el nem ismerhetem.

Ezek azonban oly kisebb kifogások, melyek a mű tulajdonképpen becséből mit sem vonnak le s melyeket egy újabb kiadás alkalmával könnyen el lehet enyészteni.

Szerző e művében megmutatta, hogy tisztában van a harmonia kezelésének minden természetes és mesterséges válfajaival; megmutatta zenei képességét és készségét, melynek erejénél fogva, anyagát szabatosan, tisztán és öntudatosan feldolgozni, képes. S munkája bár csak harmonizálás, a mennyiben adott dallamokat négyszólamulag összhangzatosított, mégis határozott és izmosodó zenei tehetsége a jövőre nézve a legszebb reményekre jogosít föl bennünket.

A könyv kiállítása csínosság és izlés dolgában semmi kívánni valót sem hagy fönns s Baldi Károly, nagy-enyedi könyvkereskedőt dicséri. Legfőnnebb az ára (3 frt.) ellen volna kifogásom, melyet magasnak tartok. Szűk anyagi viszonyok között élő kántoraink közül igen sokan, talán a nagyobb rész nincs is abban a helyzetben, hogy e könyvet sajátjából megszerezhesse, pedig a műnek erdélyi egyházkerületünk egyetlen diplomábul sem volna szabad hiányozni. Ezt azonban csak úgy érhetnők el, ha az egyházak maguk hozzák meg ez anyagi áldozatot, megszerezvén e művet a kántorok használatára. Ki egyházi zenénk emelése körül buzgólkodik, istennek tetsző dolgot cselekszik.

Borsay ez első művét kartársaimnak melegen ajánlom. Szerezze meg magának, ki csak teheti; csak is haszna lehet belőle. Kísérje egyházi énekeinket az orgonán úgy, a mint ott le vannak téve, mert ez által nemcsak isten-tiszteletünk szépségét és magasztosságát emeli, hanem egyszersmind a folytonos gyakorlás által a zenei téren önmagát is miveli. Korunk halad, és korunkkal nekünk szintén haladni kell.

Nagy Lajos,
ev. ref. kántor.

É r t e s í t ő

a marosvásárhelyi ev. ref. felsőbb és elemi leányiskola 1891—92. évi tanévről. Szerkesztette: Pallós Albert, igazgató.

A m.-vásárhelyi ev. ref. felsőbb és elemi leányiskola, mint ilyen, ez évben először működött. Kezemhez jutott az első Értesítője, szives örömet ismertetem, a következőkben.

E leányiskola, mely eddig hat elemi osztályból állott, a múlt 1890—91. tanéven kezdve, új szervezésen ment át, fölállította a felsőbb leányiskola három első osztályát, a jelen tanévben pedig a negyedik osztályt, s szervezte az igazgatói és egy tanárnői állást. Ez átmeneti időben nagy szolgáltatásokat tettek: Bihari Sándor, Bedőházi János, Páll Károly, Lakatos Sámuel, Horváth József, főiskolai tanárok, Nemes József, bankhivatalnok és karnagy, kik két tanéven át minden díj nélkül tanítottak. A jelen tanévre felvétellett összesen 285 növendék, és pedig 201 az elemi, 84 a felsőbb leányiskolába, kik közül volt református 212. róm. kath. 39, görög kath. 4, mózes 26, unit. 3, luth. 1. A növendékek, a téli zord napokat kivéve, minden vasárnap, tanítóik vezetése mellett, templomba jártak. Január 9-én az intézet egy műkedvelői előadással egybekapcsolt táncestélyt rendezett, melynek 1152 forint tiszta jövedelme volt.

Az elemi iskolánál eddig divott félévi vizsga megszüntetett, s csak az évfáradó vizsga tartatott meg. A tanerők teljes beállításáig az osztálytanítói rendszer és a szaktanítás vegyesen van alkalmazva. Működött e tanévben, a hitoktatókkal együtt, 18 tanerő, köztük három munka-tanítónő. A tanterület minden hónapban egy közös értekezletet tartott, melyeken az osztályok ügyei, nevezetesen a növendékek magaviselete, szorgalma, s más fontos nevelés-oktatásügyi kérdések képezték a megbeszélés tárgyát. A taneszközök gyűjteménye 900 frt. értékben szaporodott, mely összegből 380 frt. földrajz-történelmi, 480 frt. fizikai-kémiai, 40 frt. pedig rajzeszközökre fordított. Az évfáradó ünnepélyen kiosztatott összesen 126 frt. 8 kr. értékű jutalom, és pedig tisztán pénzürtékben 48 frt 8 kr. mint könyvjutalom pedig 78 frt 50 kr. értékű könyv. Tandíj címen elengedett összeg teszen 262 forintot.

Az általános és szokott statisztikai adatokon kívül, az állami felsőbb leányiskolák szervezetéből ad rövid kivonatot az Értesítő, közli a tanulók felvételéről szóló útasításokat, az 1891—92. tanév történetét, és a tanévet bezáró imát.

Ezeket olvassuk az Imre Sándor betűivel nyomott, 50 lapra terjedő Értesítőből, a sorok között pedig azt olvassuk, hogy m.-vásárhelyi egyházunk a lehető legnagyobb áldozatot hozza, midőn az intézetet fentartja, az iskolaszék és igazgatóság pedig fáradhatatlan tevékenységet fejt ki. Kijut mindenkinék. Az egyháznak fentartani az intézeti épületeket, fizetni annyi tanerőt; az iskolaszéknek a gondviselés; s az igazgatóságnak a vezetés. Most is a papok nyakokba vették a világot, költözködnek, hurcolkodnak, csak hogy iskolájuknak helyet szorítsanak. A hagyományos «papok sora», most már «tanítók sora» lett. Megtennék-e ezt a tanítók viszont? Ott hagynák-e önként lakhelyeiket, megszokot fészkeiket a papokért? Ne kérdezzük!

Elismerés illeti első sorban az egyházközséget, mely a nagy erővel fellépett pápista mozgalommal szemben (mely díszes leánynevelő intézetet létesített) a keztyűt feltette, és a hármaskirályi regenseket (királyi népség, szent papság vagyunk) Nagy Sámuel főgondnok, Vass Tamás iskola-

széki elnök és Pallós Albert igazgatót, kik igazi nemes ámbícióval versenyeznek az ügybuzgóságban. Ad multos annos!

Csekme Ferenc.

Interpelláció.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

A közelebbi évek valamelyikében az ország törvényhozása szent(!?) István király napját országos ünnepé tette. A heves, méltányos és tekintélyes kifogások dacára, de mégis alkotmányos úton hozott ez intézkedést, természetesen, minden honpolgárnak tudomásul kell vennie és tiszteletben kell tartani. Tudomásul vették és tiszteletben tartják az ország ref. lakosságának egyházi hatósága is, bár azért, nagyon helyesen, nem emelték innappé, vagyis, az egyháznak nem kell e napot hivatalosan meginnepelni, mert erre nézve soha egyetlen ref. egyházi főhatóság: egyetemes zsinat, vagy konvent, ker. közgyűlés, püspök, Igazgató-Tanács sem adott ki semmiféle hivatalos útasítást. Ha ez így van, már pedig így van: hogyan érthető és minek nevezhető az udvarhelyi ref. ekklezsiának azon páratlan kivételt képező eljárása, hogy ma dél előtt, miután a kath. atyafiak saját templomukban az ők szokásos miséjüket elvégezték, szent István király napját éneklésből, könyörgésből és teksztusos egyházi beszédből álló isten-tisztelettel, a helybeli ref. segédpap szolgálatával, megünnepelte? Vajjon, nem éppen olyan rendetlen eljárás-e ez, mint ha megfordítva, e napot minden ref. ekklezsiának meg kellene innepelnie, s csak ez az itt való hanyagolná el? Szabad-e nekünk a hittani, egyházi és történelmi alapon létrejött, megállapított, s ugyan ilyen szempontok szerint eléggé megokolt egyházi innepeink számát magántetszésből szaporítani? Avagy, nem kell-e ilyen kényes ügyben, mint a szóban forgó, magunkat szigorúan egyházi felsőbbségünk eljárásához szabnunk? S ha igen, mivel indokolható a magyarországi ref. egyetemes egyháznak a jelzett ügyben tanúsított magatartása mellett ennyire kirívó önkényes eljárás? Holott erre egyéb magyarázat alig található, mint a kath. ellenfélnek való megokolatlan kedveskedés, s az ő kétes értékű rokonszenvének hiábanvaló reménylése? Az ilyen eljárással szemben, nem indokolt-e a hívek csodálkozása, el nem titkolt megütközése? És, minthogy már a megtörténtet meg nem történtté tenni nem lehet, hogy lehetne ezután egyszer s mindenkorra elejét venni az ilyen ok nélkül való innepeskedésnek? Általában, az itt megismertett esetre nézve mi a nagytiszteletű úr becses véleménye? (Azt a napot teheték országos, vagy mondjuk, nemzeti innappé. Ha törvény, azt megtartani, kötelessége minden embernek: munka-szünettel, ha tetszik, hazafias elmélkedéssel. De egyházi innappé nem dekretálhatta még az országgyűlés sem. És a ki felsőbb hatóságainak tudta, rendelkezése nélkül istentiszteletet tartott, és tartott protestáns, kálvinista egyházával, büntetendő hibát követett el és csak egy mentség kigondolható: hogy nem tudta, mit cselekedett. Szerk.)

Székely-Udvarhelyt, 1892. augusztus 20. S.

Különfélék.

== **E számunk utolsó levén e hónapban**, fölkerjük olvasóinkat, hogy az augusztusban pályázó cikkekre, és pedig: A jövő gimnáziumának fundamentuma, A szocializmus, A válópör és vadházasságok című cikkhez, Anyakönyvi jegyek, Fizetés-javítás; kepe-váltás; Az imádkozásról: feliratuakra szabazatukat szeptember 10-ig bezárólag beküldeni sziveskedjenek. Meg vagyunk győződve, hogy mentől többen tanusítanak érdekeltséget e pályázatok iránt, annál inkább fog az nőni erkölcsi értékében és annál többeket fog ösztönözni, hogy részt vegyenek e szellemi tornában. Hát, kérünk titeket atyámfiai, érdeklődjétek a mi dolgaink iránt. A kicsinyekről emelkedünk föl a nagyokra; a mélységekből a magasságra.

== **Kandidációk.** A felvinci egyház papi állomására megtörtént a kijelölés: folyó hó 21-én kezdődtek meg a próba-beszédek a következő sorrendben: Vajda Ferenc, püspöki titkár, Benedek Dénes, makfalvi pap, Szécsi Ferenc, papjelölt, Kis Albert, torjai pap, Barthalus János, bukaresti pap, Nagy Károly, papjelölt, Jancsó Sándor, papjelölt, Kovács Árpád, kackói körlelkész. A gyéresi egyház papi állomására kijelöltettek Pap István, kocsárdi pap, Veres Károly, földvári pap, Ujvári István, ördögkúti körlelkész, Tóth László, ny.-karácsonfalvi pap, Bartha Lajos, papjelölt, Jancsó Sándor, papjelölt.

== **Értesítés.** A kolozsvári ev. ref. kollegium főgimnáziumában és elemi iskolájában az 1892—93-ik évi beiratások szeptember elsejétől negyedikén délig eszközölhetők. Ugyanezen idő van kitűzve a fölvételi, pótló és javító vizsgálatokra is. Fölvételre a tanulók szüleikkel, vagy ezek helyettesével kötelesek megjelenni. Be kell mutatniok megelőző osztálybeli bizonyítványaikat, vagy értesítőiket, keresztleveleket és oltási bizonyítványaikat. Az igazgatóság.

== **A kolozsvári ev. ref. kollegiumban** az 1892—93-ik évre bennlakást nyertek a következő egyetemi hallgatók: Kovács Dezső, Szabo Árpád, Péter Mózes, Bodrogi János, Békési Ferenc, Bálint József, Butyka Boldizsár, Csiszér Sándor, Molnár Károly, Aszalós György, Bacó Mózes, Erdélyi Lajos, László Ferenc, Baló Ödön, Múzi János, Bartha Kálmán, Bedő Sándor, Fóris Miklós, Bene Ferenc, Molnár Lajos, Vítályos Géza, Bence Miklós, Péter Sándor, Teleki Kálmán, Ravasz Árpád.

== **A «Sárospataki Lapok»** a Papp Károly és K. Tóth Kálmán által megindítandó «Kálászok az Életnek

Kenyerehez» című vállalatáról emlékeztetve meg, azt a megjegyzést veti közbe, hogy «legalább látszólag, az «Erdélyi Prédikatori Tárral» szemben indul meg, hogy mint egy «Magyarországi Prédikatori Tárral» segítsenek az oda való lelkészek sorsán»; és egyszersmind hangoztatja, hogy, bizony, a prédikációknál nagyobb szükség lenne «vallásos iratokra», ha «kellő számu és hivatott mivelői akadnának». Nem kívánunk polemizálni, csupán megjegyezzük, hogy mi az új vállalat programját teljességgel nem tekintettük riválisnak, mint azaz bizonyítottunk be, hogy szívesen megígértük közreműködésünket. Annyi kétségen kívül áll, hogy a nagy mák-termés soha sem fogja kipótolni a búza-termés hiányát és akkor volna áldás, ha minden téren panasz nélkül dicsérhetnők a szorgalmatosságot. Mi is félünk, hogy nincs így.

== **Hálás köszönet.** Az «Angol Biblia-terjesztő társulat» bécsi főügynöke, t. Millárd úr, kolozsvári ügynök, t. Rottmayer János úr közbenjárására, kegyes volt, közelebről, alsófalvi tűzkárosult szegény hiveink számára, a sújtott keresztyén legbecsesebb házi kincséül: 32 darab magyar «Ujtestamentumot a Zsoltárokkal» küldeni. Én ezen becses küldeményt a leghálásabb szívvel kezemhez vettem, és célszerű kiosztását eszközölni fogom. Kísérjék a derék társulat önzetlen működését: erkölcsi nemesedés, szellemi felvilágosultság, mint az igazi boldogság múlhatlan föltételei. Alsó-Sófalva, 1892. aug. 14. Dáné Mózes, ref. lelkész.

== **Bizonyítvány.** Alóírtak az inaktelki ev. ref. egyház részéről hivatalosan és jó lélekismerettel bizonyítjuk, hogy Kolonits István orgona-műépítő, kézdívásárhelyi lakos, egyházunk számára folyó évben egy új orgonát épített. Ez, orgona-építő úrnak, 197-ik műve, bizantini stylban építve, templomunk díszére szolgál. Külalakja, a helyi viszonyokat tekintve, tetszetős, gazdag aranyozással. Szerkezete szilárd; hangja erős, tiszta és kellemes. Általában minden tekintetben a szerződés pontjainak megfelelő. Ára nagyon méltányos, és a díszes kiállítás és lelkiismeretes munkát tekintve, jutányosnak mondható. Nevezett orgona-műépítőt, mint kitűnő és jártas orgona-építőt, minden orgonát építtetni kívánók különös figyelmébe jó lelkiismerettel ajánljuk. Inaktelkén, 1892. augusztus 18. Bitai Kálmán, ev. ref. pap, Kése József, egyházközségi jegyző.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Legyünk igazságosak. M.-Vásárhely.** Abban a cikkben még árnyéka sem volt a sérteni-akarásnak, és ön mégis olyan hangot használ, a mely szokatlanul éles. A ki haragszik, annak nincs igaza. Ön haragszik. De cikkét éppen ezért nem fogjuk közölni.

== **István király napja,** című cikkely írójának is szól a mi számunkban olvasható «Interpelláció».

HIVATALOS RÉSZ.

2264—1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium
m. t. t. Elöljáróságának.

Nyilvántartás végett tudatjuk, hogy a közoktat. magyar kir. miniszterium folyó év 33,117. sz. a megadta a szilágy-somlyói róm. kath. algimnáziumnak a nyilvánossági jogot 1892³/₃ évtől kezdve, egyelőre, további három iskolai évre.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. augusztus 15.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

2310—1892.

KÖRLEVÉL,

mindenik ref. egyházmegye nt. Esperesének, mindenik p. vizsgálát alatti egyházközségünk tt. Tanácsának és kollegiumaink m. tt. Elöljáróságainak.

A folyó évi május hó 23—27. napjain tartott egyetemes konvent jegyzőkönyvei elkészülvén és hatóságunkhoz is megküldetvén, értesítjük a m. tt. címet, hogy azokból minden anya-egyházközség részére 1—1 példányt, az egyházmegyei levéltár részére 1 példányt, m.-vásárhelyi, szászvárosi és n.-enyedi püspöki egyházaink részére 3—3; deési, k.-vásárhelyi és s.-szentgyörgyi p. egyházaink részére 2—2 pél-

dányt; fogarasi, illyefalvi és sz.-udvarhelyi püspöki egyházak részére 1—1 példányt, valamint mindenik kollegiumunk részére 1—1 példányt szétküldöttünk.

A jegyzőkönyv ára ez idő szerint még nem tudható s így arról később fogjuk a m. tt. címet értesíteni.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. augusztus 22.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

894—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küiküllői ev. ref. egyházmegyébe kebelezett medvesi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalom: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott tisztességes lakás s egyházhatósági becslés szerint, 161 frt. értékű kepe és kánonika porció.

Pályázati határnap f. évi szept. 15. Foyamodványok nt. Kovács Elek, esperes afiához, V.-Gálfalvára, küldendők, u. p. D.-Szt.-Márton.

Kolozsvárt, 1892. augusztus 24. Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.